

ตำรายาสมนไพร

เล่ม ๒

สำนักวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

จัดพิมพ์เผยแพร่

๒๕๔๘

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ข้าพเจ้าหมอบทองอ่อน สิทธิไกรพงษ์ ได้เก็บเล่มจากหนังสือโบราณบ้าง จากปื้มต่าง ๆ บ้าง เมื่อเห็นว่ามันเป็นประโยชน์ต่อผู้มีความทุกข์ในเรื่องของยาและจิตใจที่คิดอะไรไม่ถูกไม่ต้อง ไม่เห็นหนทางไม่รู้ทางจะได้อ่านหนังสือพอเป็นหน่อ ให้ได้แนวคิดเพราะความปั่นป่วนวุ่นวายของสังคมทุกวันนี้ มันหมุนเราเข้าไปให้เขาปั่น ให้เขาลวง ให้เขาล่อ ให้เขาจูง จนคิดอะไรไม่ได้ สัมผัสวิชาการที่ตนเองศึกษามา

จึงใคร่เห็นด้วยใจว่ารวบรวมหนังสือนี้ขึ้นจักมีประโยชน์แก่ผู้กำลังมีทุกข์บ้างให้เบาบางลง แล้วตั้งต้นคิดได้ใหม่ตามกระแสโลกเดี๋ยวนี้

ทองอ่อน สิทธิไกรพงษ์

เงินสิ่งนั้นจึงเอาถวายพระเจ้าจริงแล

ยาหมากโหมกลมก้อน

◎ยาหมากโหมกลมก้อน ให้เอาใบปลับสั่นทั้งใบทั้งต้น มาต้มด้วยน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง เอา น้ำอ้อยใส่ลงพอหวานแอมแถม แล้วจึงเอาพริกขิงใส่ลง แล้วจึงกินหายแล ยาหมากโหมแตก เอาฮากหมากเขือขึ้น ฮากบกต้มเคี้ยว กินหายแล

◎ยาหมากโหมเลือด เอาเครือเขาฮอ น้ำอ้อยเอาต้มผสมกัน กินหายแล

กระยือ

◎ผิวว่าเป็น กระยือ ให้เอาเปลือกส้มพ้อต้มกินดีแล

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาคันคากตัวนั้นมาแล้วจึงเอา ขิงสามฟาน พริกเจ็ดลูก เกลือใส่สะหน้อย ประมาณทองจอมก้อย แล้วจึงตำใส่ในท้องคันคาก ตากแดดแห้งแล้วจึงเผาไฟบดกินหาย

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาขี้แมวดำ ขนเจียม เผาไฟ บดใส่น้ำหมอนึ่งกินดีแล

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาฝักหั้น หัวหญ้าแห้วหมอบดใส่น้ำกินดีแล

◎ภาคหนึ่ง เอาใบผีเสื้อ ๔ ใบ ใบปิปปี้แดง ๓ ใบ ขิง ๓ ฟาน บดผงกินดีแล ให้ตั้งคาย ๕ บาท จึงปาวเหิน

ยาไอ

◎ผิวว่า ไอดังโครกในคอตั้งนั้น ให้เอาเครือเขาฮอเผาไฟให้สุกแล้วเอามาตำแหลก ใส่ น้ำผึ้งกินดีแล

◎ผิวว่า ไอคอแห้ง เสลดบ่อกตั้งนั้น ให้เอาใบหมากแค้น เครือเขาฮอ บดใส่น้ำผึ้งกินดีแล

◎ผิวว่า ไอมีเสลดตั้งนั้น ให้เอาน้ำหมากเวอ ขิงแคง น้ำมันงา น้ำผึ้ง ยาสิ่งนี้ผสมกันมาอุ่นไฟพอพด เอามากินแก้เสลดแก้ปวดหัวก็หายแล

ยาช่างเด็กน้อย

◎ยาช่างเด็กน้อย ให้เอาหางปลาช่อน พิมปลาฝา หางนกยูง เปี้ยผู้ น้ำประสานทอง ยาทั้งนี้เผาไฟบดเป็นผง ปั้นเป็นแท่งไว้แก้ กระสายน้ำเหล้า กินก็ได้แล

◎ยากวาดซาง ให้เอาแวว(แหวนนกยูง) ใบระหุ่ บระเพ็ด เผาไฟให้ไหม้ (บดปั้นเป็นแท่งไว้) น้ำกระสายเหล้ากวาดแล

ยาใช้สันนิบาต

◎ยาใช้สันนิบาต ให้เอาหัวค้ำ ยาหัวหมวยสาวแก่ เท้ายายม่อม โคทา เครือไซสุ่ ดงตึง (เตื่อติน) ยานาง พังคิ ต้มกินหายแล

◎ยาสะหั่ว ให้เอาใบบัวหลวง หวานไฟ รากพุท เอามาผสมกันตำให้ละเอียด แล้วสุ่มหัวแล

◎ยาแก้ร้อนในอก ให้เอาฮากหวดข้าทั้งสอง ต้นตาน หล้าขัดมอน ไค่น้ำ เปลือกกุ่ม เครือยานางใส่ดีแล ฝนกิน

◎ยาแก้เสลดตึ๊ง เอาหัวหญ้าแห้วหมู หล้าชันกาด พริก ให้ตำเป็นผง กระสายน้ำผึ้งกินดีแล

ยาแก้เส้นเอ็น

⊙ยาแก้เส้นเอ็น มีเปลือกกลุ่ม เปลือกมะรุบ ใบทองหลาง ใบบัว ใบข่า หัวกระทือ หัวกระชาย กระเทียม พริกไทเจ็ด ยาทั้งนี้ผสมเข้ากัน ตำแล้วห่อผ้า ประคบเส้นเอ็นที่เจ็บหายแล ให้เอาคาน้ำเส็กยา แลจืดเปียก อิ เจ วัง โส คีลาเน อะละ ชันตุ สามาหิ ตาคปะ พิคะละ ยาระ อิ โอ

⊙หัวใจเสด ดอกคำ ๗ ขิง ๗ เทียม ๗ หล้าแห้วหมู ๗ ตำใส่กันแล้ว จึงเอาน้ำเหล้ามาละลาย ตรองให้กินดีแล

ยาสาละบาต

⊙ยาสาละบาต หล้าแห้วหมูกำหนึ่ง มดแดงยังหนึ่ง ขิง ๗ เทียม ๗ อ้อยดำ ๗ ตา ฮากลับลี นสามฮาก หล้าปากควายสามกำ เปลือกคางคาว แล้วจึงมาตำใส่กัน จึงเอาน้ำให้กินจกแพ่งหนึ่ง แล้วจึง เอาผ้าดำมาเกลือกมาห่อเหงือยา ค้างน้ำฮ้อนขึ้น แล้วเอาห่อผ้าตั้งปากหม้อฮ้อนแล้วจึงเอาตั้งหัวทั้งตัวดี แล

⊙ยาสาละบาตกุมภภัณฑ์และยาสาละบาตใบ ให้เอาเหง้ากล้วยดิบ มาเจาะให้หลมหัวแล้ว จึงเอามดแดงใส่หม้อต้ม เอาเหง้ากล้วยตั้งปากหม้อแล้ว จึงเอามาตั้งหัวดีแล

⊙สิทธิกาล(สิทธิการิยะ) จักกล่าวยาออกแดง อาจารย์เจ้า ให้เอาฮากแซม ฮากเหมา ฮากขาม ชาโค ฮากนางเค็ด ฮากผักหวานบ้าน ฮากผักก้านตง ฮากก้านของ ฮากโผะ อันนี้เป็นยาชุมแล ฝนให้กิน

ยาปานดำปานแดง

⊙ยาปานดำปานแดง เอาฮากซ้าคาม ฮากหิงหาย ฮากแลงซอน ฮากก้านของ ฮากหมอน้อย ยานาง ฮากนมสาว ฮากลุมพุกแดง ฮากไข่เน่า ฮากหมากสะมัง อันนี้เป็นยาชุมแล ฝนกิน

⊙ยาแก้ปานดำปานแดง ให้เอาฮากสะมัด เห็ดขี้ควาย เห็ดขี้ช้าง เห็ดตางแห ยานี้บดเป็นผงทา ดีแล

⊙ยาไข้แรง ให้เอาซาโก ฮากขาม ต้นฮุง แซ่กินดีแล

ยาไข้ทั้งหลาย

⊙สิทธิกาล(สิทธิการิยะ) จักกล่าวตำนานยาไข้ทั้งหลายเมื่อใช้นั้น ให้ตื่นฮ้อน มือเย็นก็ดี มือฮ้อน ตื่นฮ้อนก็ดี ชื่อว่าออกแกดแรด ออกเห่าสับกัน บอดังนั้น ออกจงอาง ออกเมฆ ออกปานสับกันแล ให้ เอาหมากแหน ถั่วพู ฮากแลงซอน หล้าขัด หล้าคา ถั่วสะเดด ข้าวจ้าวอ้อยดำ ตำเอาน้ำกินดีแล

⊙ชื่อว่าบอดี เอาฮากหิงหาย แพ่งคำฮ้อย หล้าแห้วหมู ตำตรองเอาน้ำ กินดูก่อน หากบอดี เอา ฮากกล้วยดิบ ฮากพร้าว ฮากตาน ฮากลาน ฮากเพ็ก ฮากไม้ไผ่ ฮากไม้ไละ ฮากไม้บง ฮากผักหวานบ้าน ฮากผักก้านตง ฮากหล้าคา ข้าวจ้าว อ้อยดำ ตำกรองเอาน้ำกินดี

⊙ชื่อว่าใช้ตื่นฮ้อน มือฮ้อน บอใช้หลาย อุณหภูมิ ๆ อยู่ดั่งนั้น ให้เอาเสี้ยนสาด เล็บตีน เล็บมือ เผาแช่น้ำให้กินดูก่อน

⊙ชื่อว่ามันแล้บลืนอยู่ดั่งนั้น ชื่อว่าออกจงอาง ทำทานแล ให้เอาต้นไฟสุตฝนกินแล้ว จึงเอาตำ ขวานสุตแช่น้ำซำไว้ แก่กลเสียแล้ว จึงเอาฮากหมากทัน ฮากหมาก ดองปลาผา ดูกแอ้ง ดูกกา นองา เงินดำ ฝนดอมกันกินดีแล

๐ ฝึกให้กินน้ำเสียนสาตแล้ว เล็บดินเล็บมือแล้ว แลบลิ้นดังนั้น ชื่อว่าออกเท่า ให้เอาฮาเกเตื่อเกลี้ยง ฮากเตื่อป่อง ฮากยานาง ฝนกินแต่ ทาแต่

๐ ภาคหนึ่ง ไข้เจ็บเนื้อ เจ็บคิง เจ็บหัวนั้น ชื่อว่าออกแกดเรด ให้เอาดินจี หัวหมากน้ำ อ้อยดำ ฝนให้กินดูก่อน

๐ ฝบอดี เอาฮาเกหนามชี้แฮด อ้อยช้าง ฮากพวงพี ดอมฮาเกถั่ว ดอมฮาเกหมากดอกล่อน ดูกแอ้งตุกกา อองปลาผา (ดองปลาผา) ยานาง เงินคำ ฝนกินดีแล

๐ ภาคหนึ่ง ไข้ฮ้อนเย็นแกมกัน ลางเทื่อฮ้อน ลางเทื่อเย็นตีนมือ ชื่อเหือดจรมเหือดไฟสับกัน ให้เอาฮาเกบวดข้าว ฮากน้ำแ่น ฮากผักหวานบ้าน ฮากผักก้านตง หล้าคา แพงคำฮ้อย อ้อยดำ ถั่วสะแดด ตำตรองเอาน้ำให้กินดูก่อนแล จึงเอาน้ำนมสาว เหมือดคน เปลือกส่งเหล้าตัน ช้ามอน ฮากเตื่อป่อง ฮากเตื่อเกลี้ยง น้ำงาตันดอกล่อน ฝนใส่น้ำขาวข้าวจ้าวกินดี

๐ ภาคหนึ่ง ไข้ฮ้อนสนท่อนั้น ชื่อว่า หมากชันแล ยาให้เอาใบพริกเทศ ใบไค้หางนาค กินดีแล

๐ ภาคหนึ่ง ไข้เล็ดออกทั่วตัวแลเจ็บเสียบท่อน้อย เป็นอยู่ดังนั้นหากปากแล ชื่อว่าออกเหมือดสับกัน ให้เอาปลิงแช่ไว้บ่อนหนึ่ง เอาไส้เดือนแช่ไว้บ่อนหนึ่ง เอาบแช่ไว้บ่อนหนึ่ง เอาดอกคำไว้บ่อนหนึ่ง แล้วจึงเอาน้ำดอมกันทอกัน จึงเอาเงินคำแช่ดอมกันให้กิน แก้วพิษหมากไม้เสียก่อน แล้วจึงเอาเงินคำดอกดำ ลานอ่อนตำตรองเอาน้ำไว้ให้เย็นแล้วจึงฝนจันแดง ให้กินดูก่อน ฝบอดี เอายานาง ฮากเตื่อป่อง น้ำไส้เดือนทอดเสียก่อนแล จึงเอาไม้บก ไม้หมาก มุย อูย หุย จันแดง ไม้ไค้ หางนาค น้ำงา นมผาขาว ดอมกับน้ำไส้เดือน ตัดให้กินดีแล

อาจารย์เจ้ากล่าว ยาชุมไข้ปากทั้งมวล ก็แล้วท่อนี้ก่อน

ยาชุม

๐ บัดนี้จักกล่าว ยาชุมน้อยก่อน ยาออกเท่า เอาฮาเกเตื่อเกลี้ยง ฮากเตื่อป่อง ฮากไค้หางนาค ฮากยานาง ฝนเอาน้ำ ไส้เดือนตัด ให้กินแต่ ทาแต่

๐ ยาออกยวง เอาหมากชี้แฮด ใบไหล (ไหล) ฝนกินแต่ ทาแต่ ยาออกฮ้อนอยากอาบน้ำ ให้เอาไส้เดือนแช่น้ำไว้ แล้วจึงเอาฮาเกยานางฝน เอามือจุ่มตีดน้ำใส่คนพอสุ่มแล้ว จึงเอาเครือหูกวาง ไม้เท้าสาน ฝนกินแต่ทาแต่ ยาออกข้อตีนข้อมือ เอาฮาเกชี้แฮดด่อนฝนกิน เอาฮาเกไม้แสงเมือง ฝนทาดีแล ยาออกจวน เอาข้าวหมื่นตัน ฝนให้กินดีแล ยาออกคาว เอาหญ้าโคยงู เอาฮาเกถั่วแฮ ถั่วเลือก ฝนกินดีแล ยาทาทางนอกเอาฮาเกถั่วพูฝนทาดีแล ยาออกดำเอาแก่นนมยานฝนกินแต่ทาแต่ดีแล ยาออกจงอาจให้เอาฮาเกถั่วพู ฝนกินแต่ทาแต่ ยาออกเกี้ยง เอาฮาเกผักชีข้างน้อย อ้อยดำ ฝนกินแต่ ทาแต่ ยาออกดินจี เอาอ้อยดำ หัวหมากน้ำฝนกินดี ยาออกแปวไฟ ฮ้อนดังไฟ เอาจุมปวกน้ำ อ้อยดำ ฝนกินแต่ทาแต่ ยาทตั้น เอาหัวหมากน้ำ ทั้งเปลือกใบฝนกินดีแล

๐ ยาทาทางนอก เอาหัวข่า ตำแช่น้ำร้อนไว้ทา ใส่คันตีนมือดีแล

๐ ยาโอเถา เอาหนังกระต่าย เผาบดแหลก แล้วชูดเปลือกทองหลาง เอาขึ้นใน เอาพริก ขิง กระเทียม ตำดอมกัน น้ำหมากนาวเป็นน้ำคูลูกิน ใส่หย่องฝ้ายอมทาดีแล

๐ มาดข้าวสานสามหีบ ต้มเคี้ยวกิน เลือดลงแล

๐ ยาโหล่งเลือด เอางาช้างฝนด้วยน้ำหมากนาว กินทีเดียวหยุดแล

◎ยาเป็นลมสันดานและชักมือ ถือดิน ให้เอาฮาหมากเวอ ฮาหมากนาว ฮาหมากเขื่อนฮ้อยหนึ่ง หล้าตาควายฮ้อยหนึ่ง ยาหัวห้าบาท ต้มกินหายแล

◎เมื่อจักค้ำหมอยา ให้เอาพินอันหักลงค้ำอยู่ทันทั้นเทิน ให้จำศีลขึ้นเอา เชือกผูกหย่อนลงมา เอ็ดพินต้มกินหายแล คายตำลึงหนึ่ง

ยาฆ่าแม่มไม้

◎ยาฆ่าแม่มไม้ เอาหมากเขื่อนสามหน่วย มาคั้นเอาน้ำแล้ว ให้เอาปีเต่าเพ็กมาตัด แล้วจึงทาหายแล

◎ยาอาบไม้ ให้เอาฮาหมากไผ่บ้าน ฮาไม้สร้างไฟ เปลือกถั่ว แะอาบหายแล

◎ยาเปื้อเอามันหมูใส่น้ำฮ้อนกินดีแล

ยาคอแหบ

◎ยาคอแหบ ให้เอาฮาหมากสองฟ้า ฮาหมากดอกพุท ฮาหมากกระจ่าย ฮาหมากเขื่อน ฮาหมากพวงพี พริก ๗ ชิง ๗ เทียม ๗ ตำใส่น้ำผักคาคดเป็นเหยื่อ อมกินหายแล

◎ยาไอปากบ่อออก ให้เอาฮาหมากบุษบา หุนน้อยหุนใหญ่ หล้าหอมแก้ว ให้เอาทอกัน พริก ๗ ชิง ๗ เทียม ๗ ตำใส่ดอมกันกินหายแล

◎ยาลมเสียดแทง ปัจจุบัน เอาในหมากชัก เผาไฟ พริก ๗ ชิง ๗ เทียม ๗ ตำดอมกันใส่น้ำ ตรวงให้กินหาย

◎ภาคหนึ่ง เอาแกนพลู น้ำเผิงทอกัน กินดีแล

ยาลมทั้งมวล เอาข้าวหมื่นขึ้นฮ้อยหนึ่ง เขาฮอห้าบาท จัวนหมูห้าบาท ยาทั้งมวลบดผงเป็นลูก กอนกินดีแล

ยาเสียบหนูนหัวใจ

◎ยาเสียบหนูนหัวใจ เอาหมากผีเสื้อบาทหนึ่ง ใบบาทหนึ่ง ฮากจั่นหมูบาทหนึ่ง หวานไฟบาทหนึ่ง พริก ชิง กระเทียม อันละบาท เปลือกไข่เป็ดเจ็ดบาท คาบแมงมุมเจ็ดตัว ยาชุมนี้ต่างอันต่างคว บดผง แล้วจึงเอามาชั่งดอมกันทอกัน เป็นยาผง คนด้วยน้ำหมื่นหนึ่งกินหายแล

◎ยาเจ็บหัวมัวตา ให้เอาทองกวากับมดแดง ผักอีตูกับหอยจูบ ในหมากขามชี ใส่ดีแล

◎ยาไอชำเหี้ยบ่อตีกักเทือ ให้เอาฮาหมาก้านสูงหนึ่ง หล้าปากควายหนึ่ง เครือเขาฮอหนึ่ง ตาไม้ไผ่ บ้าน ฮาหมากบุษบา ผีเสื้อ อ้อยดำ ต้นตาเสือ ต้มกินดีแล

ยาสันนิบาต

◎ยาสันนิบาต ให้เอาฮาหมากซาซุหนึ่ง ยาหัว หวานไฟหนึ่ง อันนี้ต้มกินดีแล

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาใบขี้มดหนึ่ง ใบสูงแดงหนึ่ง ข้าวหมื่นหนึ่ง กระเทียมหนึ่ง พริกน้อยหนึ่ง บดให้แหลก กินดีแล

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาผักหนอกหนึ่ง พริกน้อยหนึ่ง ตำให้แหลก ลายน้ำฮ้อนกินดีแล

ยาผู้หญิงอยู่ไฟบ่อได้ เลือดขึ้น

๐ ยาให้เอาฮากแคหนึ่ง ฮากคัตเค้าหนึ่ง ฮากเป้าน้อยหนึ่ง ฮากกระจายหนึ่ง ให้เอาเงินไปตอก กก ยาสิ่งหนึ่ง กับขวยสี่ขวย บ่ออยู่กรรมก็ได้แล (ไปชอยยาในสมัยโบราณ ให้ปฏิบัติกับต้นยาดังนี้)

๐ ฝิว่ามันปวด ให้เอาใบผีเสื้อ บุรา มาตำให้แหลกละลายน้ำกินดีแล

อาพาธทั้งปวง

๐ สัพเพ อาพาธา อันว่าพยาธิทั้งมวลทั้งหลาย ทส อตถิ มีสิบประการ คือ เตโชธาตุ วาโย ธาตุ อาโปธาตุ คือว่า ธาตุลม ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ผุ่งนี้เกิดในทวารทั้งสาม กล่าวคือว่า เวทนาขันธ สัญญา ขันธ สังขารขันธ ให้ป่วย ให้ผลอันฮ้อน ให้แสบ ให้เย็น อันหนาวแล เวทนาขันธนั้น ให้เป็นเวทนาจิต ฮ้อนก่อน เป็นบ้ำป่วงไปมาก็มี เป็นบ้ำปากออก ปากจา เจ้าผู้้น เจ้าผู้้น ว่าดังนั้น ประการหนึ่ง หยิก ตาฝา ฮ้องหาพ่อแม่ ว่าผีกัดผีเคี้ยวกินว่าดังนี้

สังขารขันธนั้น เสียบขึ้นเป็นดังจะตายไปก็บ่อตายเป็นดังจักคินมาก็บ่อคินมา ลางเทือกก็ตายแท้ อันนี้รักษาพยาธิอันหนักอันเบาแล

๐ บัดนี้ ตรึกชะ พยาธิอันฮ้ายแลอันดี ฝิว่าพยาธิอันเกิดในขันธสันดาน คือว่าธาตุไฟลุก เย็นนั้น คือว่าธาตุน้ำ ไหลหนาวนั้น คือว่าธาตุลมมี แลเสบนั้นคือว่าธาตุลม ดินธาตุไม้ทั้งมวลแล เมื่อนั้นธาตุทั้ง มวล เมื่อว่าพยาธิทั้งหลาย ผุ่งเกิดด้วยอุตุคือ ฤดูหนาว ดูเย็นทั้งมวลแล พยาธิทั้งหลายผุ่งนี้ ให้ฮ้อนก็ฮ้อน แท้ ให้หนาวก็หนาวแท้ ทานอาหาร เกิดในตัวเม่นลม เม่นไฟทั้งมวล

๐ ฝิว่า พยาธิเกิดแต่ดินมาหั่ว คือฮ้อนทั้งมวล คือว่าสันนิบาตแดง ประการหนึ่ง ฮ้อนแต่หั่วมา ดินนั้น ชื่อว่า สันนิบาตไฟดำ

๐ ฝิว่า ไข้เย็นดิน ฮ้อนหั่ว ชื่อว่าสันนิบาตอันฮ้อนไข้เย็นหั่ว ฮ้อนดิน ชื่อว่าสันนิบาตลมลงแล

๐ ฝิว่า เจ็บหั่วลายตา ชื่อว่าสันนิบาตกงเกวียนแล

๐ ฝิว่า เจ็บมืดบ่อเห็นสิ่ง ชื่อว่าสันนิบาตตาดำตาแดงแล

๐ ฝิว่า หูหนวดเจ็บค่อนั้น ชื่อสันนิบาตลมตันแล

๐ ฝิว่า ปากเปี้ยวหิบบตา คอเหียง คอเอียง ชื่อว่า สันนิบาตเกี้ยวแดงแล

๐ ประการหนึ่ง มือทกตีนทก ขึ้นถือตา ลมไหว หัวป็น เป็นดังยวนน้ำไหลเข้าหินนั้น ชื่อว่า ลมตาดำ ตาแดงแล

๐ ฝิว่า เมื่อยแข็ง เมื่อยขา ในคูกเป็นดังจักขาตนั้น ชื่อว่าสะคิวคูก สะคิวเอนแล

๐ ประการหนึ่ง เจ็บฝ่าตีนลามไปฮอดหั่ว เมื่อยลุกไปมาบ่อได้ดังนั้น ชื่อว่าลมตีนลมเมื่อยแล

๐ ฝิว่า เจ็บแทง ท้องไปท้องพอง เจ็บดังมานั้น ฝิว่าธาตุน้ำข้าเขียกออกมา(ยางตาย)ในตัว เป็นดังเลือดก็มีไข้เลือดเป็นดังน้ำก็บ่อใช้น้ำนั้น ชื่อว่ามานฮุ้งแล

๐ ประการหนึ่ง ฝิว่าเจ็บเสียบท้องเท่าหั่ว แลเสียบขึ้นในสันหลังเท่าคอ อวนฮั่วอยู่ เป็นดังคั่น ข้างนั้น ชื่อว่ากระบูรลมลักแล

๐ ประการหนึ่ง ท้องฮ้อน หนาวคั่งไฟนั้น ชื่อว่าลมหมากโหกไฟแล

๐ ประการหนึ่ง แสบหน้าแสบตา แสบเนื้อแสบคิงทั้งมวลนั้น ชื่อว่าลมไฟลุกออกได้แล

๐ ประการหนึ่ง บั้นป่านท้อง เป็นดังจักฮาก หนวยย อ่อนเมื่อยหัวใจนั้น ชื่อว่าลมสะทอนแล

๐ ฝิว่า ตาดำตาแดง ปากเปี้ยวบิต เสียงพูดคั่งเมวนั้น ชื่อว่าสะดอง คอ แลเจ็บท้องแล ฮาก นั้นชื่อว่าลมใส่ดินขึ้นหัวฮากแล (ลมอุทงคมาวตา) อันหนึ่งหนวย เหือออกนั้นชื่อว่าสะมัดแล

◎อันหนึ่ง หนาวก็บ่อหนาว อ้อนก็บ่ออ้อน ข้าวก็บ่อกิน เนื้อคิงบกผอม เป็นดังใช้สามปีนั้น ชื่อว่าสะท้านแล

◎อันหนึ่ง เนื้อคิงเหลืออง กระดุกก็เหลืออง เจ็บในคิงทั้งมวลนั้น ชื่อว่าลมมิตตาคิดหนโลกตระการ

◎อันหนึ่ง เจ็บในไส้ ปวดเย็นในกระดุกนั้น ชื่อว่าเอนชด อันหนึ่ง หนวยอยากกินน้ำ กินข้าวเท่าใดก็บ่อมี บ่อเต็มแล ตายไปนั้น ชื่อว่าสันนิบาตไฟ

◎อันหนึ่ง แสบแต่ท้องขึ้นเท่าฮอดสันหลัง ชื่อว่าลมกัมมะวาทแล

◎อันหนึ่ง เป็นเปาไปทั่วเนื้อ ชื่อว่าลมแตกแล อันนี้จำพยาธิสันนิบาตมีดังนี้แล

บัดนี้จักจาฬิปากอ้ากทั้งหลายดังนี้ เป็นอยู่หน้าชื่อว่าฬิหวัโปด

◎ฬิว่า เป็นฝอยอยู่หน้าฝากนั้น ชื่อว่า ลิวช้าง เป็นอยู่หน้าคอกชื่อว่าคันธมาลาแล

◎ฬิว่า เป็นอยู่หลังชื่อว่าฬิปากแอน ฬิว่าเป็นอยู่ปากชื่อว่า พระคะวาเหล็ก เป็นอยู่หน้าคอกก็บ่อเจ็บ ชื่อว่า ฬิสบาย

◎ฬิว่า เป็นอยู่หน้าแข้ง ชื่อว่าฬิกระสี เป็นอยู่หน้ากกขา ชื่อว่าหมากกระตัน(ขา) นั้นแล เป็นในตุ่มกดชื่อว่า ซาหะ

◎ฬิว่า เป็นปลายขาชื่อขามาน เป็นหน้าแอว เป็นตุ่มใช้ข้าวแหล่ คันฮ้อนดั่งนั้น ชื่อว่าแจวดเวียนแล

◎ประการหนึ่ง เป็นปากเปื่อย แต่บ่อฮ้อนจักเทือ ชื่อว่า มะเร็งจานแล

◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งกันถั่วขึ้น ชื่อว่าฬิปากขุมน้ำมันยางแล

◎ประการหนึ่ง เป็นดั่งหมากเหมา ลามไป ลามมา ชื่อว่ามะเร็งเต้น

◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งปูดเป็นเปา หน้าแข้งเลียบ ขาไปกผอนนั้น ชื่อว่ามะเร็งซอนแล

◎ภาคหนึ่ง ไขทั้งคิง คันไปมาดั่งนั้น ชื่อว่าประดงแตกแล

◎ภาคหนึ่ง เจ็บร้อนในกระดุก ในเอนนั้นชื่อว่ามะเร็งไฟแล

◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งขวยแมงซอนชื่อว่ามะเร็งดั่งแล

◎ภาคหนึ่ง เจ็บในดุกละหนาวนั้น ชื่อว่ามะเร็งดุกลแล จาด้วยพากย์มะเร็งมีดังนี้แล

บัดนี้จักจาด้วยพยาธิทั้งหลายมีดังนี้

◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งเกลื่อนขาว ดั่งควายต่อนั้น ชื่อว่าทุตดอกสะมังแล

◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งเห็ดนั้น ชื่อว่าทุตดอกแก้ว

◎ภาคหนึ่ง เป็นลูกหนูนั้น ชื่อว่าทุตเลือดแล

◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งกงเกวียนนั้น ชื่อว่าทุตมณฑลพระจันทร์แล

◎ภาคหนึ่ง เป็นตุ่มหนาทั่วคิง ปวดในเนื้อ คิงร้อนสามวันสามคืนนั้นชื่อว่าทุตลมแล

◎ภาคหนึ่ง แง้นทางหน้า ตาเหลือก หูคอด ตีนมืออัง บ่อเจ็บเป็นดั่งคนตีนั้น ชื่อทุตหุรมานแล

◎ภาคหนึ่ง ขาวดั่งหยองฝายนั้น ชื่อทุตเผือกแล

◎ภาคหนึ่ง ดำดั่งดั่งสีหอมหม้อดินนั้น ชื่อว่าทุตมหานิล

◎ภาคหนึ่ง ตีนกุดเมื่อยเจ็บ ไปมาบ่อได้ดั่งนั้นชื่อว่าทุตเกียวดำแล

◎ภาคหนึ่ง เป็นตุ่มดั่งหมากทันทันนั้น ชื่อว่าทุตหมากเตือ หมากساب

◎ภาคหนึ่ง แดงดังน้ำฝางนั้น ชื่อว่าทุตเลียดแลพยาธิตั้งหลายฝูงนี้ เกิดในชั้นระสันดานคน ทั้งหลายแล

ยาสนนิบาตาดำ

◎ยาสนนิบาตาดำ ให้เอาใบหนาดสามใบ บุรา ขี้เหล็กสามต้น ใบผีเสื้อเครือ หัวพันมหาสาม ต้น ต้มอาบโพะหายแล

◎สิ่งหนึ่ง ให้เอาเครือหมากบวบขม เขาหอเครือ หมากขี้กา เขื่อหมีว หมากมอน ต้มกิน ต้มอาบดีแล

◎ยาลมตาแดง ให้เอาฮากระมัดแซ่เข ฮาหมากตอด ฮาดีหมี ฮาหัดสะคั้น ฮากบรูฮา ฮากจำปาแดง ต้มกินต้มอาบกี้ดีแล

◎ยาลมเคียวดำ เคียวแดง ให้เอาเทียนดำเทียนแดง ปิบปีแดง หวานค่าน้อย หวานนางคำ หลวง หวานไฟ หวานสบู่ (เลือด) มาสมกับน้ำเหล้าทั้งกินทั้งอาบหายแล

◎ยาสนนิบาตง เอาเปลือกไม้ตีนเป็ด เปลือกไม้ขามป้อม เปลือกไม้แคฝอย เปลือกไม้หมากโดน ชั่งทอกันแล้วมาตั้งหัวถึงเจ็ดเทื่อเทิน

◎ยาสนนิบาตใบ ให้กินใจเอาหนึ่งหมูสามตอน เอาพริกน้อย ขิง เทียมมาสมกัน ปิ้งให้กิน เมื่อเดือนค้ำหนึ่งดีแล

◎ยาสนนิบาตข้างสาน ให้เอาส้มหมากเว ส้มหมากนาว ส้มหมากยม ส้มหมากเสี้ยว ส้มหมากกอก ส้มหมากขาม ส้มกบ ส้มกุ่ม ขี้มอด ส้มสานกา ชั่งทอกันมาสมกัน ปั้นเป็นลูกกอน แขน้ำฝิ่ง กินดีแล

◎ยาสนนิบาต ฝนแสนห่า ให้เอาฮากระตีนจ้าน้อย ตีนจำหลวง เหมือดคน ฮากส่องฟ้า มาให้กินเดือนดับดีแล

◎ยาสนนิบาตตาฟาง ปวดหัวเมื่อย ให้เอาไม้ดีหมี ไม้ขามป้อม เครือเขาหอ มาเผาในขุมแล้วจึงรมควัน

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาหญ้าเอนอ่อน หญ้าปากควาย หญ้าลับลิ้น หอมแก้ว หญ้าขัดหญ้าคา เครือเขาหอ สมกับน้ำมันงา ชื่นหายแล(นวด)

◎ยาสนนิบาตเกียวก่ำเกียวกแดง ให้เอาหัวฝุ่ก หัวบอน หัวกบ หัวดองดิง หัวพันมหา ปิบปีแดง แลงซอน ส่องฟ้า เป้าหวง ผักเทียม พริกน้อย ขิงแดง ต้มกิน ต้มอาบดีแล

◎ยากระบุงรื้อก่อน กระบุงรื้อเลือด ยาสะดวงทอ้ง ให้เอาหวานไฟ หวานกระบุงรื้อ หวานนางคำ แขน้ำเหล้ากินดีแล

◎ยาสนนิบาตหนูหนวก เอาเหยี่ยวข้าง เหยี่ยวม้า เหยี่ยวหมู เหยี่ยวควาย เหยี่ยวจั่วดำ เหยี่ยวคน น้ำฝิ่ง น้ำอ้อยสมกัน ต้มตบหัวแลกินดีแล

◎ยาสนนิบาตปวงไปมา ให้เอาสะมัดน้อย สะมัดหลวง เขาเหยือก แก่นไม้สิ่งใด ไม้หมากแข้ง ไม้หมากมาย ชั่งทอกัน ต้มอาบต้มกินดีแล

ยาหมากโหก

◎ยาหมากโหก เอาสิ่งใดสามหัว แก่นหมากบี่ สามกีบ ต้มอาบต้มกินดีแล

ยาลม

◎ยาลมเสียบแลลมแทง ให้เอาฮากระหมากตุ้มตัง ฮากเครือตดหมา ฮากเหมือดโลด แชน้ำเหล้ากินดี

◎ยาลมสะอื้น ให้เอาใบหมากตอด ปิบปีแดง หัวพันมะทา ใบบูฮา สะค้ำน ชั่งทอกัน ผักเทียมพริกน้อย ชิงแคง ตำให้เป็นผง แชน้ำเหล้ากินหายแล

◎ยาลมสะทอนให้เอาตับเต่าเครือ ผักบั้งช้าง เครือน้ำแน่ หล้าโคยง ต้มกินดีแล

◎ยาลมสะท้าน ให้เอาฮากระทิง ฮากยานาง ฮากมอนเหี้ย ฮากหนองตายหยาก รากหัสสะคีน ฮากเพี้ยพาน ขี้เหล็กเทศ ชั่งทอกัน บดปั่นลูกกอน แชน้ำฮ้อนกินดีแล

ยาฮาน

◎ยาฮาน ให้เอาปีหมี่ ปีหมู ปีควาย ปีม้า ฮากส้มพอ ฮากมอน ฮากส้มป่อยเทศ มาสมกัน ต้มเคี่ยวให้เป็นก้อน แชน้ำเหล้ากินดีแล

◎ยาแก้สามพันสอง ให้เอาใบหนาดพันหนึ่ง ใบผีเสื้อพันหนึ่ง ใบบูฮาพันหนึ่ง ใบหมากขามพันหนึ่ง ยาสิ่งนี้ ตำดอมกันให้แหลกแล้วแช่ไว้คืนหนึ่ง จึงปั้นตากเสีย แล้วจึงถายเอาน้ำยานั้นเคี่ยวหนึ่งครุ(คุไม้) จึงเอายาฝูงนั้นใส่ดอมกัน บดพริกใส่สองร้อย แล้วเคี่ยวปั้นเป็นลูกกอนไว้กินทอหมากแข่ง ตาไข่ ตาวัน ระลายน้ำฮ้อนแก้ลมทั้งมวลแล

ยาผี

◎ยาผีภายใน เอาฮากระปอลมโปม แซ่ฝนกินดี

◎ยารม ยาฮัด เอาซาสุ่เครือ ฮากขี้มอด เปลือกหน่วยหมากประจำดีควาย ฝนทาดีแล

ยากระบุงทอง

◎ยากระบุงทอง ให้เอาหนาดดำ เขาฟานด่อน ดองเต่า ต้มดอมกันกินดีแล

ยาสะดวง

◎ยาสะดวง ให้เอาหัวหวายสามหัว ฝากจับไม้จิกมาชั่งทอกัน ต้มกินดีแล

ยาสะเอิก

◎ยาสะเอิก เอาหนังแอต หนังช้าง หนังควาย มาเผาเอาทอกัน มาบดใส่พริก ชิง เกลือ สะหน้อย กินดี

◎ยาสะเอิก ให้เคี่ยวหญ้าตดหมา มาใส่พริกชิง กระเทียม เกลือ สะหน้อยดี

◎ภาคหนึ่ง เอาใบหมากขามหนึ่ง เกลือหนึ่ง ต้มกินดี

◎ยาตาหมากหล้าดำ หมากหล้าขาว หมากผักบั้ง ปินกยูง จูละสี ฮากส่องฟ้า ต้นชิงชี น้ำข้าวหม่าเย็น น้ำรม ครั้นว่าตาเปียก ให้เอาหมากยางกับหินส้ม เอาน้ำเหล้าเป็นน้ำแล

ยาปวดท้องแล้ง

◎ยาปวดท้องแล้ง ให้เอาใบหมากนาว ๗ ใบ ข้าวหมื่นขึ้น ๗ ฝาน ผักเทียม ๒๘ หังม เครือเขาฮอ ๗ ฝาน พริกน้อย ๗ ใน หว่านไฟ ๗ ฝาน ผักบัว ๗ หังม ฮากหมากผู้กำหนึ่ง ใบไผ่บ้านกำหนึ่ง ตำใส่กัน แล้วยัดใส่บั้งหลาม น้ำเหล้าเด็ดตัดกินก่อนดีแล

ยาแหว่มั่น

☉ยาแหว่มั่น ให้เอาน้ำหมากนาวชั้นหนึ่ง น้ำเผิงชั้นหนึ่ง ต้มเคี่ยวให้บก แล้วจึงเอาขี้เหล็ก บดลงคนใส่กันเก็บไว้อมดีแล

ยาปวดหลัง

☉ยาปวดหลัง ให้เอาดั่งส้มโอง ๑ ดั่งขี้เหล็ก ๑ เอาแลอันหนักตำลึงหนึ่ง แขน้ำเหล้า ผิงใน ข้าวสามคืบจึงกินดีแล

ยากกแหว่ไค่

☉ยากกแหว่ไค่ เอาน้ำอ้อย ๑ น้ำมันยางสะเบง ๑ หมากเขื่อน ๑ ใส่เปลือกหมากเขื่อนหมกอม ดีแล

ยาฝัดันยวง

☉ยาฝัดันยวง เอาเปลือกหมากตอด ๑ ขี้จั่ว ๑ ขี้ควาย ๑ ให้ตากแดดให้แห้ง แล้วจึงเอามาบด ให้เป็นผง แล้วฝนเปลือกหมากดอกใส่น้ำขี้สีกเป็นน้ำ เอาขี้จั่วมาใส่น้ำ คั้นคนทาเย็นถูกแล

ยาคันธมาลาเดือยไก่อ

☉ยาคันธมาลาเดือยไก่อ ให้เอาหัวเค้าเช่า ๑ หัวแตงหนู ๑ ฮากพรายสะเลียง ๑ น้ำเหล้าตัดฝนสู้อันแล

☉ยากินใน ให้เอาฮากหมากเพียง ๑ ฮากสะแก ๑ ฮากเป่า ๑ แก่นยุง ๑ แก่นสมอ ๑ ลับลิ้น ๑ ยาต้มกินดี ผิมนลงพื้น ให้เอาน้ำมวกส้ม ๑ น้ำปูนใส ๑ ฮากหมากฮุ้ง ๑ แเซ่

☉ยาตัดลงฮาก หัวหมากนัด ๑ เกลือ ๑ ต้มแสร้แล คั้นมันเขาอยู่ ให้เอาหมากพร้าว ๑ กระเดา ๑ แล้วเอาหน่วยหมากพร้าวนั้นหุง ทอน้ำหมากพร้าวนั้นแล

ยาไม้

☉ยาไม้ค่างแล ฮากหมากดุก ฮากหมากเตือกา ฮากผุก ฮากปอเต่า ไข่ ต้มกิน คาย ๖ บาท เทียน ๕ คู่ บ่อดี ให้เอามอนน้อย ยาหัวต้มสามบวยเอาบวยหนึ่งกิน

☉ยาไม้ค่างแลยาคุณ เอาฮากขามขี้ ฮากหญ้าคา แก่นฝุ แก่นหมากขาม ต้มกินแก้ก่อนแล บ่อดีให้เอาฮากหญ้าคา

☉ยาไม้ไฟ ให้เอาตองกล้วยดิบ ต่างแหฮ้าง แกลบข้าวเจ้าवानไฟไม้พันขาด แเซ่อาบทั้งกินดี

☉ยาท้องแล้ง ให้เอาโผนเหม่น ปิงูเหลื่อม น้ำเหล้าเด็ดเป็นน้ำ โผนเหม่นนั้นขั้วบดผง ห่อผ้าแซ่ กินดี ปิงูเหลื่อมฝนใส่แล

ยาคันธมาลา

☉ยาคันธมาลา เอาชิงเทียม พริกน้อย ๗ ทอกัน แล้วพริกใหญ่ใส่สะหน้อย เอาฮากมอนมา ขูด ตำนำกันปั้นเป็นลูกกอนอมดีแล คายบาทหนึ่ง สี่ชวย แพรวาหนึ่ง

- ◎ยาไอ เอาต้ม คอมส้มหนึ่ง ค้อแลนหนึ่ง ดูกใสหนึ่ง ยาหั่ว ชั่งทอกัน ต้มกินดีแล
- ◎ยาสุ ตินตั่งน้อย ส่องฟ้า แชน้ำเป่าหายแล
- ◎ยาลงท้อง เอากล้วยดิบ ๗ ฝาน หัวเอียง ๗ ฝาน คลั่งดิบแช่กินดี
- ◎ภาคหนึ่ง เอาฮากฝาง ฮากอิงเปาะ ฮากโมกแช่น้ำให้กินดี
- ◎ภาคหนึ่งเอาฮากมวกน้อย ฮากฝาง คลั่งดิบ อ้อย ต้มกินหายแล
- ◎ภาคหนึ่ง เอาเปลือกยม หมากมาย กระจาย ข้าวจ้าว อ้อยดำต้มกินดีแล

ยากระยือ

- ◎ยากระยือ ให้เอาข้าวเปลือก ๑ สัมพอ ๑ ให้เอาคั่นคากตัวตายนั้นมาแล้ว เอาชิงสามฝาน พริก ๗ ลูก เกลือใส่สะหน้อย ใบสะค่านทอจอมก้อย แล้วจึงตำใส่ในท้องคั่นคาก ตากแดดให้แห้งจึงเผาไฟ บดใส่น้ำกินดี
- ◎ภาคหนึ่ง เอาฮากเข็มต้มสามบวยเอาบวยหนึ่งกินดี
- ◎ภาคหนึ่ง เอาตองกล้วยดิบ กระทบววย แล้วจึงเอาขมิ้นเจียวใส่ในตวย จุดไฟสูบกินวันดี
- ◎ภาคหนึ่ง เอาใบผีเสื้อ ๔ ใบ ใบปิปปีแดง ๓ ใบ ชิงแคงสามฝาน บดฝางข้าวเปลือกไว้ กินดี แล ให้ตั้งคาย ๕ บาท เทียน ๔ คู่

ยาไ้

- ◎ผิวว่า ใช้ร้อนคิงแลลงแดง มีลมเสียบท้อง ดังนั้น ให้เอาอ้อยดำหนึ่ง ข้าวจ้าวหนึ่ง มือหมากน้ำหนึ่ง ถั่วสะแดดหนึ่ง ข้าวคั่วหนึ่ง ตำตรองกินดีแล

ยาไอ

- ◎ผิวว่า ไอฮากออกหาแสงบ่อได้ ดังนั้น ให้เอาปิปปีแดงหนึ่ง ฮากพร้าวหนึ่ง แก่นของคำหนึ่ง พริกหนึ่ง ชิงหนึ่ง ตำผงใส่น้ำร้อน กินดีแล เลือดบ่อออกเอาตุ้มกาฬนดี
- ◎ผิวว่า ไอคอแห้ง เสลดติดอยู่ดังนั้น ให้เอาใบหมากฟักหนึ่ง เครือเขาฮอหนึ่ง บดใส่พริก ชิงกินดีแล
- ◎ผิวว่า ไอมีเสลด ดังนั้น ให้เอาน้ำหมากเวอหนึ่ง ชิงแคงหนึ่ง น้ำเผิงหนึ่ง เอาเข้ากันบดผงไว้ แล้วให้न्द्रหายแล
- ยาสูอันนี้ เอาทอกัน ครั้นจะกินเอาอุ่นไฟพด เอามากินหายแล เสร็จแล้วแมนปวดหัวก็หาย
- ◎ผิวว่าไอ ให้เอาหญ้าโคยู มาตำใส่เกลือสะหน้อยแช่กินหาย
- ◎ภาคหนึ่ง ให้เอาหัวถั่วพู ฮากตำนิน แช่กินดีแล
- ◎ภาคหนึ่ง ให้เอาดอกเข็มมาห่อแช่กินดี

ฮากเลือดคอกออก

- ◎ผิวว่า ฮากเลือดคอกออก ดังนั้น เลือดทั้งมวลออกทวาร ให้เอากล้วยดิบ ๑ อ้อยดำ ๑ หอมแจ่ว ๑ หัวหมู ๑ เอาทอกัน เคี้ยวกินดีแล
- ◎ผิวว่า ลมทางทวารปาก ให้เอาเครือหมากบ้ากิง ๑ เคือหมากแตก ๑ ใบหมากนาว ๑ สัมกบ ๑ เปลือกกอก ๑ อ้อยแดง เอาทอกันต้มกินดีแล

- ◎ ฦว่า เลือดคอกออก ให้เอาใบทองหลาง ๑ ใบช้อย ๑ มาเคี้ยวใส่พริก ชิง กินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาหญ้าแพดมาตำ ตรองเอาน้ำมันกินดีแล
- ◎ ฦว่า เลือดคอกในทวารผู้หญิง ให้เอาเบี้ยผู้สามหน่วย หมายสามซีก ฮากดอกไม้ขาว เคี้ยวกิน

ดีแล

- ◎ ฦว่า เลือดคอกในทวารลุ่ม เอาฮาก้านตง ๑ หมาย ๑ ต้มเคี้ยวกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาหญ้าคุมปาว ต้มกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาฮากตดหมา ปีกกล้วยดิบ เอาทอกันต้มกินดีแล

ยาไล่เลือด

- ◎ ฦว่า ยาไล่เลือด เอาหญ้าหอมแก้วบาท ๑ ตองกล้วยดิบ ๑ ข้าวสาน ๑ เหล็กหนึ่ง ต้ม

กินหาย

- ◎ ฦว่า เลือดตกในลึงค์ ปวดนัก ให้เอาส้มกบฝนกินดีแล บ่อตีให้เอาชะเอมฝนกินดีแล
- ◎ ฦว่า เลือดคอกออก เอาฮากตุ้มกาฝนกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาสัไค ต้มกินดีแล ยาเลือดทั้งหลายผู้นี้ สิทธินักแล

ยาเจ็บท้องขึ้นฮาก

- ◎ ฦว่า เจ็บท้องขึ้นฮาก ให้เอาขึ้นข้าง ๑ ส้มพอ ๑ เผาไฟไหม้ละลายน้ำกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอานางสานลนไฟแช่น้ำกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาดอกแก้วต้ม ชิง กระเทียมใส่กินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาเกลบข้าวเจ้าหวานไฟต้มกินดี
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาเปลือกอังกา ต้มกินดีแล
- ◎ ฦว่า ยาขึ้นฮาก เอาส้มผักกาด เทากลางคิหยุบหนึ่ง เปลือกกอก ข้าวจี ต้มกินดี
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาเปลือกผักหวานบ้าน ผักก้านตง กระเทียม ชิง ต้มกินดีแล ฦว่าบ่อหาย เอา

ฮากหญ้าขัด ฮากหัน เปลือกดอกหญ้าคา ปวกข้าว ฮากตำลึง เตื่อปอง แพงคำฮ้อย อ้อยคำ หิงหาย
ตำใส่ข้าวเจ้าตรองเสียแล้ว เสก สักกัตวาสามคาบ จึงให้กินให้หายเสียเถิน

ยาเจ็บท้อง

บัดนี้จักจายาแซ่ก่อนแล

- ◎ ฦว่าเจ็บท้อง เจ็บหลังตั้งนั้น เอาให้เอาเขาควาย เผาไฟใส่พริกชิงกินแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาเขาควา (ขุด) ต้มกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาแคฝอย ต้มกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาฮากเวอ ต้มใส่ยาพังคากินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาหวดข่าต้มกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาบิปปี้แดง บดใส่น้ำร้อนกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาแก่นสัก แก่นหาด ต้มกินดีแล
- ◎ ภาคหนึ่ง เอาผักบัวต้มชาดอม กินดีแล

ยาผู้นี้ปวดท้องใส่ดีแล

ยาเจ็บจุก

◎ยาเจ็บจุก ให้เอาอ้อท้อบ้านเจ็ดฝาน หวานไฟเจ็ดฝาน จิงเจ็ดฝาน เทียมเจ็ดกีบ พริกน้อย เจ็ดหน่วย ซาลิปีเจ็ดหน่วย เอาเกลือลงใส่แน่ เอาหมากนาวฝานใส่ ตำแหลกแล้ว เอาน้ำอ้อยแน่ คนกิน ดีแล

ยาแดงน้อย

◎ยาแดงน้อย แดงหลวง เหือดจม สารพัดทั้งมวล ยาให้เอาฮาหญ้าคา ฮาหญ้าขัดมอน ฮาหญ้ากวเว ฮาหญ้ากวม แซ่ให้กินซาก่อน แล้วจึงใส่ยาชุมกนกนั้น ใส่ลงแล้ว คั้นนาวออกเหือดจม มันหากใช้บ่อเหือด ให้หลับตาอยู่ เวลาแกล้วเที่ยง ซอดปลายตีน ปลายมือ มันสิมฮ้อนนั้ก แมนมัน เหือดจมแล ให้ดูเหือดที่ตีนผมแลหน้าผาก ครั้นมันมีเหือดแมนแดงหลวง สับเหือดจมแล เมื่อจัดทอดยาให้ เอา ฮาแก ยานาง ฮาบน้ำเต้าน้อย ฮาหญ้าเอิก ฮาหญ้าแซมขาว ยาชุมกนกนี้แก้ซาก่อนแล แล้วจึงใส่ ยาชุมปลายนั้นลง มันอ่วยแล้วจึงใส่ยาชุมสามนั้นลง ให้เอาบ้านางซี ขี้เหล็ก ขึ้นกอินทรี ลิ่นทะเล จู มปวกทะเล นมผา กว้างทะเล ซีไม้เหลี่ยม ซีไม้แคน จันแดง ฝนให้กินน้ำข้าวจ้าวเป็นน้ำ ยาชุมนี้แก้ใน ก่อนแล้ว ฝนแก้ลงท้อง แก้ฮ้อนใน พยาธิทั้งมวล แก้ให้หมดแล้ว

ยาแก้แงน

ครั้นว่าออกแดง ใช้แลมาตีน มือทกเข้าแล้ว แงนไปเสมอดังหลังจักหัก นั้นแมนออกแงนแล

◎ผิวว่า ยาแก้แงน ให้เอาใบยานาง ใบมันแกวขาว ใบผักแป้น เครือหญ้าแพด เครือหญ้าปาก ควาย หญ้าวงช้าง ยาทั้งมวลนี้มาตำเข้ากัน แพรขาวห่อแซ่น้ำ ให้กินหายแงน แล้วจึงใส่ยาชุมสองนั้น ลง แล้วครั้นฮาออกแดงหลวง ใช้แมนมาฮ้อนอยู่หายใจผิด เหือดออกทางตีนผมสุมอยู่ดั่งนั้น แมนออกแดง หลวงแล

ยาแก้ขัดอก

◎ผิวว่า ยาแก้ขัดอก ให้เอาฮาหญ้าเอิก แกลบข้าวจ้าว แมงมุม ๑ คาบ ไข่แมงสาบ ๑ ตัว ยาทั้งมวล คั่วเข้ากัน แพรขาวห่อ แซ่แล้วเอาหมากขาวเป็นถั่วย ใส่ให้กินหายคัดอกแล้ว จึงใส่ยาชุมถั่วย ผองประมาณ ๔ ถั่วย แล้วจึงใส่ยาชุมกนไปหายแล

ยาออกข้างเหลือง

◎ผิวว่า ออกข้างเหลือง ให้ดูตามัน ครั้นว่าตามันเหลือง ดังข้าวหมื่นนั้น ฝาดินฝามือดำ เวลา มันขึ้นตาวนตกลงให้ป่วง เท่าฮู่ จึงฮู้จักความคนนั้น แมนออกข้างเหลืองแล

ยาแก้ป่วง

◎ยาแก้ป่วง ให้เอาเหือด ๓ ตัว แมงมุม ๓ ตัว เปลือกพันชาดหลวง ฮาหญ้าแซมขาว ฝน ใส่ในน้ำเหล้าเต็ดแล้วจึงบีบน้ำสดตนาคลง หมิดปิงเหลื่อม ตัดให้กินแต่พอประมาณ ๓ บ่วง (สามบ่วง)ก่อน ครั้นยังบ่อฮู้จักความคน ใส่ไปเท่าฮู้จักความคนแล จึงใส่ยาชุมถั่วน ๓ นั้น ครั้นมันหายลงไปแล้ว จึงใส่ ยาชุมกนแล้วจึงใส่ยาถั่วนสองแล จึงฝนดอมกันให้กินเท่าหายแล

ยาออกข้างขาว

๐ คั้นว่า ออกข้างขาว ให้ดูฝ่าตีน ฝ่ามือ มันเหลือง ขี้แม่มือทั้งสองเบื่องขาว ตลอดตีนนม ครั้นว่ากินน้ำลงไปคอดังคากฮ้อนถึงทวาร เวลามันป่วง แต่ตะวันตกลงไป จนเด็ก ฮอดตะวันขึ้น นั้นแม่นออกข้างขาวแล ถ้าจักแก้ข้างขาว ให้เอายาชุมอยู่ในข้างเหลืองนั้นแก้แล ครั้นว่า มันหายป่วงนั้นแล้วจึงเอายาไล่พิษ ให้เอายาหมากขามขี้ ฮากหมากพริกกันชั้น ฮากทองแพงหมอน้อย ยานาง ฝนให้กินไล่พิษสาก่อน แล้วจึงเอายาถั่วสนั่นลง ครั้นว่ามันหายแล้ว จึงเอายาชุมนั้นใส่ลงหายแล

ยาออกข้างเมื่อย

๐ คั้นว่า ออกข้างเมื่อย ท้าวตีนไปมาอยู่ ให้ดูฝ่าตีน มุมตามันแดง เป็นเลือดให้ร้อนหนวดยตีนไปมาอยู่ดั่งนั้น แม่นออกข้างเมื่อย ให้เอายาฮากดอกหล่ำ ฮากดอกเข็ม ฮากบก จันแดง แก้วหนวดยสาก่อน ครั้นมันบ่หาย ให้เอายาชุมกนกนั้น ชุมถั่วสนั่น ใส่ลงแล้วเทหายแล

ยาออกข้างหน้าดอก

๐ คั้นว่า ออกข้างหน้าดอก ให้ดูตีนมือ ครั้นขาวให้เป็นยอดข่า ยอดแดง
๐ หากแม่น ข้างหน้าดอกแล้ว ยาไล่พิษมันฮ้อนเมื่อยตัว ให้เอายาฮากกระแบก ฮากเอียนด่อน ฮากหมากทราง จันแดง ฮากกอก ฝนให้กิน ครั้นว่าคิมมันฮ้อนเสมอดีนมือ แล้วจึงเอายาชุมกนกนั้นใส่ลงถึง ๗ ถ้วยแล
คั้นพยาธินั้นหายลงไป จึงเอายาชุมปลายนั้นไว้ใส่พาลุนแล

ยาออกเหมือกปลาเต็ด

๐ คั้นว่า ออกเหมือกปลาเต็ด ให้ดูหน้าปากแล ซอกคอมันดู ครั้นว่าเป็นดัง กาบตองกล้วยวนฮ้ายนัก แม่นออกเหมือกปลาเต็ดแล
๐ ยาแก้เหมือกปลาเต็ด ให้เอายาฮากอีเลียน ฮากมอน ยาหัวผักกาด ฮากหนวดแมวหนึ่ง เอามาใส่ไล่พิษสาก่อน ครั้นว่ามันหายหนวดยนั้นแล้ว จึงเอายาชุมถั่วสามนั้นหมักลงเทหายแล

ยาออกเท่าหอม

๐ คั้นว่า ออกเท่าหอม ให้หายใจผืด ครั้นคัดอกนัก และมาเส้า แม่นออกเท่าหอมแล
๐ ยาแก้เลยาไล่พิษเส้า ให้หวด ๗ หน่วย ขี้หินแ่งกำหนึ่ง เอายาพริ้ว ขึ้นเงินคำ ผักกูดองแช่ลงให้กิน แก้เส้าสาก่อน มันอ่อนแล้ว จึงเอายาชุม หัวเม็ดหลวงนั้นใส่ลงเทหายแล

ยาออกทวารเลือด

๐ คั้นว่า ออกทวารเลือด มันให้อ้อนนั้นแม่นออกทวารเลือด จักใส่ยา ให้เอาลัปลิน ใบขัฒมอน หัวเห้วหมู กระเทียมอด ใบฝ้าย ถั่วสะแดด ถั่วพู ยาทั้งมวลเอาตำเข้ากัน แพรขาวห่อแช่น้ำข้าวและเหล้าเต็ด แล้วจึงเอายาชุมถั่วสนั่นใส่ลงแล ครั้นว่ามันอ่อนลงแล้ว จึงใส่ยาชุมถั่วสนั่นเทหายแล ครั้นว่าออกแปวจอาจ ให้ดูฝ่าตีน ฝ่ามือ ไข้หากหนวดยื่นอยู่ดั่งนั้น แม่นออกแปวจอาจแล จักใส่ยาแก้ร้อน ให้เอายาคนมราชสีห์ แมงวัน นมผา ไหลแดง ดูกงทำทาน เปลือกพันชาดหลวง ๑ ยาชุมนี้ฝนให้กิน น้ำข้าวจาวน้ำเหล้าเต็ดดัดสะหนอย ให้กินสาก่อนแล

๐ คั้นว่า มันชอดหัว ชอดตีน จึงเอายาชุมกนกนั้นใส่ลง บัวแปวจอาจนั้น

๐ คั้นว่า พยาธิแสง เอาน้ำเผ็งตัดให้กินในสาก่อนแล้วจึงเอายาชุมห้าเม็ดนั้น ใส่เท่าหายแล

ยาออกทูตน้ำ

๐ คั้นว่า ออกทูตน้ำ ให้ดูตัวทั้งมวล เหยงไข้ออนใน มั่วหนวยอยู่ดั่งนั้น ครั้นใส่ยาชุมลง มันฮ้องให้อยู่ดั่งนั้นแมนเชือดน้ำแล ครั้นว่า ใส่ยา ให้เอายาตัวก่อนใส่ก่อน จึงเอามากบ่าลาย สีชมพูขึ้นขึ้นกอินทรีย์ โพเหล็กดีตีนจุ่ม จมปลวกทะเล ลิ่นทะเล ยังสมุทร ซี่ไม้แคน ยาชุมนี้ฝนใส่น้ำข้าวเจ้า ให้กินปานท้องเสียก่อน ครั้นว่าพยาธินั้นใดก็ดี กินยาแล้วมันลงท้อง ให้เอายาชุมนี้ปานสาก่อน สู่แนวแล ครั้นว่ามันตุดวันหนึ่ง คั้นหนึ่งแล้วก็ดี สองวันก็ดีแล้ว จึงเอายาชุมห้าเม็ดหลวงนั้น ใส่ลงแต่ถ้วยหนึ่งสาก่อน คั้นบ่อลงให้ใส่เท่าลงแล

ยากอนเชือดไฟ

๐ คั้นว่า กอนเชือดไฟ ให้ดูหน้าตาแดงอยู่ดั่งนั้น แต่ออกขึ้นไปถึงหัวฮ้อนนั้ก แต่แหวลงไปตีน ก็เสมอกันแมนเชือดไฟแล จักใส่ยาชุมปานท้องดับพิษสาก่อน

๐ คั้นว่า หายฮ้อน จึงเอายาชุมถ้วนสองนั้นใส่ลงแล ครั้นว่ามันหากบ่อลง หนวยอยู่ ให้เอายาชุมมะหาเมฆหลวงใส่ลง เถิงสี่ถ้วย หากจักหายแล

ยาออกมูหมากตาล

๐ คั้นว่า ออกมูหมากตาล ใช้บ่อฮ้อนทอใด มันปวดในคุก ให้ไปใต้ไฟส่องเบ่งในตัว ถ้าหากสีกายมันมูม ตาเหลือง ดั่งนั้นแมนออกมูหมากตาลแล เมื่อจักใส่ยาแก้ปวดดั่งนั้น ให้เอาดุกงูเหลือม แช่วแฮด แช่วเสื่อ แช่วหมาดำ ดูกแฉ้ง ดูกกา ฮากส้มพอลวง ให้ฝนด้วยน้ำเหยื่อเดือน ปิงูเหลือม น้ำเหล้าตัดสะหนอย

ยาออกไฟลามโกน

๐ คั้นว่า ออกไฟลามโกน ให้ดูไข้แลมาออกฮ้อนหนวยอยู่นั้น ใช้ได้สองวันสามวัน แข็งก็ดี ขากก็ต้อออกฮ้อน มีปานขึ้น ฮ้อนทั่วตัวดังไฟ แมนไฟลามโกนแลให้เอายาเป่าแก้พิษไข้สาก่อน แล้วจึงกวนมหากพัก แมงเงาสามตัว มาแช่น้ำหากพักแล ยาหาเอาข้าวหมื่น ฮากลมปม เปลือกต้นตีนนก สามสิ่งนี้ฝนใส่น้ำหากฟ้าทาฝ่าตีน ฝ่ามือแล ยากินใน เอาชุมนั้นกินหายแล

ยาออกยังสมุทร

๐ ยาออกยังสมุทร ให้ดูคิงคนไข้แดง ปากแดงเลือดขึ้นหนวย ยาแก้พิษ แก่นส้มพอลวง จันแดงอ้อยดำ ฝนกินดีแล

ยาแก้ไข้ออกฮ้อนหัว

๐ ยาแก้ไข้ออกฮ้อนหัว ฮากถั่วพูหนึ่ง มันแกวขาวหนึ่ง ฮากแดงหมูหนึ่ง อ้อยดำหนึ่ง ฮากน้ำเน่าหนึ่ง น้ำข้าวเจ้าเป็นกระสายฝนให้กินดีแล

ยาออกไฟลามกัน

◎ออกไฟลามกัน ให้เอาฮาเกตินนกกินดีแล ถ้าบ่อเขาให้ต้มยาชุนนี้กิน มีตัวยา ดังนี้ ขี้เหินห้า ตำลึง ดูกเหินห้าตำลึง ดูกใสห้าตำลึง ตาไก่สิบบาท ยาหัวห้าบาท คายมีขึ้นผื่นหนึ่ง เงินบาทหนึ่ง สี่ชวย เทียนสี่คู่ หายแล้วให้ปงคายวันพระหัส

ยาสะดวงท้องพด

◎ยาสะดวงท้องพด ให้เอาเครือตาปาหนึ่ง แก่นดุกใสหนึ่ง แก่นค้อแลนหนึ่ง เครือเขาฮอหนึ่ง ต้มด้วยน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง เวลากินเอาเหล้าตัดสะหนอย กินหายแล

◎ยาระลายยา ให้เอาเปลือกแพง ฮากยานาง ฝนให้กินประมาณผงหนึ่ง ระลายยาแล

ยาการ

◎ยาการ ให้เอาฮาเกตินตั่งน้อย มาฝนกับน้ำปูนใสทาปากทาลิ้น

◎ยาลม ให้เอาเปลือกลิ้นฟ้า ฝนด้วยเหล้าเด็ดทาแล

◎ยากินใน ให้เอาฮาเกตินห้าขีด ฮากหญ้าคา หญ้าปากควาย ฮากหมากยม ฮากตองแพง เปลือกไม้ขี้หนอน ยาทั้งมวลนี้ แะให้กินหายแล

ยากระบูร

◎ยากระบูร ให้เอาหัวเต่าให้ ไม้เท้าสาน ตับเต่าตัน ตับเต่าเครือ ยาหัว อ้อยดำ ต้มกินดีแล

◎อีกอย่างหนึ่ง ให้เอาหินสั้มาบดเข้ากัน เอาหน่อไม้บงมาคั้นหรือตำเข้ากัน เอาน้ำผงหนึ่ง มาผสมเข้ากันปั้นเอาน้ำกินแล

◎อีกขนานหนึ่ง ให้เอาหน่อไม้ เพี้ยหน่อไม้ ปูนขาว มาตำใส่กันให้เหนียว แล้วเอาไปปิดที่ กระบูนไผ่นั้นหยุบหายแล

พยาธืออก/ปาน

◎สิทธิการียะ กล่าวยาพยาธืก่อนแล ออกอันใดก็ดีแล ให้เอาฮาเกตินห้ากล่ำ ๑ หยิกบ่อถอง ๑ เปลือกเหลื่อม ๑ ดอกเข็มขาว ๑ มวยต่อน ๑ ฮากขี้แฮด ๑ เหมือดแ่อ ๑ มวกใหญ่ ๑ มวกน้อย ๑ เข้มแดง ๑ นางแสง ๑ ต้นเปื่อยบ้าน ๑ ตูมกาเครือแดง ๑ ต้นสำน ๑ ต้นโด่เด ๑ ต้นเฮื่อนกวาง ๑ ต้นลกคก ๑ ต้นส้มพ่อ ๑ ต้นตาไก่โคก ๑ ต้นอ้อยช้าง ๑ ต้นตองเลียง ๑ หมากขี้กา ๑ ฝนแสนห้า ๑ เปลือกตะโกนา ๑ กำแพงเจ็ดชั้น ๑ แปวจงอาจ ๑ แปวจำทาน ๑ จันแดง ๑ เหมือดคน ๑ ชุนนี้ใช้เมื่อพยาธืขึ้น ออกเหือดปานดำ ปานแดงใส่ชุนนี้แล้ว ให้เอากันสูงหลวง ๑ บัวหลวง ๑ ต้นเนียม ๑ โพธิ์สี ๑ แสนทำทาน ๑ แสนคอค้า ๑ แสนเห่าหอม ๑ ข้าวหมื่นตัน ๑ ข้าวหมื่นเครือ ๑ จัวนดอกเหลือง ๑ จัวนดอกขาว ๑ หวานดินแฮด ๑ หวานมหากาฬ ๑ เงิน-คำดุกลิงลม ๑ ชุนนี้ให้ใส่เมื่อพยาธือ่วย

ยาออกข้างเมื่อย

◎ออกข้างเมื่อย ออกข้างเหลือง ชุนนี้ออกแดงน้อย ออกแดงหลวง ให้เอาชุนนี้ใส่ก่อน แล้วจึงเอาชุนนี้แต่งใส่ ประมาณสามบ่วงก่อน ดันขึ้นหนีหนักให้เอาฮาเกตินหวดแมว ดูกกระต่าย บาชาดใหญ่ ให้เอาชุนนี้แก้สาก่อน ครั้นมันขึ้นให้เอาฮาเกตินเชื้อบ้า ฮากกระยอ ฮากหมากแข้งขาว ฮากหมาก ยังสมุทร

กว้างทะเล เปลือกมังกุด ฮากดอกแก้ว ฮากหมากยม ฮากหมากเพียง ฝนให้กินแต่สามบ่วง แก้วขึ้นพวน แล้วจึงเอาขามลา จันแดง จันขาวตัด

ยาเฮวฮ้อนเอ็นขวัญ

๐ ยาเฮวฮ้อนเอ็นขวัญ หมากบ้านาย ซีโครงเหล็ก ชันโดลิง ชันแม่หม้าย ๓๓ คน ครั้นว่ามัน เขาแล้วหันใจบ่ดี ออกฮ้อนในโครงดังไฟลนนั้น ยาให้เอาชุนนี้ใส่ก่อนถ้วยหนึ่ง น้ำถ้วยหนึ่ง ไฟลามโกน แปรจงอาจ มหานาก้านหลวง ให้เอาชุนนี้ใส่ก่อนแล แล้วจึงเอาชุนกลางนั้นใส่ลงถึง ๓ เวลา ครั้นมัน ฮ้อนหนวยอยู่ให้แต่งยาพิษข้างนั้นสาเก่อน แลให้เอาใบอีสุ่ม ยอดมันแกวขาว ๗ ยอด ยานางกำมือหนึ่ง ข้าวหมื่นขาว ข้าวจ้าว ตำดอมกัน น้ำทำเป็นน้ำโลม และชุนนี้ยานางต้นยานางแดง ตดหมา ต้นจองหอม แสงเปื้อ มอดกาง กำลั้งข้างสาร ขี้ข้างพราย หวายชะนอย จี๊แดง เจียงน้อย สะมันน้อย เข้มแดง ดอก ปลาฝา คุกงเหลื่อม แช่วแฮด แช่วเปื่อง เตื่อป่อง ชุนนี้ให้ฝนใส่เมื่อพยาธขึ้น ครั้นมันถอยลงมา จึงเอาชุน ข้าง ๓ ใส่ลง แต่ประมาณ ๗ ถ้วย ครั้นบ่ลงให้เอาแก้สาเก่อน

๐ ให้เอาหอยจูบ ๗ หน่วย แต่งแซง แห้วหมู อ้อยดำ อ้อยแดง แซงให้กิน

ยาไฟลามโกน

๐ ยาไฟลามโกน ให้เอาฮากหมากยม ฮากหมากเพียง ฮากหมากกอกด่อน ฮากปวกข้าว เปลือกลิ้นฟ้า ผักก้านตง ตานขโมย ฮากผักบาด แซให้กินกันพิษ

๐ ยาพยาธิตั้งปวงอันออกดำ ออกแดง เหือดจม ออกข้างเหลือง ข้างขาว ข้างเมื่อย เहांหอม แปรจงอาจ ข้างน้ำเชือด ไฟลามโคน ออกกระท่อมเลือด ให้เอาชุนนี้ใส่แล จงเอามหาเมฆหลวง มหาชะ วา มหาเมฆอ้อย พร้อมพันชาดหลวง แสงดำ ฝนแสนห่า รมฮานเมือง และสิ่งกำแพง ให้ได้ถ้วยหนึ่ง ครั้นมันมุลง ให้ใส่ต่อ ๓ มื้อท่อนั้นแล

ยาพรายเลือด

๐ ยาพรายเลือด ให้เอาแก่นดุกหนึ่ง งาข้างหนึ่ง เขาควายหนึ่ง มาเผาให้ไหม้ แพรขาวห่อแซ น้ำให้กิน

ยาแก้ก๊ิบ

๐ ยาแก้ก๊ิบ เอาเหลือด ๗ ตัว แมงวัน ๗ ตัว ไช้แมงสาบ ๗ คาบ แมงมุม ๗ ตัว ฮาก หมากเชือบ้า ๑ ฮากพันชาด ๑ ฝนให้กินพังคายเป็นน้ำ

๐ ยาแก้อาจมนบ่อออก ให้เอามหาเมฆหลวง หัวกีนายก้อม หวานน้ำ ฝนให้ทาดีแล

ยาแก้สะเออะ

๐ ยาแก้สะเออะ ให้เอาฮากหมากเชือบ้า ฮากหมากคั่ง ฮากหมากยม เท่ากลางคี่ แพรขาวห่อ แซน้ำเท่า นอกนั้น ฝนกินหายสะเออะแล

ยาแก้คอไข่เจ็บคอ

๐ ยาแก้คอไข่เจ็บคอ ให้เอาฮากนมสาว ๑ ฮากนมจ้ว ๑ ฝนกินดีแล

◎ยาชุมแก้ไข้ ให้เอาจืดดำ ๑ ขามลา ๑ เอียนต่อน ๑ จันแดง ๑ จันขาว ๑ ยั้งสมุทร ๑ กระบือ ๗ ตัว ๑ เป่าน้ำเงิน ๑ ดูกช้าง ๑ แสนคันคาก ๑ แสนก้านป่อง ๑ แสนทำทาน ๑ คางเหลือง ๑ มุยต่อน ๑ มุยแดง ๑ ดูกใส ๑ หนังช้าง ๑ แก้ไข้พิษสุอันแล

ยาผู้หญิงอยู่ไฟบ่อได้

◎ยาผู้หญิงอยู่ไฟบ่อได้ เลือดขึ้น ยาให้เอาผากแก๑ ฮากคัตเค้า๑ ฮากเหม่าน้อย ๑ ฮากกัจจาย ๑ เงินไปบูชาตันยาสลัง ๑ กับชวย ๔ ชวย ให้ดำกิน ผิวว่ามนปวด ให้เอาใบยานาง ๑ ใบผีเสื้อ ๑ ใบธูฮา ๑ ตำให้แหลก ใส่ น้ำร้อนกินดีแล

ยาเมื่อย

◎ยาเมื่อย ยาพาก ให้เอาหญ้าปากควาย ๑ หนึ่งหมี่ ๑ หมากเขือขึ้น ๑ เผาไฟบดด้วยเหล้า กินดีแล

ยาออกลูก ยาอาบ

◎ยาออกลูก ยาอาบ ให้เอาตุ้มกา ๑ กำม ๑ เอาทอกัน ตำตากแดด ปั้นเป็นก้อนด้วยน้ำเหล้า กินก่อนประสูติลูกดีแล

◎ยาเลือดบ่อก เอากันหมากแพงหนึ่ง ฮากสีชมขึ้นหนึ่ง เอามาต้มกินทั้งอาบ เลือดตกแล

◎ยาเมื่อย ให้เอาเปลือกกุ่มฮ้อย ๑ เครือเขาฮ้อยฮ้อย ๑ ข้าวหมื่นฮ้อยฮ้อย ๑ หมากขามป้อมฮ้อย ๑ เถาวัลหนุฮ้อย ๑ ตำตากให้แห้ง แพรขาวห่อแช่น้ำพักคา กินหายเมื่อยแล

◎ยาอาบแก้เมื่อย เอาเปลือกกำม ๑ เปลือกตีนเป็ด ๑ ใบเป่า ๑ ใบหนาด ๑ เปลือกหันแดง ๑ ต้มดอมกันอาบหายเมื่อยแล

ยาบ้าหมู

◎พิวว่า ผู้ใดเป็นบ้าหมู ให้ไปขุดเอาขี้สุตมาเผาให้ไหม้ แล้วเอาแช่น้ำเหล้าไว้เดือนดับจึงกินหายแล

เป็นหมากสุก

◎พิวว่า เป็นหมากสุก ตุ่มบ่องาม บ่อสุกดังนั้น ให้เอากำม ๑ ไข่เป็ด ๑ ละลายกับน้ำหมากพรวัวทา แล้วเอาหยาบตุ้มไว้จนสุกงาม

◎พิวว่า ตุ่มใส่ดั่งไฟ ชื่อว่า ตุ่มล่องแก้วแล พิวว่าตุ้มแดงชื่อว่าตุ้มมหานิล ตุ่มใดเจียงเกลี้ยงแลดำ คอย-ร่อย ชื่อว่าตุ้มไฟแลตุ้มนั้นฮ้อนนั้ก มันย่อมเกิดขึ้นได้ในที่ใดที่หนึ่งชื่อว่าเกิดขึ้นหว่างคิ้ว หัวใจ ข้างสุดไหล่ ขม่อม เกิดในที่ฝู่งนี้ฮ้ายนั้ก แลให้หายเสียเถิน ให้แต่งเครื่องจันห้า แล้วจึงหยิบ ชวยใส่น้ำปูนใส เอา ก้านพลู ๓ ก้าน มาสับคาถาบทนี้ “ว บุ พ ม โท ถิ ตว ม สา ลั สาเล อยู่บังบูรณะ วิ โย ช เย” ดั่งนี้ สามทีแล้วพิวว่า ผิดำเข้า คนเป็นไข้ ให้เอาเงิน เอาคำ หัวกระโดนอกซาน สากมอง ขุดเอาสามเทือฮ้อยดำเส่น้ำให้กินหายแล

สาธตปาตุมภณ

๐ ฌีว่า เป็นกงอันหนึ่ง ปากบ่อไต้ยังมินตายุ้งตั้งนั้น เป็นกลางคั่นชื่อว่า หลับโลด เป็นกลางวันชื่อว่า เกี้ยวแดงแล มินทึนน้ำลายแตกออกปาก ออกตั้งนั้น คิงกระด้างอยู่ปดิง ชื่อว่าสาธตปาตุมภณ ให้เอาอ้อยดำ-ทับมุ่นแล้ว รนควันกระบอง บิดเอาน้ำแล้วเอาใบหมากนัต ทับให้มุ่นแล้วรนควันกระบอง บิดเอาน้ำแล้วเอาเครื่องยาชุม ๑ ใบไผ่ ๑ ฝนใส่น้ำทำกินถึง ๓ แพงแล้วจึงเอาฮาโกไม้รวก ๑ ใบตูม ๑ ส้มกบ ๑ รากขาว ๑ แช่วาบหายแล บ่อรู้จักพยาธิใส่ยาอันตายแล

หญิงมานปวดท้อง

๐ ฌีว่า หญิงมานปวดท้อง เลือดบ่อดก ตั้งนั้น ให้เอาคาบงู เเผาไฟให้ไหม้ตำดอมแกนผักกาด รากหมากน้ำขมจึงเอาน้ำหม่อนหนึ่งเป็นน้ำ ลูบท้องน้อยหายแล

๐ ฌีว่า ผู้หญิงมาน ผอมเหลืองตั้งนั้น ให้เอาฮาโกหมากบวบ ๑ เหล็ก ๑ ขาง ๑ แช่วาบแลกินหายแล

๐ ยาพยาธิทั้งมวล ให้เอาตูมตัง ๑ เขาฮอ ๑ เข้าหมื่นขึ้น ๑ เอาทอกัน ตากแดดให้แห้งแล้วจึงตำเป็นผง จึงเอาน้ำอ้อย น้ำผึ้ง น้ำพังคายเป็นน้ำ ใส่ก้องฝังข้าวเปลือกสามเดือนจึงกิน หายพยาธิทั้งมวลแล

ยากำลังแรง

๐ ยากำลังแรง ให้เอาข้าวกำเสียน ๑ ข้าวจ้าวเสียน ๑ มาเอ็ดสาโทให้เป็น แล้วจึงเอาเขาฮอพัน ๑ อ้อยดำพัน ๑ ตำตากแดดให้แห้ง ทิกเอาแต่่อนั้น จึงเอาใส่สาโทหมักไว้ จำเรณูกิน มีกำลังนักแล

ยาออกตา

๐ ฌีว่า ออกตา(ตุมออกตา) เอาหอยจูบแช่น้ำใส่ดีแล
 ๐ ภาคหนึ่ง เอาบูฮาน ๑ ตาไก้ ๑ แช่วาบหาย
 ๐ ภาคหนึ่ง หยามตุมฮ้าย เอาหัวชิงขาว มาแช่น้ำเหล้า เอามาจ้ำตุมเสียหายแล
 ๐ ยาอาบ ให้เอาใบกระหนวนแช่วาบดี
 ๐ ยาออกดำ ให้เอาฮาโกหมาก ๑ ข้าวจ้าว ๑ อ้อยดำฝนทาแล
 ๐ ภาคหนึ่ง เอาฮาโกยานาง ๑ ฮากฝ้าย ๑ แช่วอมข้าวจ้าวอ้อยดำกินหายแล
 ๐ ภาคหนึ่ง เอาฮาโกกล้วยตีบ ฝนใส่น้ำข้าวจ้าว อ้อยดำ มันให้เจ็บ มันให้กินข้าวบ่อได้ ให้เอายาบำรุงธาตุเถิน แก้มอันซัง ๑ ฮากส้มป่อยซัง ๑ หัวข่าซัง ๑ ฮากฝ้ายฮ้ายน้อยซัง ๑ ต้มให้ออกแล้วจึงเอาเยื่อออกเสีย แล้วเคียวให้พอดี จึงเอาน้ำพังคาคัดเอาไปฝังข้าวเปลือกไว้สามคืนจึงกินแล ครั้นมันเย็นมือให้เอาน้ำผึ้งทาตีนมือ แล้วจึงกินหายแล

๐ ฌีว่า เจ็บท้องแล้ว เอาเกล็ดเต่าเพ็ก ๑ หางนกยูง ๑ เอาทอกัน เเผาไฟให้ไหม้ บดห่อผ้าขาว แช่วาน้ำพังคากินหาย

ยาซาขาง

๐ ยาซาขาง ให้เอาเป้าแดง ๑ คนทิสอ ๑ ฮางขาว ๑ แลงซ่อน ๑ ใบมะตูม ๑ ยานี้ต้มสามเอาหนึ่งกินหายแล

◎ยาฆางเหลือง ให้เอาฮาหมากผู้ซี้ไปทางทิศตะวันออก ๑ ให้เอาฮาตาลซี้ไปทางทิศตะวันออก ๑ ให้เอาหัวขมิ้นอ้อย ซี้ไปทางทิศตะวันออก ๑ หั่นตากแดดบดเป็นผง ถ้ากินละลายน้ำอ้อย ถ้าจะทาละลายน้ำข้าวข้าวจ้าว ทาแต่อกถึงปากลิ้น พยาธิหายแล

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาขุ่นหมากน้ำเต้า ๑ หางปลาช่อน ให้เผาไฟให้ไหม้ ละลายน้ำมันดิบ ชุบสำลีอมไว้ให้ละลาย แล้วกลืนลงไปในห้องพยาธิหายแล

◎ภาคหนึ่ง เอาเบี้ยผู้เผาไฟให้ไหม้ ๑ ฮากทองหลางบ้าน ๑ ยานับดด้วยเหล้ากินหายแล ถ้าใช้มันให้เสียบเจ็บท้องปวดหัว ให้เอาฮาหมากดั่ง ๑ ขามป้อม ๑ คัดเค้า ๑ กระทุงลาย ๑ ฮากโกทา ๑ ฮากกล้วยดิบ ๑ ใบหมากเวด ๑ ต้มกินหายแล

◎ภาคหนึ่ง เอาหมากฆาง ๑ ปูน ๑ ข่าตาแดง ๑ ฝนกับเหล้ากินแล ถ้าใช้เสลดขึ้นคัดคองนัก เอาตีป्ली ๑ ข่าพลู ๑ ผักแพวแดง ๑ เอาท่อนกัน ตำเป็นผงละลายน้ำฮ้อนกินหาย ถ้าจุกอกก็ตี ขัดดอกก็ตี เอาใบหมากนาวบดละเอียดละลายน้ำฮ้อนให้กินแล ถ้าเสลดหนัก เอายานี้แก่ ผักข่าพลู ๑ ฮากหมากตูม ๑ คนทิสอ ๑ ต้มสามเอาหนึ่งกินหายแล ถ้าจุกอก เอาน้ำข่าจอกหนึ่ง หมากฮ้อฮุมจอกหนึ่ง ละลายเหล้ากินหาย ถ้าใช้จุกอกก็ตี เหยียบโครงก็ตี เหยียบข้างก็ตี เอาเทียนดำ ๑ ตีป्ली ๑ ขิง ๑ ผักบัว ๑ เทียม ๑ พริก ๑ ตำละเอียดละลายน้ำกินหายแล

◎ถ้าเป็นสายก็ตีเป็นก้อนก็ตี เป็นก้อน เอาน้ำหมากหุดจอกหนึ่ง น้ำกระทิจอกหนึ่ง น้ำจันแดงจอกหนึ่ง น้ำขิงจอกหนึ่ง ละลายน้ำฮ้อนกินแล

ยาเจ็บอกเจ็บใน

◎ถ้าเจ็บอกเจ็บใน เอายางหมากเตื่อ ๑ ตีป्ली ๑ บดละเอียด ละลายเหล้ากินหาย ถ้าเจ็บหลัง เจ็บทั้งตัวเอาน้ำข่าจอก ๑ น้ำหมากหุดจอก ๑ ละลายเหล้ากินหาย ถ้าฮ้อนนัก เอาฮาหมากข้าวฝนทาหายแล

ถ้าฮ้อนทางใน เอาบัวหลวง ๑ ฮากน้ำแ่น ๑ ขี้จ้ว ๑ จันแดง ๑ จันขาว ๑ ดินสอพอง ๑ ละลายด้วยน้ำข้าวข้าวทั้งกินทั้งทาหาย

ยาสะอึก

◎ยาสะอึก เอาข่าพลู ๑ พริก ๑ ต้มสามเอาหนึ่ง กินหายแล

ยาฟี่

◎ยาฟี่ เอาหม้อน ๑ น้ำหมากเชื้อขึ้น ๑ เป็นน้ำหุงให้สุก แล้วตากแดดให้แห้ง ในเชื้อขึ้น ๑ ตากแห้งแล้วคั่วแล้วจึงตำให้ละเอียด จึงเอาไปสมกัน น้ำเผิงเป็นน้ำหมักปั้นลูกกอน ตากแดดไว้ให้แห้ง จึงกินวันละก้อน หากจึกแข็งบ่อมีผู้รู้

◎ยาลมก็ตี หมักหมั่น มูกเลือดก็ตียาแก้ ให้เอาแมงไย ๑ แมงง่องแง่ง ๑ ขี้มอดในโกนไม้ไผ่ ๑ เอาท่อนแพรวขาวห่อแช่น้ำให้กิน แล้วจึงเอายาออกเสีย เอาปึงเหลื่อมตัดสะหน้อย เอาขี้เข็บสะหน้อย ให้กินหาย

◎ยาอาบ ให้เอาบัวหลวง ๑ ใบแดงจิง ๑ ฮากเอนอ้า ๑ มันเทียน ๑ ฮากเข็ม ๑ เครื่องฟูลูช้าง ๑ ใบงา ๑ แช่น้ำอาบหายแล

ยาชักพิษ

- ⊙ยาชักพิษ ให้เอาข้าวหมื่นขึ้น ๑ ฮากเชือบ้า ๑ มาทาใจตื่นใจมือดีแล

ยาล่องพิษ

- ⊙ยาล่องพิษ ให้เอาเตี๋ยปอง ๑ ฮากขาม ๑ มอนเหี้ย ๑ ข้าวเจ้า ๑ ฮากหมากฟัก ๑ แขน้ำให้กินดีแล ถ้าฮ้อนนักเอาฮากหมากข้าวในทาหายแล ถ้าฮ้อนทางใน เอาบัวหลวง ๑ แดงกว่า ๑ ขี้วัว ๑ จันแดง ๑ จันขาว ๑ ดินสอพอง ๑ ละลายด้วยน้ำขาวข้าว ทั้งกินทั้งทาหาย

ยาสะอีก

- ⊙ยาสะอีก เอาข้าวปลู ๑ พริก ๑ ต้มสามเอาหนึ่งหายแล ยาพี เอาข้าวเหนียว ๑ น้ำหมากเขือจีนเป็นน้ำ ๑ หุง ให้สุกแล้วตากแดดไว้ให้แห้ง ในมะเขือขึ้นก็ให้แห้ง ข้าวข้าวเหนียวให้แห้ง ในหมากเขือก็ข้าวให้แห้ง จึงตำให้ละเอียด จึงเอาผสมกันกับน้ำผึ้ง ปั้นลูกกอน ตากแดดไว้ให้แห้ง แล้วจึงกินวันละก้อน หากจักแข็งแองบ่ออย่าแล

ยาแก้ฮ้อนใน

- ⊙ยาแก้ฮ้อนใน เอาฮากแจ้ง ๑ ฮากชาตรีขาว ๑ ฮากข้าวบาง ๑ ฝนกินแก้ฮ้อนใน
- ⊙ยาผิว ให้เอาตุ้มตึงหนึ่ง ฮากเล็บเหยือกหนึ่ง ฝนใส่น้ำข้าวเจ้าผิวแล

ยาแก้กิบ

- ⊙ยาแก้กิบ ให้เอาหัวผง ๑ แสงเมื่อ ๑ สะค่าน ๑ จันแดง ๑ จันขาว ๑ ฝนให้กินด้วยน้ำขาวข้าว แล้วทาใจตื่นใจมือหายกิบแล

ยาแม่เฮง

- ⊙ยาแม่เฮง ให้เอาแก่นดุกใส ๑ แก่นแสนกวาง ๑ ค้อแลน ๑ ยาหัวหนัก ๕ บาท ต้มกินคายบาทหนึ่ง

ยาสะดวง

- ⊙ยาสะดวง ให้เอาดอกพวงพี ๑ ยาหัว ๑ ต้มกินหายแล

ยาโม้กินใน

- ⊙ยาโม้กินใน ให้เอาตับเต่าตันฮ้อย ๑ แก่นมันปลาฮ้อย ๑ เครือตาปาฮ้อย ๑ ข่าลิ้นฮ้อย ๑ ยาหัวสามบาทตาไก่บาทหนึ่ง น้ำตาลหนักบาทหนึ่ง ต้มด้วยน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่งกินหายแล

ยาฆ่าแม่โม้

- ⊙ยาฆ่าแม่โม้ ให้เอาขี้เหล็ก ๑ (ขี้เหล็กที่เตาตีเหล็ก) น้ำหมากนาว ๑ บีบผสมกัน แล้วทาที่แม่โม้หายแล

ยาสมแม่ไม้

☉ยาสมแม่ไม้ ให้เอาขี้เหล็ก ๑ ให้เอาขี้สีด ๑ ให้สุ่มไฟเป็นถ่าน เอาขี้เหล็กกับขี้สีดผสมกันบดให้แหลก แล้วจึงเอาโสมลงถ่านไฟแดง จะเกิดควันขึ้นมา จึงเอาแม่ไม้สมแล้วจึงเอายานี้ทา คือฝนฮากเชื้อ บำกับน้ำท่าทาหายแล

ยาปัวไม้ไฟ

☉ยาปัวไม้ไฟ ให้เอาเปลือกจั่วบ้าน ๑ เหี่ยวดิน ๑ ตำแช่น้ำทั้งกินทั้งอาบหายแล

ยารักษาโมกินใน

☉ยารักษาโมกินใน ให้เอาเครือหนามคอง ๑ ดอกใส่ ๑ เอียนกวาง ๑ เอาหนักอัน ๕ บาท อ้อยดำ ๕ บาท ต้มกินหายแล

ยารักษาฟก

☉ยารักษาฟก ให้เอาใบบัวหลวง ๑ ใบแดงกิง ๑ ฮากเอนอ้า ๑ เครือพูช้าง ใบงา ๑ แช่อาบหายแล คาย ๑ ตำลึง

ยาทาฟก

☉ยาทาฟก ให้เอาไม้แกมาสุ่มเป็นถ่าน เป็นถั่ว แล้วเอาไปแช่น้ำให้เป็นน้ำดั่ง จึงเอาปีแซใส่ลงไปดอมกัน แล้วนำมาทา ฟกบ่อนใดทาบ่อนนั้น หรือจะทาไปหมดตัวก็ได้หายแล

☉ภาคหนึ่ง หรือจะเอาไข่จ้วมมาทาหายแล คายบาท ๑

☉ภาคหนึ่ง ให้เอาน้ำข้าวจ้าวเป็นน้ำเอาเขาเยืองฝนใส่กินหายแล

ยารักษาฟก

☉ยารักษาฟก ให้เอาเครือเขากา ๑ ฮากแก้ว ๑ ลำงา ๑ เผาไฟให้เป็นถ่านและถั่ว จึงนำไปเซอะ โต่งเอาน้ำดั่ง มาผสมกับน้ำขี้สุต แล้วจึงนำไปตั้งถ้ำฮ้อนพอร้อน จึงเอามาทาหายแล คายสามตำลึง

ยาคนลงท้อง

☉ยาคนลงท้อง เอาขี้แมงไย ๑ ง่องแง่งหิง ๑ ขี้มอดในโคนไม้ไฟเขียว ๑ ขวยมดง่าม ๑ เอาทอกันแล้วขั่วให้สุกห่อแพรขาว แช่น้ำให้ออกแล้วจึงกิน เอาขี้เข็บขั่วบิลงใส่ แล้วจึงเอาปึงเหลื่อมตัดสะหน้อย จึงให้กินหายลงท้องแล

ยาเปื้อจวนเปื้อसान

☉ยาเปื้อจวนเปื้อसान ให้เอาเปลือกผักหวานบ้าน ๑ ฮากแพงคำฮ้อย ๑ ฮากหมากอี ๑ เปลือกทองหลาง ๑ ขึ้นติบ ๑ จันทะคาด ๑ ฝนให้กินน้ำอ้อยตัดสะหน้อยหายแล

ยาไอสมองแห้ง

◎ยาไอสมองแห้ง ให้เอาเครื่องตาปา ๑ ฮากข้าคาม ๑ ฮากชะมัด ๑ ฮากหมากแคว้งเครือ ๑ เอาทอกันทำให้แหลก เอาเหล้าเตี๋ยปั่นเอาน้ำ แล้วจึงเอาหมากเขี่ยขึ้นสุก ๗ หน่วย ทั้งนวนทั้งใน จึงฝนโหระดานใส่สลิ้งหนึ่ง จึงเอาลำฝ้ายห้อย ปลอกเปลือกออก ตากแดดให้แห้งมาจุ่มยา ทั้งหมดแล้วตากแดดให้แห้ง จนหมดน้ำยา เมื่อแห้งดีแล้ว จึงเอาใบตองแห้งกล้วยตีบมาพันคือกอกยา จุดสูบคือบุหรี สมองแห้งหายแล เหตุว่าพยาธิลูกนี้เกิดแต่อาหารอันฮ้อนแล ควรงดอาหารอันฮ้อนและดื่มกินอันฮ้อน

ยาหืดกระยือ

◎ยาหืดกระยือก็ดี ให้กินใจจำศีลหลกเอาหญ้าหอมแก้วให้ได้หนึ่งกำมือ กินใจตัดกตัตปลายเสีย ครั้นว่า ผู้ชายเป็นหืดเป็นกระยือให้ผู้หญิงไปเอา ครั้นผู้หญิงเป็นหืดเป็นกระยือให้ผู้ชายไปเอา แล้วเอาหัวหญ้าแห้วหมูใส่ในหม้อยากำหนึ่ง ใส่ น้ำพอควรจึงต้มกินเถิน

ยาคันธะมาลา

◎ยาคันธะมาลา ให้เอาเปลือกกระเลมาต้มเคี่ยวหาดี บ่อดีให้ฝนหาดีแล คั้นว่าฝีกันธะมาลา แดก เอาหมากส้มป่อย ขี้ให้ใหม่บดใส่ล้างด้วยต้ม น้ำมากส้ม เซอะบาดแล้วจึงใส่ยาดีแล

ยาลมพุทธรักษ์

◎ยาลมพุทธรักษ์ เอาหัวหวานไฟ ๑ เอาหัวอ้อท้อ ๑ เปลือกกำม ๑ จิง ๗ กระเทียม ๗ พริกน้อยสลิปี ๗ ตำเข้ากัน ห่อแพรขาวต้มกินหายแล

ยาไอ-พยาธิ

◎ยาไอ-พยาธิ ให้เอาฮากหมากเวอร์้อยหนึ่ง ฮากหมากนาวฮ้อย ๑ ฮากหมากเขี่ยขึ้นฮ้อย ๑ ฮากหมากหล้าตาควายฮ้อย ๑ ยาห้ว ๕ บาท ฮ้อย ๕ บาท ต้มกินหายแล เมื่อจกต้มยาอย่าได้กลับฟืน ให้จำศีลกิน คายหนึ่งตำลึงแล

ยาฆ่าแม่มอ

◎ยาฆ่าแม่มอ เอาหมากเขี่ยขึ้นสุก ๓ หน่วย มาคั้นเอาน้ำแล้วกรองให้ดี จึงเอาบีเต่าเพ็กมาตัด จึงเอามาทาแม่มอหายแล

ยาอาบโม-ยาอาบแม่มอ

◎ยาอาบโม ให้เอาฮากไผ่บ้าน ๑ ฮากไผ่ไผ่สาไฟ ๑ เปลือกจิ้ง ๑ แห่อาบหายแล

ยาเปื้อเห็ด

◎ยาเปื้อเห็ด เอาน้ำมันหมูใส่น้ำร้อนกินหายแล

ยาคอแห้ง

◎ยาคอแห้ง ให้เอาฮาาส่องฟ้า ๑ ฮากดอกพุท ๑ ฮากกระจาย ๑ ฮากเชื้อขึ้น ๑ ฮากพวงพี ๑ พริก ๗ กระเทียม ๗ ขิง ๗ ตำใส่ผักบาศ อมเอาไว้กลืนกินลงไปในน้ำหายแล

ยาไอปากบ่อออก

◎ยาไอปากบ่อออก ใบธูฮา๑ เครือหน๑ ข้าวหมื่นขึ้น ๑ หล้าหอมแก้ว ๑ ให้เอาทอกัน พริก ๗ กระเทียม ๗ ขิง ๗ ตำดอมกันกินหายแล

ยาลมเสียบแทง

◎ยาลมเสียบแทงปัจจุบัน ให้เอาในหมากซักเผาให้ไหม้ ใส่พริก ๗ กระเทียม ๗ ขิง ๗ ตำดอมกันใส่น้ำตรองให้กินหายแล ภาคหนึ่ง ให้เอาก้านทูน น้ำผึ้ง ทอกันคั้นใส่กันกินหายแล

ยาลมทั้งมวล

◎ยาลมทั้งมวล เอาข้าวหมื่นขึ้นฮ้อย ๑ เขาฮอ ๕ บาท ยาทั้งมวล บดผงปั้นลูกกอนกินดี

ยาลมเสียบหมุน

◎ยาลมเสียบหมุนหัวใจ เอาในหมากผีเสื้อ ๑ บาท ใบผีเสื้อบาท ๑ ฮากจวนหมุบาท ๑ หวาน ไผบาท ๑ พริกขิงกระเทียมอัน ๓ บาท เปลือกไข่เป็ด ๓ บาท คาบแมงมุม ๗ คาบ ยาชุมนี้ต่างวันต่าง ชั่ว บดผงแล้ว จึงเอามาชั่งทอกัน ใส่ดอมกันแล้ว คนให้เข้ากัน ปั่นก้อนด้วยน้ำหม้อหนึ่ง กินหาย

ยาตาเจ็บตามัว

◎ยาตาเจ็บตามัว ให้เอาใบทองหลาง ๑ มดแดง ๑ ผักอีตุ้ ๑ หอยจูบ ๑ ในหมากขาม ๑ แซ่ ล้างหน้าทุกวันหายแล

ยาใช้ชำระ

◎ยาใช้ชำระเอื้อบ่อเซาจักเทื่อ ให้เอาฮาากต้นฮุง ๑ หล้าคา ๑ ตำไม้ไผ่บ้าน ๑ ฮากบุฮา ๑ ฮาก ผีเสื้อ ๑ อ้อยดำ ๑ ต้นตาเสือ ๑ ต้มกินหาย

ยาสันนิบาต

◎ยาสันนิบาต ให้เอาซาสุ่ ๑ ยาหัว ๑ หวานไฟ อันนี้ต้มกินหาย ภาคหนึ่ง ให้เอาฮาากขี้ทูต ๑ ใบหุ่งแดง ๑ ข้าวหมื่นขึ้น ๑ กระเทียม ๑ พริกน้อย๑ บดให้แหลก ปั่นลูกกอนไว้กินดีแล ภาคหนึ่งให้เอา ผักหนอก ๑ พริกน้อย ๑ กระเทียม ๑ ดีปลี ๑ ขิงตำใส่กันให้แหลกเป็นฝุ่น ละลายน้ำฮ้อนกินดีพิวว่าเป็น เอ็น ให้ละลายน้ำเหล้า

ยาแม่หญิงอยู่ไฟไปได้

◎ยาแม่หญิงอยู่ไฟบ่อได้เลือดขึ้น ให้เอาฮาากแถ ๑ ฮากคัดเค้า ๑ ฮากเหมาน้อย ๑ ฮากกระจาย ๑ ให้เอาเงินไปบูชายาสลึงหนึ่ง กับชวย ๔ ชวย บ่ออยู่กำก็ได้ พิวว่ามันปวดท้องน้อย ให้เอาใบผีเสื้อ ๑ ใบบุฮา ๑ มาตำให้แหลกละลายน้ำฮ้อนกินดี

ยาพาก

◎ยาพาก เอาหนังหน้าควายต่อน ๑ หนังหมี ๑ หมากเขื่อน ๑ ตากแดดให้แห้งแล้วขั้วเผาไฟ บดเป็นผง ละลายน้ำข้าวทาแล

ยาออกลูกแล้ว

◎ยาออกลูกแล้ว ให้เอาเปลือกส้ม ๑ เปลือกส้ม ๑ พริกน้อย ๑ ขิง ๑ กระเทียม ๑ ตากแดดให้แห้ง บดเป็นผง เอาใส่ส่วนเท่ากัน เวลากินให้กินครั้งละ ๑ สลึงกับเหล้าเตี๊ยะ บ่อยๆก็ดีแล

จ๊กกล่าวยาตา

◎จ๊กกล่าวยาตา ให้เอาเปลือกส้ม ๑ ฮากดอกพุท ๑ ฮากอัญชันขาว ๑ ฮากดอกซ้อน ๑ เอาทอ กันสับตากให้แห้งแล้วบดเป็นผง ปั่นก่อนด้วยน้ำมัน ตากแดดให้แห้งแล้วเก็บไว้ เวลาใส่ตาให้เอาน้ำหมาก นาวเป็นกระสาย

◎ภาคหนึ่ง เอาเบ๊ยจัน ๗ ลูก ๑ ขี้แห้ง ๑ เผาไฟบดแล้วเอาฝุ่นห่อแพรขาว บีบน้ำหมากนาวใส่ ด้วยยาออกแล้วหยอดตาดีแล

ยาตาแดง-ตาเปื่อย-ตาลม

◎ยาตาแดง-ตาเปื่อย-ตาลม เอาฮากหย่านาง ๑ ฮากดวงตึง ๑ ข้าวหมื่นหัวขึ้น ๑ แขน้ำแล้วเอา หยอดตาดี

◎ภาคหนึ่ง เอาฮากผักหมแดง ๑ ฮากหญ้าโคยงแดง ๑ ฮากผักฟ้าแดง ๑ ฮากหญ้าขัดมอนแดง ๑ แขน้ำแล้วเอาหยอดตาดี

ยาตาซ้อน

◎ยาตาซ้อน เอาฮากหิงหาย ๑ ฮากเตี๊ยะปอง ๑ แขน้ำแล้วเอาหยอดตาดี

ยาตาตุ้ม

◎ยาตาตุ้ม เอาใบไผ่ ๗ ใบ ใบมะเขือขาว ๗ ใบ ใบหมากเกลือ ๗ ใบ รวมตำให้แหลก เอา หมากนาวเป็นน้ำแล้วกินดีแล

ยาสาละบาตลม-เมาหนักหัว

◎ยาสาละบาตลม-เมาหนักหัว ให้เอาฮากหญ้าแพด ๑ หญ้าขัด ๑ ปลวกข้าว ๑ ฮากผัก คาด ๑ ฮากลิบลิ้น ๑ ฮากผักหวานบ้าน ๑ ให้เอาฮากสู้อันและทอกัน ตำให้แหลกแขน้ำกินดี

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาส้มลมกำ ๑ ฮากหญ้าคากำ ๑ ฮากหมากน้ำกำ ๑ ฮากหมากอีกำ ๑ ฮากหญ้า แผลกกำ ๑ ฮากหญ้าคุมปาวกำ ๑ หัวเอี้ยงกำ ๑ ตำปั้นเอาน้ำข้าวเย็นละลายหรือน้ำข้าวตำละลายให้กินดีแล

ยาลมสันนิบาต

◎ยาลมสันนิบาต ให้เอาใบเหมือดโลด ๑ ใบผีเสื้อ ๑ ใบเขาฮอด ใบชมชื่น ๑ ใบไม้ไผ่ส่างไฟ ๑ ข้าวหมื่นไข ๑ ข้าวหมื่นหัวขึ้น ๑ เอาน้ำข้าวข้าวเป็นน้ำ ต้มโสมดีแล

ยาห้ามเลือด

⊙ยาห้ามเลือด เลือดออกทุกส่วนของร่างกาย ให้เอาฮาบกผักหวานบ้าน ๑ ฮากอ้อยดำ ๑ ข้าวจ้าว ๑ ข้าวตอก ๑ ฝน ในหมากฝ้าย ๑ เปียผู้ ๓ หน่วย ๑ เผา ให้เอาในหมากสะมังฝนใส่ชะเอมเทศ ตัดสะพาน้อย เอาให้กินดีแล

ยาใช้ฮ้อนในคิง

⊙ยาแก้ไขฮ้อนภายในคิง เอาติวไม้เหลก้า ๑ ติวไม้บงก้า ๑ ข้าวตอกก้า ๑ ฮากฝ้ายก้า ๑ กล้วยตบหน้อย ๑ ข้าวจ้าวเป็นน้ำให้กินหาย

ยาใช้ตีนมือกระด้าง

⊙ยาใช้ตีนมือกระด้างขัด ให้เอาแก่นจำปา ๑ แก่นขี้เหล็ก ๑ เครือตาปา ๑ เครือก้องเกลบ ๑ สมอไท ๑ สมอพิเภก ๑ หมากขามป้อม ๑ ต้มกินหายแล

ยาใช้สัน

⊙ยาแก้ไขสัน ให้เอาเครือเขาฮอด ๑ แก่นขี้เหล็ก ๑ ต้นไต้ใบ ๑ แก่นกระเดา ๑ เปลือกกระเดา ๑ ใบกระเดา ๑ อ้อยดำ ๑ ต้มกินหาย

ยาใช้เหือบออก

⊙ยาใช้เหือบออก เอาฮาบกฝ้ายเหี้ย ๑ ฮากมอนเหี้ย ๑ อ้อยดำ ๑ ต้มกินหายแล

ยาใช้เหือบออก

⊙ยาใช้เหือบออก ให้เอาหน่อหาวายมาสับแล้วต้มเอาน้ำออก คั้นยานางแกง ใส่หนังควาย พริก ๗ ชิง ๗ เกลือแดงให้กินเหือบออกแล

ยาสะเออะ

⊙ยาสะเออะ ให้เอาฮาบกไม้เท้าसान ๑ ฮากแลงส่อน ๑ ฝนใส่น้ำข้าวจ้าวให้กินดีแล ถ้าบ่อเขาให้เอาฮาบกอีงกา ฝนดอมน้ำข้าวจ้าวให้กินดีแล ถ้าบ่อเขาสะเออะให้เอาใบส้มพอ ๗ ใบ ปิ้งแห้ง พริก ๗ ชิง ๗ กระเทียม ๗ บดดอมกัน น้ำทำเป็นน้ำแช่กินหายแล ถ้าบ่อเขาสะเออะ ให้เอาปลาตุกมาแกงใส่ยอดหมากบวบ โดยเอาไม้ไผ่ปลายดวนเป็นบั้งหลาม สุกแล้วนำมากินกับข้าวหายแล

⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาหว่านไฟ ฝนตากแดด แห้งแล้วบดใส่พริก ๗ ชิง ๗ ระบายน้ำให้กินหายแล

ยาลงเลือด

⊙ยาลงเลือด ให้เอาเปลือกทองหลาง ๑ เปลือกเตี๋ยปอง ๑ ตำดอมกันแช่น้ำไว้ แล้วเผาก้อน เกลือจืดน้ำยาให้กินดีแล

⊙ภาคหนึ่ง ยาลงเลือด เอาปีบปีแดง ฝนใส่น้ำหมากนาวตัดให้กินดี

⊙ภาคหนึ่ง ยาลงเลือด ให้เอาฮาบกโคยงแดง มาต้มด้วยน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง ให้กินดี

ยาออกลูกอยู่กำบ่ได้ฟก

⊙ยาออกลูกอยู่กำบ่ได้ฟก ให้เอาใบกระเดา ๑ ใบหมากเกลือ ๑ ต้มอาบดีแล

ยาแห่บ่อออก บ่อตก

⊙ยาแห่บ่อออก บ่อตก ให้เอาเชื้อขึ้นบาท ๑ ข้าวหมื่นขึ้นบาท ๑ หญ้าขัดสามต้นตำดอมกัน ใส่ น้ำอุ่น เพาะดี แห่ออกแล ถ้ายังบ่อออกให้เอาฮากหุ่งแดง ๑ ปิบปีแดง ๑ ปิบปีขาว ๑ ฝนดอมกันกับ น้ำมันงาลูบท้อง ถ้าแม่นลูกผู้หญิงให้ลูบเบื้องขวา ถ้าแม่นผู้ชายให้ลูบท้องเบื้องซ้าย ตกแลง

ยาฝึภายใน

⊙ยาฝึภายใน ให้เอาฮากผักคาด ๑ ฮากบก ๑ ฮากไม้เท้าสาน ๑ ฮากก้าม ๑ เปลือกหูกวาง ๑ ต้มกินดีแล

⊙ภาคหนึ่ง เอาเปลือกแดง ๑ เปลือกข้าวคาม ๑ ต้มกินดีแล

ยาเพาะ

⊙ยาเพาะ ให้เอาใบไผ่ ๑ ใบตาลเือด ๑ เปลือกตาเสือ ๑ ข้าวหมื่นหัวขึ้น ๑ เปลือกตุ้มกา ๑ ฮากเขี่ยนกวาง ๑ ฮากชาสู่ตัน ๑ ฮากชาสู่เครือ ๑ ฮากแลงสอน ๑ ชั่งทอกันต้มกินดี

ยาคนขาหัก

⊙ยาคนขาหัก ให้เอาใบขาม ๑ ใบหมากหล้า ๑ ข้าวหมื่นขึ้น ๑ ใบกระเดา ๑ หัวหว่านไฟ ๑ เปลือกไข่เน่า ๑ ตำให้แหลกแล้วเอาตั้งขาหักดีแล ให้พรมด้วยน้ำข้าวจ้าวก่อนเพาะ วิธีเพาะคั้นหนึ่งใส่หวด

⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาหุ่งแดงทั้งต้นทั้งลำทั้งราก ตำห่อผ้าเพาะที่เจ็บดีแล

⊙ภาคหนึ่ง เอาข้าวหมื่นหัวขึ้น ๑ หัวหว่านไฟ ๑ จี้จ้อ ๑ ตำหรือบด แล้วจึงเอาตั้งไฟให้ร้อน จึง น้ำนั้นมาเพาะที่เจ็บที่ปวด ถ้าบ่ถึกขนานนี้ ให้เอาขนานใหม่ เอาใบผักเบี้ย ๑ ใบฟักข้าว ๑ ผักหนอก ๑ เอามาตำหรือบดแล้วจึงตั้งไฟ ตัวยายออกแล้ว จึงเอาน้ำมันเพาะดีแล

ยาไฟไหม้

⊙ยาไฟไหม้ เอาเห็ดพิมานฝนทาดีแล

ยาฝีปากอักหลวง

⊙ยาฝีปากอักหลวง เอาฮากถั่วพู ๑ เอาฮากถั่วสะแดด ๑ ข้าวเจ้า ๑ มาตำดอมกัน เอาน้ำ ละลายให้กินดีแล

⊙ภาคหนึ่ง ยาฝีปากอักหลวง เอาชาสู่น้อย ๑ ชาสู่หลวง ๑ ฮากส้มพ้อ ๑ ฮากถั่วพู ๑ ฮาก ป้องเลน ๑ ฝนทาดีแล

ยาฝีปากอักกินใน

◎ยาฝีปากอักกินใน ให้เอาหญ้าขัดมอน ๑ ฮากหญ้าแพตด่อน ๑ ฮากหญ้าปากควาย ๑ เปลือกกำขง ๑ เปลือกทองบ้าน ๑ มีอหมากฟัก ๑ ฮากกล้วยยวน ๑ ฮากปวกข้าว ๑ ใบกล้วยตีบ ๑ ใบคางคาว ๑ แพงคำฮ้อย ๑ ยาผงนี้เอามาแช่กินดี

ยาฝีหัวขั่ว

◎ยาฝีหัวขั่ว ให้เอาฮากหนามพรม ๑ ฮากหมากเขือบ ๑ มาฝนใส่ดีแล ภาคหนึ่ง ให้เอาค้างคาวตันมาแช่อาบแช่กินหายแล

ยาเย็น

◎ยาเย็น ให้เอามุยด่อน ๑ มุยแดง ๑ มาแช่กินดีแล ภาคหนึ่ง เอาโมกเกลือแช่น้ำกินดีแล ยาต้มเอาเอื้องช้างงาต้มกินดี ยาฟกเอาแสงส่วน ๓ ยอด ๑ ขัดมอน ๓ ยอด ๑ ลับลิ้น ๓ ยอด ๑ เอาถ่านไฟมาตำดอมกันเอาน้ำใส่ตรงให้กินดีแล ภาคหนึ่ง ให้เอาเครือเถาอมกมาฝนใส่น้ำพังกาให้กินดี

ยาฮาน

◎ยาฮานให้เอา แก่นขาม ๑ แก่นบก ๑ ต้มกินดีแล

ยาฝีหัวขั่วและคอเหนียง

◎ยาฝีหัวขั่วและคอเหนียง ให้คั้นในเอาดินจอมปลวกอันสูงที่สุด มาปั้นลูกกอนไว้ แล้วแช่น้ำเหยี่ยวเอาขึ้นมาผึ่งลมไว้สามเดือนจึงกินหายแล

ยาเหยี่ยวหยัด

◎ยาเหยี่ยวหยัด ให้เอาจันทแดงฝนใส่น้ำข้าวจ้าวกินดีแล

ยาเอ็นหด

◎ยาเอ็นหด ให้เอาน้ำหมากนาว ๑ ข้าวหมั้นหัวขึ้น ๑ ชิง ๑ ใส่เกลือส่น้อย มาหุงกับน้ำมันงา กินทาดีแล

ขี้บ่อออก

◎ขี้บ่อออก ให้เอาปู ๗ ตัวใส่ในบั้งไม้ไผ่ปลายดุ้นบั้งหนึ่ง เอาน้ำใส่แช่ไว้คืนหนึ่ง จึงไขปากบั้งไม้ไผ่เอาปูออก แล้วนำไปต้มน้ำนั้นกินดี

ยาขี้บ่อออก

◎ยาขี้บ่อออก ให้เอาก้อนเกลือเผาไฟ จีวน้ำส้มป่อยแล้วเอาน้ำส้มป่อย เข้าทางทวาร ขี้บ่อออกแล

ยาห้ามฮาก

◎ยาห้ามฮาก เอาหัวบัวบก ๑ ข้าวตอกแตก ๑ มาเผาแช่น้ำ ห่อแพรขาวให้กินดีแล

ยาเมื่อย

⊙ยาเมื่อย ให้เอายาหัว ๑ หัวขะมันขึ้น ๑ หวานไฟเหลือง ๑ เครือเขาสอ ๑ อ้อยดำ ๑ ตำแช่น้ำอ้อยไว้เดือน ๑ กินดีแล

ยาเย็น

⊙ยาเย็น ให้เอามะเดื่อเปลือก ๑ ข้าวจ้าว ๑ แช่กินดี

ยาแก้สามพันสอง

⊙ยาแก้สามพันสอง ให้เอาใบหนาดพัน๑ ใบผีเสื้อพัน๑ ใบบุฮำพัน๑ ใบหมากขามพัน๑ ยาสิ่งนี้ตำดอมกันให้แหลก แล้วแช่ไว้ในอ่างคั้น ๑ จิ้งเอาขึ้นมาปั่นเม็ด ตากให้แห้ง เทาเม็ดหมากแคว้ง กินครั้งละ ๓ - ๔ เม็ดก่อนอาหาร แก้ลมทุกชนิด

ยาฝิภายใน

⊙ยาฝิภายใน ให้เอาฮากปอลมปม ฝนหรือแช่น้ำให้กิน

ยาฝิลมฝิรัก

⊙ยาฝิลมฝิรัก ให้เอาชาสุ้เครือ ๑ ฮากขี้มอด ๑ เปลือกหลังดำ ๑ ฝนทาท้องดีแล

ยากระบุงทอง

⊙ยากระบุงทอง ให้เอาหนดคำมาต้มสามส่วนเอาหนึ่งส่วน ฝนเขาฟาน ดองเต่าเพ็กใส่กินดีแล

ยาสะดวง

⊙ยาสะดวง ให้เอาหัวหวายหนึ่ง ๓ หัว ผากจับไม้จิกทอกัน ต้มกินดี

ยาเพาะฝิภายใน

⊙ยาเพาะฝิภายใน ให้เอากาบพร้าว ๑ ผ้าห่อตัน ๑ ฮาก ๑ ข้าวจ้าว ๑ ตำดอมกัน ปิดที่เจ็บที่ปอดภายในดี

ยาฝิประฮ้างหลวง

⊙ยาฝิประฮ้างหลวง ให้เอาฮากตาเลื้อตัน ตาเลื้อเครือฝนทาดี ภาคนึง ให้เอาหัวน้ำแฉ่ฝนใส่น้ำข้าวจ้าวกิน

⊙ภาคนึง ให้เอาผักสัง ๑ ฮากหมากยม ๑ แช่ให้กินดี

⊙ภาคนึง ให้เอาหย่อยไฮ แช่ให้กินดี

ยาแก้ตกขาว

⊙ยาแก้ตกขาว ให้เอาหัวบัวชี้แบ้ต้มกินดี

⊙ภาคนึง ต้มแก่นค้อแลนกินดี ภาคนึง ฝนแพงคำฮ้อยกินดี

ยาห้ามใช้

⊙ให้เอาหัวข่าแก่บาท ๑ หัวน้าไฟบาท ๑ ตาอ้อยดำบาท ๑ พลุเหลือง ๗ ใบ กระเทียม ๗ ชิง ๗ ตำให้แหลกละลายน้ำเหล้าโรง ก่อนกินหยอดน้ำขี้สุตไล่จึงกิน ห้ามใช้แล

ยาใช้หนักหัว

⊙ยาใช้หนักหัว ให้เอา ฮากเครือชูด ๑ ฮากยานาง ๑ ฮากเตอดิน ๑ ฮากปลวกข้าว ๑ ฮาก พวงพี ๑ มาตำให้แหลกแล้วเอาห่อผ้าแพรเพาะหัวดีแล

ยานิ้ว

⊙ยานิ้ว ให้เอาแก่นส้มอมมาต้มเชียว ใส่น้ำผึ้งกินดี
 ⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาในหมากนาว ตากแดดให้แห้งแล้วมาบดให้แหลก ใส่น้ำผึ้งกินดี
 ⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาเป้าน้อย ๑ เป้าหลวง ๑ มาตากแดดแห้งแล้วบดเป็นผง ดองด้วยน้ำพังคากินดี
 ⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาหัวน้าไฟขาว มาฝานตากแดดแห้งแล้วบดเป็นผง เวลากินเอาน้ำหมากนาวตัดกินดี

ยานิ้วเลือด

⊙ยานิ้วเลือด ให้เอาเครือส้มลม ๑ ฮากหูลิง ๑ ฮากฝ้ายเหี้ย ๑ ก้อนเกลือ ๑ ฝานให้บางแล้ว ขั้วใส่เกลือให้สุก เวลากินเอาไปใส่หม้อต้มน้ำเพื่อละลายบูบ กินตวงน้ำหายนิ้วเลือดแล
 ⊙ภาคหนึ่ง เอาผักหมแดง ๑ ฮากตาเสือเครือ ๑ หญ้าลับลิ้น ๑ ต้มเคี่ยวด้วยน้ำสามบวย เอาบวยหนึ่ง กินดีแล
 ⊙ภาคหนึ่ง ให้เผาเอาตั้งไม้โคยตาน ๑ ไม้ส้มโฮง ๑ เปี้ย ๑ เอาทอกันใส่หม้อเติมน้ำได้หนึ่งคืน จึงกรองเอาน้ำดื่ม แล้วจึงเอาหินส้มลงกวนนิคหนึ่ง จึงบีบน้ำหมากนาวใส่น้ำยา กิน นิ้วหินปูนหลุดออกมา แล

ยาเหยี่ยวหยัด

⊙ยาเหยี่ยวหยัด ให้เอาฮากปอแดงมาตำให้แหลกใส่น้ำเหล้า เวลากินให้เอาน้ำผึ้งตัดกินดี

ยาเหยี่ยวบ่ออก

⊙ยาเหยี่ยวบ่ออก ให้เอาคัตเค้าทั้งห้า มาเคี่ยวด้วย น้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง จึงมาตำพริก กระเทียม ชิงใส่แล้วกินดีแล

ยาเหยี่ยวเป็นเลือด-เป็นนิ้ว

⊙ยาเหยี่ยวเป็นเลือด ให้เอาลูกส้มป่อยหนึ่ง ฮากกล้วยดิบหนึ่ง เผาให้ไหม้ทั้งสองอัน มาบดใส่ เทียนดำ แล้วมาหมักใส่น้ำหญ้าหอมแก้ว ไว้สามคืน จึงกินดีแล

ยาเหยี่ยวแดง

☉ยาเหยี่ยวแดง ให้เอาหัวหญ้าแห้วหมู ๑ หัวหญ้าชันคาคด ๑ ฮากหญ้าแพด ๑ มาต้มใส่หินส้ม ทอเม็ดข้าวสาร กินดี

เหยี่ยวบ่อออก

☉เหยี่ยวบ่อออก ให้เอาในหมากขามป้อมมาบดให้มันแล้วกินกับน้ำเผิงเหยี่ยวออกแล

ยาสัตว์ตัวฮีตัวน้อยขบตอด

☉ยาสัตว์ตัวฮีตัวน้อยขบตอด ปัดคันคากี้ดี ให้เอาฮากกระดอมฝนใส่น้ำหมอนึ่ง ทาที่ขบที่ตอด หมายกิดกี้ดี

งูขบงูตอด

☉งูขบงูตอด ให้เอาฮากสะมัด ฝนเป่า ภาคหนึ่ง เครือสะค่านฝนเป่าฝนกินดี

ปลาผาปัก

☉ปลาผาปัก ให้เอาขี้สุดดินเพียงใส่ หั่งกินทั้งทา

หมาว้อขบ

☉หมาว้อขบ ให้เอาข้าวเลื้อ๑ ข้าวกวาง ๑ ฝนทาดี

เลื้อขบ

☉เลื้อขบ ให้เอาตุ๊กกับแก๊ ฝนทาดี

งูขบ

☉ให้เอาหัวบอนฝนทาดี ภาคหนึ่งเอาปึงเหลื่อมฝนทาดี

บาด หอก มีด ตำพัน

☉บาด หอก มีด ตำพัน ให้เอาเปลือกอิงกา ๑ เปลือกม่วง ๑ หญ้าหอมแก้ว ๑ ผักแพว ๑ ตำสดใส่บาดดี

หอกหักคา

☉หอกหักคา ให้เอาตุ๊กฟาน ๑ งาข้าง ๑ เผาไฟแล้วบดปิดไว้ออกแล

ยาหมาขบ

☉ยาหมาขบ ให้เอาใบผักแว่น ๑ ข้าวหมื่นขึ้น ๑ ตำเข้ากันให้เหนียว แล้วเพาะดี

ยาแซ่ขบ

- ◎ยาแซ่ขบ ให้เอาฮากหมากขามฝนทาดีแล

งูขบ

- ◎งูขบ ให้เอาฮากตาเสือ๑ ฮากดอกพุต ๑ ฮากพริก ๑ ฝนละลายน้ำมากนาวกินหาย

ยาบังกือขบ

- ◎ยาบังกือขบ ให้เอาใบหมากขามซี่ ๑ ดินทราย ๑ ต้มแช่หาย

หมาว้อขบ

◎หมาว้อขบ ให้เอาใบหมาว้อ ๗ ใบ หญ้าแพด ๗ ใบ ข้าวหมื่นหัวขึ้น ๗ ฝาน ตำให้แหลก เอน้ำมันงาเป็น น้ำทา

ยาจูขบ

- ◎ยาจูขบ ให้เอาหัวหญ้าแห้วหมูแก่ ๆ ฝนทาดีแล
- ◎ภาคหนึ่ง จูขบให้เอาสีไคตัน ฝนทาก่อนแล้วจึงเอาหัวผักบัวปิดดี
- ◎ภาคหนึ่ง จูตอด เอาหัวกอยฝนทา

ยาบาดด้วยหอก -มิด-พริ้ว-ขวาน

◎ยาบาดด้วยหอก ด้วยมิด ด้วยพริ้ว ด้วยขวาน ให้เอาลูกหมาก ๑ กระชาย ๑ ข่า ๑ ข้าวหมื่น ๑ หมื่นหม้อ ๑ บดให้แหลกใส่น้ำ แล้วจึงเอาปิดปากบาดดี

ยาสะเออะ

◎ยาสะเออะ ให้เอาหนังแฮด ๑ หนังข้าง ๑ หนังควายบ้าน ๑ เอาทอกันแล้วเผามาบด ใส่พริกขิง กระเทียม เกลือสะหน่อยกินดี

◎ภาคหนึ่ง ยาสะเออะ ให้เคี้ยวหญ้าตดหมา ด้วยน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง ใส่พริก ขิง กระเทียม เกลือสะหน่อยกินดี

- ◎ภาคหนึ่ง เอาใบหมากขาม ๑ เกลือ ๑ ต้มเคี้ยวกินดีแก้สะเออะ

ยาแก้สะเออะ (ยาต้ม)

◎ยาแก้สะเออะ (ยาต้ม) ให้เอาเปลือกหมากลำตาช้าง ๑ ฮากหมากลำขาว ๑ ผักบู่ ๑ ส่องฟ้า ๑ ฮากขิงซี่ ๑ น้ำข้าวหม่าเป็นน้ำละลายดีแล

ยาตาเปือก

- ◎ยาตาเปือก ให้เอาในหมากยาง ๑ หินส้ม ๑ น้ำเหล้าโรงละลาย หยอดตาเปือกแล

ยาปวดท้องและลงท้อง

◎ยาปวดท้องและลงท้อง ให้เอาใบหมากนาว ๗ ใบ ข้าวหมื่นขึ้น ๗ ฝาน เครือเขาสอ ๗ ฝาน หมากพริกน้อย ๗ หวานไฟ ๗ ฝาน เครือตดหมาก้า ๑ เครือตดหมาก้า ๑ ใบไผ่บ้านก้า ๑ ตำให้มันใส่บั้ง ไม้ไผ่ปลายด้วน อัดปากให้ดีจึงนำไปหลาม เมื่อสุกดีแล้ว เอาออกมาแช่ด้วยน้ำเหล้ากินเช้า-เย็น หายปวดท้องลงท้องแล

ยาแก้ปวดหลัง

◎ยาแก้ปวดหลัง ให้เอาดงไม้ส้มโฮง หน้า ๙ ตำลึง ไม้ขี้ผึ้งห้าหนกอย่าง ๙ ตำลึง แล้วเอามาแช่เหล้าโรงไว้ ๓ คืนจึงกินดีแล

ยาแก้หัวมัน

◎ยาแก้หัวมัน ให้เอาน้ำหมากนาวชั้น ๑ น้ำหมากเพียงชั้น ๑ ต้มเคี่ยวให้เหลือส่วนหนึ่ง จึงบดขี้เหล็กกันกะทะลงใส่ เก็บไว้ใส่ในเวลาเช้า-เย็น แก้หัวมันแล

ยากกแก้ไข้

◎ยากกแก้ไข้ ให้เอาน้ำเกี้ยว ๑ น้ำมันยางสะแบง ๑ หมากเขือขึ้น ๑ คลุกเข้าใส่กัน แล้วหมกด้วยใบตองกล้วยตีบสุกจึงเอาออกมาอม รักษาบกแก้ไข้แล

ยาฝัดคันหยอง

◎ยาฝัดคันหยอง ให้เอาเปลือกหมากฟัก ๑ เปลือกกอก ๑ ตากแดดให้แห้ง เวลาบดยาให้ใส่ขี้จั่ว น้ำ ละเอียดแล้วปั้นเป็นแท่งไว้ เวลาเป็นฝัดคันหยอง ให้ฝนใส่น้ำคล้า ถ้าเย็นถูกแล

ยาคันระมาลาเดือยไก่อ

◎ยาคันระมาลาเดือยไก่อ ให้เอาหัวคล้าวคล้า ๑ แต่งหมู ๑ ฮากพายสะเลียง ๑ ฝนใส่น้ำเหล้าอมทาดีแล

ยาไม่กินใน

◎ยาไม่กินใน ให้เอาฮากหมากเพียง ๑ ฮากกระเบา ๑ เครือวงสุ่ม ๑ แก่นลิ้นฟ้า ๑ ยาหัว ๑ ต้มกินดีแล ฝึมนลงพื้น ให้เอาน้ำหมากส้ม ๑ น้ำปูนใส ๑ ฮากหมาก หุ้ง ๑ เปลือกตู ๑ ต้มใส่ดีแล ฝึว่าบ่อเขาให้เอาน้ำมันงูเหลือมทาแล้วเหยียบกระเบื้องฮ้อน ๆ หลาย ๆ ครั้งหายแล ฝึว่า เป็นดานแข็ง ให้เอาหัวหมากนัต ๑ เกลือ ๑ ต้มแช่กัถฝึว่า มันเน่าอยู่ ให้เอาหมากพรวัวหน่วยหนึ่ง ข้าวก่ำถ้วยหนึ่ง มาหุงเป็นน้ำมัน จึงเอาฮากหมากดูกหนึ่ง ฮากหมากเกลือกาหนึ่ง ฮากผุหนึ่ง ฮากปอเต่าให้หนึ่ง ลงต้มนำกันแล้วปั้นก้อนไว้กิน แก้ไม่ค้างแล คาย ๖ บาท เทียน ๕ คู่ เหล้าก่องไข่หน่วย

ยาไม่ค้าง

◎ยาไม่ค้าง ให้เอาค้อแลนหนึ่ง ดอกเสนาหนึ่ง เครือตาปลาหนึ่ง ยาหัวหนึ่ง เสมอภาคต้มด้วยน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง กินดี

ยาแก้คุณ (แก้ไส)

◎ยาแก้คุณ ให้เอาฮากคามผีหนึ่ง ฮากหญ้าคาหนึ่ง แก่นฝูหนึ่ง แก่นขามหนึ่ง ต้มกินดีแล ผีว่า บ่ดีให้เอาฮากหญ้าคาหนึ่ง ฮากตดหมาหนึ่ง เปลือกสั้หนึ่ง พญายาหนึ่ง หัวปอเต่าไหหนึ่ง ต้มกินแก้คุณ แลใส่แล

ยาโมไฟ

◎ยาโมไฟ ให้เอาตองกล้วยตีบหนึ่ง ดางแห้งหนึ่ง แกลบข้าวเจ้าหนึ่ง ถ่านไม้พันชาติหนึ่ง แะอาบหายแล

ยาเจ็บท้องแล้ง

◎ยาเจ็บท้องแล้ง ให้เอาโพนเหม่นหนึ่ง ปิงเหลื่อมหนึ่ง น้ำเหล้าเด็ดหนึ่ง เป็นน้ำ ส่วนโพนเหม่นให้ขั้ว ปิงเหลื่อมให้ฝน แล้วเอาโพนเหม่นห่อแพรขาว เหล้าแช่ ฝนปิงเหลื่อมใส่กินดีแล ก่อนนย

ยาคันธะมาลา

◎ยาคันธะมาลา ให้เอากระเทียม ๑ ชิง ๑ พริกน้อย ๑ พริกไทย ๑ ฮากมอนมาขุดเท่ายาทั้งหลาย ตำบั่นก่อนเป็นลูกไว้มกิน แก้กันธะมาลา คายบาท ๑ ซวย ๔ เหล้าก้องไขหน่วยดีแล

ยาแก้ไข้-แก้เส้นแก้เอ็น

◎ยาแก้ไข้-แก้เส้นแก้เอ็น ให้เอาต้นคอมส้ม ๑ ค้อแลน ๑ ดอกใส ๑ ยาหั่ว ๑ เอาทอกัน ต้มกินดีแล

ยาแก้พิษงู

◎ยาแก้พิษงู ให้เอาฮากตีนตั่งน้อย ๑ ฮากส่องฟ้า ๑ ฮากชะมัด ๑ แขน้ำเหล้าเป่าและกินหายแล

ยาแก้ลงท้อง

◎ยาแก้ลงท้อง ให้เอากล้วยตีบ ๗ ฝาน หัวเอียง ๗ ฝาน คลั่งดิบพอประมาณ ตำและแช่กินดีแล ภาคหนึ่ง ให้เอาฮากฝาง ๑ ฮากเม็ด ๑ แะให้กิน

◎ภาคหนึ่ง เอาฮากมุน้อย ๑ มุยหลวง ๑ ข้าวเจ้าอ้อยดำต้มกินดี

◎ภาคหนึ่ง เอาเปลือกหมากมาย ๑ ฮากพลูขาว ๑ ข้าวเจ้า ๑ อ้อยดำ ๑ ต้มกินดี

ยากระยือ

◎สิทธิการียะ จักกล่าวยากระยือ ให้เอาเปลือกส้มพอ ๑ คันคากตัวหนึ่ง ฝาท้องออก เอาชิง ๓ ฝาน พริก ๗ ลูก ใบหนาดทอจอมก้อย ตำยัดใส่ในท้องคันคาก หยิบให้ติดากแดดให้แห้งแล้วจึงเอาเผาไฟ บดให้ละเอียด ละลายน้ำสุราโรงกินดีแล

◎ภาคหนึ่ง เอาฮากเข็มต้มด้วยน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง

◎ภาคหนึ่ง เอาตองกล้วยตีบทำเป็นตวย แล้วจึงขยี้ใส่ในตวยจุดไฟ สูบกินควันดีแล

◎ภาคหนึ่ง เอาใบฝี่เสื่อสี่ใบ ใบปิปปี้แดงสามใบ ชิงแดงสามฝาน บดผงกินดีแล ให้ตั้งค้ายห่าบาท

ใช้ฮ้อนคิงแลลงแดง

◎ใช้ฮ้อนคิง แลงแดง มีลมเสียบท้องดังนั้น ให้เอาอ้อยดำ ๑ ข้าวเจ้า ๑ มือหมากน้ำ ๑ ถั่วสะแตก ๑ ข้าวกำ ๑ ตำตองกินดี

ไอฮากออกหาแสงบ่อได้

◎ไอฮากออกหาแสงบ่อได้ ให้เอาปิปปี้แดง รวงขาว ๑ แก่นดอกคำ ๑ พริก ๑ ชิง ๑ ตากแดดตำผลใส่น้ำร้อนกินดี

ยาผอม

◎ผิวว่าอยู่บ่ออยู่หากผอม ให้เอาฮากตาเสือ ต้นตาเสือเครือต้มกินดี

◎ภาคหนึ่ง เอาเครือหมากหล้า ๑ ฮากมูกน้อย ๑ ฮากบูฮา ๑ เปลือก้านของ ๑ มาต้มน้ำ ๗ บวยเอาบวยหนึ่ง แล้วจึงเอาชิงแดงน้ำผึ้งใส่กินดี

ไอคอดังโกรก ๆ

◎ผิวว่า ไอคอดังโกรก ๆ ให้เอาเครือเขาฮอเผาไฟมาตำใส่พริกไท ผสมน้ำผึ้งกินดี

ไอคอแห้งเสลดติดคอ

◎ผิวว่า ไอคอแห้งเสลดติดคอ ให้เอาหมากพวงพี ๑ เครือเขาฮอ ๑ ตากแดดบดผงใส่พริกขิงกินดี

ไอมีเสลด

◎ผิวว่า ไอมีเสลด ให้เอาน้ำหมากเวอ ๑ ชิงแดง ๑ น้ำมันงา ๑ น้ำผึ้ง ๑ บดใส่กัน กินหายแลเอาทอกัน

ยาแก้ไข

◎ผิวว่า ไอ ให้เอาหญ้าโคยงู ๑ มาตำแช่เกลือหน้อยหนึ่ง แล้วจึงกินหายไอแล

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาหัวถั่วพู ๑ ฮากตำนิ ๑ แช่กินหายแล

◎ภาคหนึ่ง ให้เอาดอกเข็มมาแช่น้ำกินหายแล

ไอเลือดคอกออก

◎ผิวว่า ไอเลือดคอกออก ทางทวารลุ่มออกมา ให้เอากล้วยดิบ ๑ อ้อย ๑ หญ้าหอมแก้ว ๑ หญ้าแห้วหมู ๑ เอาทอกันต้มเคี่ยวกินดี

ลงเลือดทางทวารปาก

◎ลงเลือดทางทวารปาก ให้เอาเครือหมากบ้ากิง ๑ เครือหมากแตก ๑ รากหมากนาว ๑ ส้มกบ ๑ เปลือกกอก ๑ อ้อยแดง ๑ เอาทอกันต้มกินดี

เลือดคอก

⊙เลือดคอก ให้เอาใบทองหลางใบมน ๑ ใบช้อย ๑ มาต้มเคี่ยวน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง ใส่พริก ชিং กินดี

⊙ภาคหนึ่ง เอาหญ้าแพตมาตำกรองเอาน้ำกินดี

เลือดออกในทวารผู้หญิง

⊙เลือดออกในทวารผู้หญิง ให้เอาเบี้ยผู้สามหน่วย ๑ หวานชักมดลูกหัว ๑ ฮากเข้มขาว ๑ เคี้ยวกินดี

เลือดผู้หญิงออกทางทวารลุ่ม

⊙เลือดผู้หญิงออกทางทวารลุ่ม ให้เอาฮาก้านตง ๑ ฮากหมากผู้ ๑ ต้มเคี้ยวกินดี

⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาหญ้าคมปาว ๑ ฮากตดหมา ๑ ปลีกกล้วยดิบ ๑ เอาทอกันต้มเคี่ยวสามบวยเอาบวยหนึ่ง กินหายแล

เลือดตกในลึงค์ปวด

⊙เลือดตกในลึงค์ปวด ให้เอาส้มกบ ฝนให้กินดี บ่อตีให้เอาชะเอมฝนให้กิน

เลือดคอก

⊙เลือดคอก ให้เอาฮากตุ้มกาฝนให้กินดี

⊙ภาคหนึ่ง เอาสัไคตัน ต้มให้กินดี ยาเลือดทั้งหลาย ผุ่่นนี้สัทธิ์นักแล

เจ็บท้องขึ้นฮาก

⊙เจ็บท้องขึ้นฮาก ให้เอาขึ้นข้าง ๑ ใบส้มพอ ๑ เผาไฟให้ไหม้ละลายน้ำกิน

⊙ภาคหนึ่ง เอานางสำนไฟ แชน้ำกินดี

⊙ภาคหนึ่ง เอาดอกแก้วต้มใส่พริก ชิง กระเทียมกินดี

⊙ภาคหนึ่ง เอาเกลบข้าวเจ้า หวานไฟต้มกินดี

⊙ภาคหนึ่ง เอาเปลือกอิงกาต้มกินดี

ยาขึ้นฮาก

⊙ยาขึ้นฮาก ให้เอาผักส้มป่อย ๑ เปลือกกอก ๑ ข้าวจี ๑ ต้มกินดีแล

⊙ภาคหนึ่ง เอาผักหวาน ๑ ผักก้านตง ๑ ต้มกินดีแล ผิ่บหาย เอายาเย็นหลวงกิน ฮากทัน ๑ เปลือกกอก ๑ ฮากหญ้าคา ๑ ฮากปวกข้าว ๑ ฮากตำลึง ๑ เตื่อปอง ๑ ฮากแพงคำอ้อย อ้อยดำ ๑ หิงหาย ๑ ตำใส่ข้าวเจ้า ตรงเอาน้ำกินแล้วเสกสัพพะตาสามคาบ จึงให้กินให้หายเสียเทอญ ยาผุ่่นนี้ปวดท้องใส่ดีแล

ยาหมากสุก

⊙ยาหมากสุก เมื่อใช้มีปวดหัว ให้เอาในข้าวโพด ๗ ใน ในแตงโม ๗ วัน เครือหางหนู ๗ ผ่าน เมื่อต้มให้เอาหม้อใหม่มาต้มให้กิน ๓ ที แล้วคว่ำหม้อเสีย ผีว่าบ่อถูกให้เอารากหมัน ๑ รากแคน ๑ รากดอกเกด ๑ รากแลงส่อน ๑ รากหมอน้อย ๑ รากหญ้านาง ๑ รากก้านตง ๑ ผักหวานบ้าน ๑ จันแดง ๑ จันทขาว ๑ ฝนให้กินดีแล

ยาเช่าาบ

⊙ยาเช่าาบ ให้เอาฮาบกอลมปม ๑ ฮากข้าวจี ๑ เช่าาบดีแล ยาลดตุ่มให้เอาต้นหูลิง ๑ ชุมแสง ๑ ยาลดตุ่มแล

ยาสุหัว

⊙ยาสุหัว ให้เอาใบขาม ๑ ใบส้มป่อย ๑ ใบงา ๑ แล้วจึงมาตำเข้ากัน เอาน้ำใส่ลงแล้วคนจึงกรองเอาน้ำมาเป่าถึงสามวัน ถ้ามันบ่อขึ้น ให้เอาใบตาไก่ตำใส่ กรองเอาน้ำเป่าขึ้นแล

คาถาเป่า

พุทธังดับโรค ธมมังดับไฟ สงฆังละลาย นะโม พุทธายะ ดับพิษหมากไม้แล

ยาจุดหัว

⊙ยาจุดหัว ให้เอาใบตูมตัง ๑ มุย ๑ ให้ตากแดดให้แห้ง มาฝนให้กิน อันหนึ่ง ให้เอาฮาบกหมากพริกน้อยตัน ๑ ฮากผักอีตู ๑ ฝนให้กินดี อันหนึ่ง ให้เอาฮาบกส่องฟ้า ฝนทาใจตื่น ใจมือ หรือบ่เขาให้เอาฮาบกหัวข่าฝนใส่น้ำเหล้าจุดทาหายแล

ยานิ้ว

⊙ยานิ้ว ให้เอาสานส้ม บดให้ละเอียดใส่น้ำข้าวหุงให้กินอันหนึ่ง ให้เอาเบ๊ย ๗ ลูก แช่น้ำหมากนาวให้กิน อีกอันหนึ่ง ให้เอาฮาบกหมากฮุ้งสาย ๑ ฮากหมากนัต ๑ ยาสองสิ่งนี้ เอาเท่ากัน และยาหัวหนักสี่บาทต้มกินดี

ยานิ้ว

⊙ยานิ้วอีกขนาน ๑ หญ้าปากควายกำมือ ๑ ในหมากฝ้ายกำมือ ๑ ให้มัดเป็นสามเปาะ ต้มด้วยน้ำหมากพร้าวไฟ ต้มกินเพื่อหนึ่ง แก้ตอกออกเปาะ ๑ ต้มกินเพื่อสอง แก้ตอกออกเปาะ ๑ ต้มกินเพื่อสาม แก้ตอกออกเปาะ ๑ รวมเป็นต้มสามเพื่อ แก้ตอกออกหมดหนักรักหาย ให้ต้มกินเพื่อ

⊙สพพ อาพาธา อันว่า พยาธิทั้งมวล ฌฐี มีหกประการ คือว่า เตโชธาตุ วาโยธาตุ อาโปธาตุ (ปฐวีธาตุ อากาศธาตุ และวิญญานธาตุ) คือว่า ธาตุไฟ ธาตุลม ผุ้งนี้เกิดในธาตุทั้งสาม กระทำเวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ ให้เปลี่ยนให้แปลงอันฮ้อน ให้เสบอันเย็น อันหนาวแลฯ ทอเวทนาขันธนั้น ให้เป็นเวทนาจึงฮ้อน ก่อนเป็นบ้ำป่วงไปมา ปากออก ปากว่า เจ้าผู้หนึ่งผู้นี้ว่าดังนี้ประการหนึ่ง หยิกตาผ้า ฮ้องหาพ่อแม่ว่าฝักัด พญาเกินว่าดังนี้ สังขารอันเสียบขึ้นเป็นดังจักตายไป ก็บ่ตายเป็นจักคืนมาก็บ่คืนมา ลางเทือกก็ตายแท้ อันนี้จาลักษณะพยาธินั้นอันเบาแล

แหล่ คันรื้อนดั่งนั้น ชื่อว่าแจวัดแจเวียนแล ประการหนึ่งเป็นปากเปื่อยบ่อฮอมสั๊กเทื่อนั้น ชื่อว่ามะเร็งจานแล

- ◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งกัน(ถั่วย) ขวายนั้น ชื่อว่าฝักขุมขึ้นน้ำมันยางแล
- ◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งหมากเหมาลามไปลามมานั้น ชื่อว่ามะเร็งเต็นแล
- ◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งสุดดั่งเปา แคงเลียบขาปกผอมนั้นชื่อว่ามะเร็งดุก มะเร็งซอนแล
- ◎ภาคหนึ่ง ไค่ทั้งคิงคินไปมา ดั่งนั้น ชื่อว่าประดงฟกแล
- ◎ภาคหนึ่ง ฮ้อนในกระดุก ในเอนนั้นชื่อว่ามะเร็งไฟแล จากด้วยภาคมะเร็งมีดั่งนี้แล

พยาธิทูต

- ◎พยาธิทูตมีดั่งนี้ ภาคหนึ่ง เป็นดั่งเกียนขาว ดังควายด่อนั้น ชื่อว่าทูตดอกชะเบ็นแล
- ◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งเห็ดนั้น ชื่อว่าทูตดอกแก้วแล
- ◎ภาคหนึ่ง เป็นดั่งลูกหนูนั้น ชื่อว่าทูตเลือดแล
- ◎ภาคหนึ่ง เป็นงกเกวียนนั้น ชื่อว่าทูตกันวนพระจันทร์แล
- ◎ภาคหนึ่ง เป็นตุ่มทั่วหน้า ทั่วคิง ปวดในเนื้อในคิงฮ้องให้สามวันสามคืนนั้น ชื่อว่าทูต

ลมแล

- ◎ภาคหนึ่ง แดงทั้งหน้าทั้งตา หูกี้หัดตีนมือเน่าบ่อเจ็บ เป็นดั่งคนดินนั้นชื่อว่าทูตหุร

मारแล

- ◎ภาคหนึ่ง ขาวดั่งยวงฝ้ายนั้น ชื่อว่าทูต(ฝ้าย)เผือกแล
- ◎ภาคหนึ่ง ดำดั่งน้ำหอมนี้ ชื่อว่าทูตมหานินแล
- ◎ภาคหนึ่ง กระดุกกุดเปื่อย เจ็บปวด ไปมาบ่อได้นั้น ชื่อว่าทูตเกี้ยวดำแล
- ◎ภาคหนึ่ง เป็นตุ่มดั่งหมากทั้น นั้นชื่อว่าทูตหมากเขียวหมากสาแล
- ◎ภาคหนึ่ง แง่งงดั่งน้ำฝางนั้น ชื่อว่าทูตเลือดแล พยาธิทั้งหลายฝูงนี้เกิดในขันธ

สันดานคนทั้งหลายแล

ยาสันนิบาตาดำ

◎ยาสันนิบาตาดำ ให้เอาหนาดสามตัว(ใบ) บุษาสสามตัว (ใบ) ขี้เหล็กสามต้น (กำ) ใบฝี่เสื่อ(สามกำ) เครือพันมะหาสามต้น(กำ) ต้มอาบ-เพาะหายแล

◎อีกสิ่งหนึ่ง ให้เอาเครือหมากบวบขม เขาฮอ เครือหมากขี้กา (เครือ) เขามวก เครือหมากมอนต้มกินต้มอาบดีแล

ยาลมตาแดง

◎ยาลมตาแดง ให้เอาฮากสะมัด ๑ ฮากแซเซ ๑ ฮากหมากตอด ๑ ฮากปีหมี่ ๑ ฮากหัสสะคิน ๑ ฮากบุญนาค ๑ ฮากจำปาแดง ๑ ต้มกินต้มอาบเพาะดีแล

ยาลมเกี้ยวดำ

◎ยาลมเกี้ยวดำเกี้ยวแดง ให้เอาเทียนดำ ๑ ให้เอาเทียนแดง ๑ ปิบปิแดง ๑ หว่านน้ำ ๑ คำ น้อยนางคำหลวง ๑ หว่านไฟ ๑ ข้าวพลู ๑ มาผสมกับน้ำเหล้า ทั้งกินทั้งทาหายแล

ยาสานิบาท

๑ ยาสานิบาทกง เอาเปลือกไม้ตีนเป็ด ๑ เปลือกไม้ขามป้อม ๑ เปลือกไม้แคฝอย ๑ เปลือกไม้เหมาโคน ๑ ชั่งทอกัน ฟักให้แห้งแล้วหาผ้ามาห่อเป็นลูกยาดั่ง จิ้งดั่งไฟขึ้น เอาหม้อขึ้นค้ำ ให้น้ำในหม้อพุดเกิดเป็นไอ จึงเอายาขุมนี่ค้ำปากหม้อ เมื่อฮ้อนแล้วเอามาตั้งบนหัว ให้ได้เจ็ดฮ้อน สันนิบาทหายแล

ยาสานิบาทใบ

๑ ยาสานิบาทใบ ให้กินใจเอาเนื้อหมูสามตอน เอาพริกน้อย ชিংแคง ผักเทียม มาฟักผสมกัน แล้วปิ้งให้กิน เมื่อเดือนออกค้ำหนึ่ง ดีแล

ยาสานิบาทข้างสาร

๑ ยาสานิบาทข้างสาร ให้เอาสัหมากเวอ ๑ สัหมากนาว ๑ สัหมากยี่น ๑ สัหมากเลี้ยว ๑ สัหมากกอก ๑ สัหมากขาม ๑ สัหมากโก้ย ๑ สัมกั้งขึ้นนอน ๑ สัมสานกา ชั่งทอกันมาสมกันปั้นเป็นลูกกอน แขน้ำเผิงกินดีแล

ยาสานิบาทฝนแส่นห่า

๑ ยาสันนิบาทฝนแส่นห่า ให้เอาฮากไม้ตีนจำหลวง เหมือนคน รากไม้สองฟ้า มาให้กินเมื่อเดือนดับดีแล

ยาสานิบาท ตาฟางบอด

๑ ยาสานิบาทตาฟางบอด หัวเป็นเปื่อย ให้เอาไม้ปีหมี่ ๑ ไม้ขามป้อม ๑ บาบเครือ ๑ เขาฮอ ๑ มาเผาในขุมฮมเมื่อหายแล้ว เอาเครือเอนอ่อน หญ้าปากควาย หญ้าลัปลิ้น หญ้าหอมแก้ว หญ้าขัดมอน หญ้าคา เครือเขาฮอ สมกับน้ำมันงากินหายแล

ยาสานิบาทเกี่ยวดำเกี่ยวแดง

๑ ยาสานิบาทเกี่ยวดำเกี่ยวแดง ให้เอาหัวผูกหัวบอนหัวกอย ดูกเตื่อ พันมหา ปิบปีแดง แลงซอน สองฟ้า เป้าน้อย เป้าหลวง ผักเทียม พริกน้อย ชিংแคง ต้มกินต้มอาบ

ยากระบูนก้อน กระบูนเลือด สะดงทอง

๑ ยากระบูนก้อน กระบูนเลือด สะดงทอง ให้เอาหวานไฟ ๑ หวานมะหาเมฆ ๑ หวานนางคำ ๑ สะบู่เลือด ๑ หวานเต่า ๑ หวานหอม ๑ เปลือก(หมา) ชัก ๑ เปลือกสำโรง ๑ ผักเทียม ๑ พริกน้อย ๑ ชিংแคง ๑ ฝานตากแดดให้แห้ง ตำให้เป็นผงแช่น้ำเหล้าให้กินดี

ยาสานิบาทหูหนวก

๑ ยาสานิบาทหูหนวก ให้เอาเยี่ยวข้าง เยี่ยวม้า เยี่ยวควาย เยี่ยวหมู น้ำเผิง น้ำอ้อย กับกัน ต้มบหัวดีแล

ยาหมากหุด(ฮุด)

◎ยาหมากหุก (หมากโหก) ให้เอาสีโคสามหัว ๑ แก่นหมากมีสามกีบ ๑ ต้มกินดีแล

ยาลมเสียบลมแทง

◎ยาลมเสียบลมแทง ให้เอาฮากตูมตัง ๑ ฮากตดหมา ๑ ฮากหมาก(วีต) หวีต ๑ แขน้ำเหล้ากินดีแล

ยาลมสะอื้น

◎ยาลมสะอื้น ให้เอาใบหมากตอด ๑ ใบปิปปี้แดง ๑ ใบพินมะหา ๑ ใบฮูฮา ๑ สะค่าน ๑ ใบตูม ๑ ชั่งทอกัน ผักเทียม พริกน้อย ขิงแคง ตากแดดแล้วตำเป็นผง แขน้ำเหล้ากินดีแล

ยาลมสะท่อน

◎ยาลมสะท่อน ให้เอาตับเต่าเครือ ๑ เครือผักบั้งช้าง ๑ เครือน้ำแฉ ๑ หญ้าโคยงู ๑ ต้มกินหายแล

ยาลมชะถาน

◎ยาลมชะถาน ให้เอาฮากปีกระทิง ๑ ฮากแม่นางมอนตาย ๑ ฝนทาใจตื่นใจมือ อีกขนานหนึ่ง ให้เอาฮากหัสสะคิน ๑ เพี้ยพาน ๑ ฝอยลม ๑ ขี้เหล็กเทศ ๑ ชั่งทอกัน ตากแดดให้แห้ง ตำเป็นผงปั้นลูกกอน แขน้ำอุ่นกินดีแล

ยาลมสันดาน

◎ยาลมสันดาน ให้เอาปีหมี ๑ ปีหมู(ป่า) ๑ ปีจิว (ป่า) ๑ ปีควาย (ป่า) ๑ ฮากส้มพอ ๑ ฮากมอน ๑ ฮากส้มป่อย ๑ เอามาต้มขี้ยวแล้วใส่ปึงไป เวลากินผสมเหล้าหายลมสันดานแล

ยาลมสะดอง

◎ยาลมสะดอง ให้เอาฮากขัดมอน ๑ ฮากสะเคียน ๑ ฮากบุณนาค ๑ ฮากหมากนาวากาน ๑ เปลือกกุ่มน้ำ ๑ เปลือกกุ่มบก ๑ ต้มกินดีแล

ยาลมสะควิดุก

◎ยาลมสะควิดุก ให้เอาเครือเอนอ้า ๑ เครือยานาง ๑ เครือมั่งกระตาย ๑ เครืออีเลี่ยน ๑ เครือพายสง ๑ เครือไต้ตัน ๑ เครือเข้าคอน ๑ เครือหมากข้าว ชั่งทอกันต้มเพาะดีแล

ยาลมมุตตะกิด

◎ยาลมมุตตะกิด ให้เอาขี้เกีย ๑ มาด ๑ หว่านหอม ๑ ฮากหนามพญา ๑ ฮากทองหลาง ๑ จั้วดอน ๑ ส้มกบ ๑ บดให้เป็นผง สีเทียน ใต้เทียนกินยาทุกวันเทอญ

ยามมถลมดง

◎ยามมถลมดง ให้เอาขี้เกียจ ๑ ง่องแง่งหิง ๑ ผักเทียม ๑ พริกน้อย ๑ ขิงแคง ๑ บดแช่น้ำ หม้อนึ่งกินดีแล

ยามมทอ้งขี้ฮาก

◎ยามมทอ้งขี้ฮาก ให้เอาเกลือสามก้อน ฮากหมากเวอ สามฮาก แช่น้ำเหล้ากินดี

ยามมเร้ง

◎ยามมเร้ง ให้เอาแก่นตุ๊กไส ๑ ต้นดอกต้าง ๑ ฮากตาเสือ ๑ ฮากกระโดนหนิง ๑ ฮากบีหมี ๑ ไม้ขมิ้ว ๑ ยาหั่ว ๑ ต้มกินดีแล

ยามมเร้งดั่ง

◎ยามมเร้งดั่ง ให้เอาฮากตุ้มกา ๑ หมากส้มโฮง ๑ ฮากบัว ๑ ฮากหมากบวบ ๑ ฮากหมากเยา ๑ ฮากส้มป่อย ๑ ฮากหันแดง ๑ ชั่งทอ้งกันกินดี

ยามมเร้งซอน

◎ยามมเร้งซอน ให้เอาเครื่องตั้งตุ่น ๑ เครื่องหมากข้าว ๑ เครื่องหมากควาย ๑ เครื่องหมากตั้งเครื่อง ๑ เครื่องตำแย ๑ เครื่องเขาแกะ ๑ เครื่องขึ้นไคลิง เครื่องหมากบ้ำจิง ๑ ชั่งทอ้งกันต้มกินหายแล

ยามมเร้งเปื่อย

◎ยามมเร้งเปื่อย ให้เอาฮากสองแมว ๑ ฮากหูลิง ฮากเปื่อยน้ำ ฮากสามพันตา ๑ ฮากดู่ท่ง ๑ ฮากคู่ลาย ๑ ฮากดอกแก้ว ๑ ฮากดอกนางซอน ต้มกินหายแล

ยามมเร้งไฟ

◎ยามมเร้งไฟ ให้เอาแมงคองแคงเจ็ดตัว ๑ เห็ดขี้ควายเจ็ดดอก ๑ ดอกเห็ดขี้ช้างเจ็ดดอก ๑ ขี้เข็บ ๑ มาด ๑ เตื่อดิน ๑ ส้มกบ ๑ น้ำมันหมู ๑ ทาหายแล

ยามมเร้งเต้น

◎ยามมเร้งเต้น ให้เอาฮากหนดเสือ ๑ ฮากหนดแมว ๑ ฮากส้มพ้อ ๑ ฮากเสตตะฉัตร ๑ ฮากส่องฟ้า ๑ ฮากเข ๑ ฮากหมากผู้ ๑ ฮากฟัก ๑ ฮากหมากบวบขม ๑ ต้มกินดี

ยามมเร้งดุก

◎ยามมเร้งดุก ให้เอาหนดคำ ๑ นหนดน้อย ๑ ผักหนาม ๑ พญาผักคาด เป้าน้อย ๑ บัวบก ๑ กุ้งคำ ๑ หญ้าพุงกระต่าย ๑ หัวหวายเหิน ๑ ต้มกินดีแล

ยามมเร้งดุก

◎ยามมเร้งดุก ให้เอาเปลือกแดง ๑ เปลือกसान ๑ เปลือกพันชาด ๑ ต้มเพาะดีแล

ยามะเร็งไค้ทั้งเนื้อทั้งคิง

◎ยามะเร็งไค้ทั้งเนื้อทั้งคิง ให้เอาฮากจวนหมู ๑ ฮากผักหวานบ้าน ๑ ฮากผักอีฮุม ๑ ฮากหมากน้ำตัน ๑ ฮากตาล ๑ ฮากหัน ๑ เอาทอกันต้มกินดีแล

ยามะเร็งเลือด

◎ยามะเร็งเลือด ให้เอาฮากกระพีเข้าควาย ๑ ฮากมะม่วงกาสง ๑ ฮากค้อแก่น ๑ ฮากพร้าว ๑ ฮากกาเครือ ๑ ฮากพังคี่ตัน ๑ ฮากพังคี่เครือ ๑ ผสมกันปั่นเป็นลูกกอน แขน้ำกินหายแล

ยามะเร็งเสาไห้หาส

◎ยามะเร็งเสาไห้หาส ให้เอาใบหมากไฟ ๑ ใบหมาก ๑ ใบอ้อยช้าง ๑ ใบหมากเวอ ๑ ใบหมากนาว ๑ ใบหมาก ๑ ใบผักคาด ๑ ใบงูเขียว ๑ ใบส้มกบ ๑ แขน้ำเหล้ากินดีนักแล

ยาสัพพะมะเร็งทั้งมวล

บัดนี้จักจาพยาธิผีทั้งหลาย มีดังนี้

◎ยาผีปากชุม ให้เอาน้ำมันยาง ๑ เอาบั่ว ๑ เอาคันคากตัว ๑ เอาปลาตัว ๑ เอามาด ๑ เอาขี้เจีย ๑ หมากเขือบ้า ๑ เกลือ ๑ หมากพริก ๑ ส้มกบ ๑ หมากผัก ๑ ตำให้มันแล้วจึงเอาออกกัน ๑ แก่นหาด ๑ เพาะไ่วศีล ๑ จึงเอามาต้มเคี่ยวด้วยน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง กินดี

ยาผีประฮาก

◎ยาผีประฮาก ให้เอาแก่นคุณ ๑ แก่นพันชาด ๑ ต้มเคี่ยวทาหายแล ยากินให้เอาแก่นสัก ๑ แก่นทองกลาง ๑ แก่น-เปลือกต้นมังคุด ๑ ต้มกินหาย

ยาผีหัวโปด

◎ยาผีหัวโปด ให้เอาแก่นหมากค่า ๑ เครื่องะไคลิง ๑ ฮากเขือบ้า ๑ ฝนทาดีแล

ยาผีกะสี

◎ยาผีกะสี ให้เอาฮากผักเสี้ยนผี ๑ ฮากน้ำแน่ ๑ ฝนใส่น้ำปูนใสทาดีแล

ยาผีหัวกุ่ม

◎ยาผีหัวกุ่ม ให้เอาฮากกุ่ม ๑ ฮากจั่ว ๑ ฝนทาดีแล

ยาผีภายใน (ผีในท้อง)

◎ยาผีภายใน ให้เอาหว่านสะบู่เลือด ๑ หวานนางคำ ๑ หวานไฟ ๑ หวานไถ่น้อย ๑ หวานจอต ๑ วานเต่าเจ้า ๑ สีไคตัน ๑ ปีปลาบึก ๑ ปีหมู ๑ เอ็ดให้มันหรือแช่เหล้ากินหายแล กินครั้งละสามบ่วงก่อนกินข้าววันหนึ่งสามเวลา

ยาหมากโหมกแตก

◎ยาหมากโหมกแตก ให้เอาฮากผักคว่ำทั้งต้นทั้งเครือ ๑ เหง้าสไค ๑ เครือผักอีเล็ด ๑ ต้มกินดี
แล

ยาสิวช้าง

◎ยาสิวช้าง ให้เอาหมากบ่ออายุ ๑ หัวเครื่องบ่งเลน ๑ ฝนใส่ดีแล

ยาสะดวงดั่ง

◎ยาสะดวงดั่ง เอาฮากส้มป่อย ๑ หัวถั่วพู ๑ ฮากถั่วและ ๑ ฮากฝ้ายเฮี้ย ๑ ต้มกินดีแล

ยาคันธะมาลา

◎ยาคันธะมาลา เอาหัวมันแกวสะเพา ๑ จันได ๑ ฝนใส่น้ำข้าวเจ้ากินดีแล

ยาพักวาเหล็ก

◎ยาพักวาเหล็ก เอาในหมากกอก ๑ เอาในหมากหว่า ๑ เอาในหมากขาม ๑ ฝนทาดีแล

ยาสะดวง

◎ยาสะดวง เอาฮากผักชีช้าง ๑ เอาฮากพุต ๑ ฮากอ้อยช้าง ๑ ต้มกินดี

ยาฆ่าป้าง

◎ยาฆ่าป้าง เอาเปลือกเชือก ๑ เปลือกกระยอม ๑ เปลือกขามเครือ ๑ ต้มกินดีแล

ยาหมากกระดันชาไซ

◎ยาหมากกระดันชาไซ เอาขวันฟักทอง ๑ เอาขวันหมากน้ำ ๑ เอาหมากซัก ๑ ฝนใส่ดีแล

ยาประดงฟก

◎ยาประดงฟก ให้เอาน้ำปูนใส ๑ นำมาแช่ขี้ขับ ตัวตาย ๑ เมื่อฤทธิ์ยาออกแล้วทาที่ฟกหายแล

ยาสะแกวัดสะแกเวียน

◎ยาสะแกวัดสะแกเวียน ให้เอาเปลือกลิ้นไม้ ๑ เปลือกหมากไฟ ๑ เปลือกตุ้มกา ๑ ฝนทาฝนกิน
ดีแล

ยาฝีสะบาย

◎ยาฝีสะบาย เอาฮากทองสมุทร ๑ เอาฮากพิลา ๑ ฮากสาระถี ๑ ฮากจำปาแดง ๑ ฝนใส่น้ำ
เหล้าทาดีแล

การใส่ยาคนป่วย

๐ ถ้าจักใส่ยาคนป่วย ให้ถามดูปีเดือนวันเกิด แล้วมาแบ่งมาหารว่า การเจ็บการป่วยคราวนี้ชาติา เป็นอย่างไรตกที่นั่น เป็นธาตุดิน หรือธาตุน้ำหรือธาตุลมหรือธาตุไฟ ธาตุนั้นมีกำลังเป็นจิงใด สมควรจะใส่ ยาหรือบ่อ เพราะหลักของธาตุมีดังนี้ ธาตุน้ำใส่ยาเย็น ธาตุไฟใส่ยาร้อน ธาตุดินใส่ยาหวาน ธาตุลมใส่ยา หอม ธาตุตุกใส่ยาขม ธาตุไม้ใส่ยาฝาดเทอญหายแล

ยาเอ็น

๐ ยาเอ็น เอาใบขามก่า ๑ ใบส้มป่อยก่า ๑ เครือเอนอ่อนก่า ๑ เครือเขาฮอวา ๑ หมากตูม ๒ หน่วย หวานไฟก่า ๑ ชิงก่า ๑ ชาก่า ๑ อือทือก่า ๑ (ฟักแล้ว) เกล่งใส่หม้อ สามตาแล้วอัดปากหม้อ ตากสามหมอกสามแดดแล้วกินดีแล

เมหาหัวหวานอน

๐ เมหาหัวหวานอน ให้เอาเครือส้มลม ๑ ฮากปอข้าวจี ๑ ฮากง้วนหมู ๑ ฮากหญ้าแฝก ๑ ฮาก แก่นเท่า ๑ ต้มกินดีแลหายเมหาหัวและหายหวานอน

ยาแก้ปวดหัว

๐ ยาแก้ปวดหัว ถ้ามันปวดหัว ให้เอาแก่นไม้ไต้ ๑ ฮากพังคี่ ๑ ฮากหวานน้ำ ๑ ต้มกินดีแล

ยาโมค้ำ

๐ ยาโมค้ำ ให้เอาฮากต้างไก่อ ๑ ฮากหูลิง ๑ ยาหัว ๑ เหล็ก ๑ ต้มกินสามวันหายแล

ยาปากเปื่อย

๐ ยาปากเปื่อย ให้เอาในมันแกวสะเพา ๑ ในหมากเขือบ้า ๑ นางข่อย ๑ นางขุ (ผุ) ๑ นางพญา ยา ๑ เอาทั้งเปลือกทั้งแก่น ซีไม้แคน ๑ หนังกวาย เผาไฟเอาฝุ่น บดให้มัน เอาน้ำมันงา ระบายใส่ปาก เปื่อยดีแล

ยาสะดวง

๐ ยาสะดวงกินอันใดบ่อลงท้องบ่อเขา ให้เอาฮากเห็นกวาง ๑ ฮากลุ่มพุก ๑ มาต้มด้วยน้ำ สามบวยเอาบวยหนึ่ง เอายาพังคัตตกินดีแล

ยาพยาธิปวดท้องแล้ง

๐ ยาพยาธิปวดท้องแล้งขึ้นอัดหัวใจ ให้เอาฮากส้มลม ๑ ฮากส้มกบ ๑ ต้มสามบวยเอาบวยหนึ่ง ยาพังคัตตกินดี

ยาคันธมาลาเดือยไก่อ

๐ ยาคันธมาลาเดือยไก่อ ให้เอาฮากชีกาฝนให้กินดีแล

ยาแมงคาข้าหุ

⊙ยาแมงคาข้าหุ เอาหัวฝักบัวตำใส่น้ำมันยาง หยอดในรูหูดีแล

ยากันคิง

⊙ยากันคิง ให้เอาฮากถั่วพู มาฝนดอมน้ำมันมหาดีแล

ยาพอมเหลือง

⊙ยาพอมเหลือง ให้เอาปิปปี้แดง ๒ ทอ เขาฮอ ๑ ทอ เอาฮากขั้มนแดงตำใส่กัน แล้วกินกับน้ำฮ้อนดีแล (ทอ = เทา)

ยาหัวเปื่อย

⊙ยาหัวเปื่อย ให้เอาตะไค้ทางนาคุม่าต้มกิน ต้มกิน ต้มเซอะหัวเปื่อยดีแล

ยาไอเลือดคอกออก

⊙ยาไอเลือดคอกออก ให้เอาฮากยานางทั้งเครือทั้งใบต้มกินดีแล

ยาสะดวง

⊙ยาสะดวง ให้เอาฮากก้างปลา ๑ ฮากข้าวเจ้า ๑ ฮากมอนฮี้ ๑ ต้นเหียงปลาตุก ๑ ต้มกินดี

ยากะยือ

⊙ยากะยือ ให้เอาดองเต่าตายซาก เผาไฟ แล้วจึงเอาพริก ขิง กระเทียม ตำใส่ปั้นลูกกลอน ใส่ น้ำฮ้อนกินดีแล

ยากัดเสลด

⊙ยากัดเสลด (เสมหะ) ให้เอาหน่วยในหมากขามต้มให้ออก แล้วจึงเอาพริก ๑ ขิง ๑ ผ่าน กระเทียม ๑ กลีบ บดใส่น้ำต้ม ให้กินดีแล

ยากะบูรเลือด

⊙ยากะบูรเลือด ให้เอามูกน้อย ๑ มูกหลวง ๑ เป้าน้อย ๑ เป้าหลวง ๑ มาต้มกินดีแล

เป็นฮากลม

⊙เป็นฮากลม ให้เอาส้มอทั้งห้า ๑ ถั่วสะเดด ๑ มือหมากน้ำ ๑ ข้าวเจ้า ๑ มาต้มใส่กัน กิน ดีแก้ฮากลมแล

ยาฝีหัวคว่ำภายใน

⊙ยาฝีหัวคว่ำภายในแตก ให้เอาหมากหญ้าลับลิ้น ๑ อ้อยดำ ๑ ข้าวเจ้า ๑ ต้มกินดีแล

ยาแก้เจ็บเสียบ

⊙ยาแก้เจ็บเสียบ ให้เอาหวานไฟ ๑ หวานชน ๑ เอาทอกัน ใบขามแก่กำ ๑ ตำป็นเอน้ำ แล้วเผาก่อนเกลือจืดน้ำยาให้กินดีแล

ยาสาระบาต

⊙ยาสาระบาต ให้เอาใบผักหนอกกำ ๑ ส้มพอกำ ๑ ใบไผ่กำ ๑ ใบหมากน้ำ ๗ ใบ ใบทองหลาง กำ ๑ ก้านทูน ๗ ฝาน ใบถั่วสะเด็ดกำ ๑ ตำให้แหลก แล้วกรองเอาน้ำตบหัวแต่กินแต่ หายสาระบาตแล

ยากำลั่ง

- ⊙ยากำลั่ง ให้เอาฮากหมากนาว ฝนใส่น้ำเหล้ากินดี
- ⊙ภาคหนึ่ง เอาเครือเขาฮอ ๑ ไค้หางนาค ๑ ชั่งเท่ากัน ต้มกินดี
- ⊙ภาคหนึ่ง เอาเครืออี้งกา ๑ ฮากกระโดน ๑ ต้มกินดีแล

ยาแก้ปวดเมื่อย

ยาแก้ปวดเมื่อย ให้เอาหัวชะหมื่นไซ ฝนใส่น้ำมันงาเหลือง ทาที่ปวดที่เมื่อยดี

ยากัดโครง

- ⊙ผิวว่า คัดโครง ให้เอาน้ำมันงา ฝนใส่รากหูลิง ให้กินดี

ยาเจ็บท้อง

- ⊙ผิวว่า เจ็บท้อง ให้เอาเปลือกขาม ๑ เปลือกวงส้ม ๑ มาชูดแช่น้ำให้กินดี

ยาลดพก

⊙ยาลดพก ให้เอาเครือพิกฟ้า ต้มไว้แหมคั้น ใส่เกลือกำ ๑ อาบ เมื่อมันลดแล้ว จึงเอาราก น้ำนมราชสีห์ กับชะหมื่นไซ ฝนใส่กัน ทาดีแล ผิมน้เจ็บเอาปึงเหลืองกับน้ำพังคาระลายทา คาถาเป่า พระสะวิระ ไช โย ไชยะ สวาหะ เป่า โอม พันสะ นิวันติ เย สวาหะ

ยาสะดวงล่อง

⊙ยาสะดวงล่อง มันให้เปื่อยก็ดี ให้เป็นหนองก็ดี ให้เอาฮากหิงหาย ๑ ฮากกระจาย ๑ ฮากโกทา ๑ มาต้มกินดีแล

ยาเป็นวัด

⊙ยาเป็นวัด ให้เอาหนังคั่นคาก ๑ ฮากกล้วยดิบ ๑ น้ำมันคน ๑ ให้เผาหนังคั่นคาก และฮากกล้วยดิบ ส่วนน้ำมันคน เป็นน้ำกระสายยา เอามาทาดีแล

ยาฝีหัวขั่ว

- ⊙ยาฝีหัวขั่ว ให้เอาฮากน้ำเนร้อย ๑ อ้อยดำ ๔ บาท ต้มกินดีแล

◎ภาคหนึ่ง เอาอ้อยช้างต้มกินดีแล

◎ภาคหนึ่ง เอาแก่นหมากขาม ๑ ใบชี้เหล็ก ๑ หล้าคมปาว ๑ ใบส้มป่อย ๑ หล้าขั้มนอน ๑ ต้มด้วยน้ำสามส่วน เอาส่วนหนึ่งกินหายแล

ยาสาละบาด

◎ยาสาละบาด เอากำหนุนมาแช่น้ำเหล้าสาโทบหัวดี

ยากันธมาลา

◎เป็นคันธมาลา ให้เอาฮากหมากพิลาฝนทาดีแล เจ็บเสียบในท้อง ให้เอาหอยจูบ ๗ หน่วย เบี้ยผู้ ๗ หน่วย เผาไฟให้เป็นเท่า ใส่พริก ๗ ชิง ๗ กระเทียม ๗ บดให้มัน เก็บไว้ ใส่ น้ำฮ้อนกิน เมื่อเวลามีเจ็บเสียบ เสียดแทงในท้อง

ยาลมในท้อง

◎ยาลมในท้อง ให้เอาเปลือกปอสา ๑ เปลือกเตี๋ยปอง ๑ เอาทอกัน มาต้มด้วยน้ำสามบวย เอาบวยหนึ่ง กินมือเดียวสามคาบ เช้า กลางวัน มื้อแลง หยื่อถ่มต้มใหม่ สู่มือจนกว่าจะเซาแล

ยาลงเลือด

◎ยาลงเลือดทางทวารหนัก ทวารเบา ให้เอาฮากเดือยหิน ต้มด้วยน้ำสามส่วน เอาส่วนหนึ่งกินหายแล

ยาลมเสียบคัตในอก

◎ยาลมเสียบคัตในอกอยู่ ให้เอาฮากตดหมา ๑ พริก ๑ ชิง ๑ กระเทียม ๑ เอาอย่างละ ๗ ตำ ให้แหลกกระลายน้ำร้อน ก่อนจะกิน ให้เผาเกลือก้อนจืดน้ำ ๗ ที่ จึงกินหายแล

ยาดาส่อน

◎ยาดาส่อน ให้เอาฮากดอกพุท ผนใส่น้ำสะอาดแฉะตาดีแล

ยาบาดชุมมันยาง

◎ยาบาดชุมมันยาง ให้เอาต้นช้ำคามต้มเซอะ ส่วนต้นและใบ ตากแดดให้แห้ง บดเป็นผง เอาโหยบาดชุมมันยางหายแล

ยาลงเลือด

◎ยาลงเลือดผู้หญิงผู้ชาย ให้เอาฮากฮูฮา ๑ หล้าหอมแก้ว ๑ เอาทอกันต้มด้วยน้ำสามบวย เอาบวยหนึ่งแบ่งกินวันหนึ่งสามเวลา หมดแล้วมือลุนเอามาต้มกินใหม่ดี

ยาสะดวง

◎ยาสะดวงกันสะดวงปากสะดวงตั้ง ยาสะดวงท้อง ให้เอาฮาสดอกพุต ๑ หัวหว่านไฟ ๑ ฮากเชื้อขึ้น ๑ เอาทอกันต้มกินดี

ยาเจ็บท้องมักหมั่น

◎ยาเจ็บท้องมักหมั่น ให้เอาเปลือกมี้ ๑ เปลือกเตื่อเกลี้ยง ๑ อ้อยดำ ๑ ต้มด้วยน้ำสามบวย เอาบวยหนึ่งกินดีแล

ยาเจ็บท้องน้อยอยู่

◎ยาเจ็บท้องน้อยอยู่ ชื่อว่ามูก ให้เอาแกนผักกาด ๑ ใส่น้ำเผิง กินดี

เป็นสะคว

◎เป็นสะคว ให้เอาหมากเขือบ ๑ ใบดอกฮัก ๑ ใบหว่านชน ๑ เอาทอกันฟักให้มุ่นแล้วต้มสมดีแล

ยาตามืด

◎ยาตามืด เอาพรรณผักกาด ๑ หัวข้าวหมื่น ๑ หัวข้าวโคม ๑ หวานไฟ ๑ ใบหมากตูม ๑ ตำห่อผ้าแพร ตังปากหม้อ ร้อนแล้วเอาตั้งหัวหายตามืดแล

ยามืดตระกิด

◎ยามืดตระกิด ให้เอาน้ำมวกชุนต้มให้กินดีแล

ยานิว

◎ยานิว ให้เอาฮาสดอกหล้าตาควาย ต้มกินดีแล

ยาเหยี่ยวบ่อออก

◎ยาเหยี่ยวบ่อออก ให้เอาหว่านเหลืองต้มกินดี

ยาหมากโหกเลือดในท้อง

◎เป็นหมากโหกเลือดในท้อง ให้เอาหัวดอกเหี่ยวหิน ๑ ฮากเตื่อป่อง ๑ ต้มสามบวยเอาบวยหนึ่งกินดี

ยาป้าง

◎ยาป้าง ให้เอาปิปปี้แดง ๓ ยอด ฝ่ายเหี้ย ๓ ยอดมาตำ ให้แหลกแล้วเอาน้ำพังคาระลาย เอาน้ำทา ป้างหดแล

ยาก้างตกท้อง

◎ยาก้างตกท้อง ให้เอาฮาสดอกพญา ยา ฝนกิน ฝนทาดีแล

ยาเย็น

- ◎ยาเย็น ฝิว่าฮ้อนอยากให้เย็นเอา อ้อยช้าง ๑ อ้อยดำ ๑ อั้งกา ๑ แซ่กินดีแล

ยาฮาน

- ◎ยาฮานให้เอาเปลือกจำปา แก่นจำปา ต้มกินดี

แห่บ่ตก

- ◎แห่บ่ตก ให้เอาหญ้าโคยงู ๑ พรรณผักกาด ๑ ตำปั้นเอาน้ำลูบท้องออกแล

ยาไต้กลินอันฮ้าย

- ◎ยาไต้กลินอันฮ้าย ให้เอาฮากหมากซัก ๑ ฮากท่อน ๑ ฮากฮูฮา ๑ ฮากปิปปี้แดง ๑ ต้มกินหายแล

ยานิว

- ◎เป็นนิว ให้เอาฮากไค้หางนาค ต้มกินดี
- ◎ภาคหนึ่ง ครั้นบ่ดี ให้เอาฮากตดหมา ๑ ฮากคัตเค้า ๑ ฮากฝ้าย ๑ ฮากซัดมอน ๑ ฮากผักหม ๑ ต้มกินดี

ยาห้ามไข้

- ◎ยาห้ามไข้ ให้เอาคาบแมงมุม ๗ คาบ ๑ ตาอ้อยดำ ๗ ตา ๑ เอาขวยแมงโย ๗ ก้อนเผาไฟจวดน้ำ คาบแมงมุงให้เผาไฟใส่น้ำกิน กินดี
- ◎ภาคหนึ่ง ครั้นบ่ดี ให้เอาผักหนอกกำ ๑ หนาด ๖ ยอด ฝิเสื่อ ๖ ยอด พริก ขิง กระเทียม อย่างละ ๖ หวานไฟ ๖ ฝาน ตำดอมกันกินหายแล
- ◎ภาคหนึ่ง เอาเครือเขาฮอ ๑ แก่นหวดข่าน้อย ๑ ต้มเคี้ยวกินดี

ไอบ่ออก

- ◎ไอบ่ออก ให้เอาใบฮูฮา ๑ ฮากหญ้าแห้วหมู ๑ หญ้าหอมแก้ว ๑ เอาทอกันต้มเชียวน้ำสามบวยเอาบวยหนึ่ง กินแก้ไอบ่ออกเสลด กินเทือละบ่วงหอย

ใช้เจ็บหัวฮ้อนนอก

- ◎ใช้เจ็บหัวฮ้อนนอก ให้เอาฮากโกทา ๑ ฮากซ่าสู่ ๑ ฮากนางซ่อน ๑ ฮากหมากเตือชุมพร ๑ ฮากหญ้านาง ๑ ต้มเคี้ยวให้ยาออกหมดแล้ว ไว้ให้เย็นจึ่งกินวันหนึ่งกิน ๓ เวลา ก่อนข้าวทุกครั้งดีแล

ยาเจ็บเสียบแทงหัวใจ

- ◎ยาเจ็บเสียบแทงหัวใจลิดา ให้เอาหัวสี้ไค ๓ หัว ๑ แก่นหมากเพียง ๑ แซ่น้ำ แล้วเผาเหล็กเผาข้างให้แดงจิวदन้ายาแซ่ให้กินดีแล

ยาฮ้อนคิง

◎ยาฮ้อนคิง ให้เอาฮากก้างปลา ๑ ฮากคัตเค้า ๑ หนักอย่างละ ๑๐ บาท (สิบบาท) หญ้าหอม แก้ว ๑ หนัก ๕ บาท ต้มไว้ให้เย็นแล้วจึงกิน เช้าฮ้อนคิงแล

ยาตามัว

◎ยาตามัว ให้เอาผักชีตำใส่น้ำข้าวหม่ำผสมแล้ว จึงเอาไปหมกไฟ ให้ฮ้อน แล้วเอามาสมตาทาย แล

ยาเจ็บคอ

◎ยาเจ็บคอ ให้เอาใบไผ่ ๑ พริก ๗ ชิง ๗ เทียม ๗ จึงต้มกินดีแล

ยาปวดหัว

◎ยาปวดหัว ให้เอาฮากขี้กา หัวขี้กา หมากขี้กา ตำเอาน้ำมาตบหัวดีแล ครั้นบ่อเขา ให้เอาใบ ขามใส่ใบยานางใส่ ตำตบหัวดี

ยาคัดดอก

◎ยาคัดดอก ให้เอาขามป้อม ๑ ตับเต่า ๑ มาต้มกินดี

ยาเจ็บเสียบ

◎ยาเจ็บเสียบ ให้เอาอ้อยดำ ๗ ตา คาบแมงมุม ๗ คาบ เปลือกไข่ ๗ ฝา คาบแมงโย ๗ คาบ ดินจอมปลวก ๗ แห่ง มาเผาไฟแล้วเอาไปแช่น้ำกิน หายเจ็บเสียบ

◎ภาคหนึ่ง ถ้าบ่อเขาเอาฮากแสนพัน มาเผาไฟแช่น้ำกิน

◎ภาคหนึ่ง ยังบ่อเขาให้ชูดเอากระดุกควายต้อน ชงน้ำร้อนกิน

◎ภาคหนึ่ง ยังบ่อเขาให้เอาตดหามาแช่น้ำกิน

ยาหลงท้อง

◎ยาหลงท้อง ให้เอาผักเสี้ยนผี ๑ ฮากหมากตูม ๑ มาต้มกินแก้หลงท้องแล

เยี่ยวบ่อออก

◎เยี่ยวบ่อออกให้เอา คัตเค้า ๑ เครื่องูช้าง ๑ หิงหาย ๑ ต้มกินดีแล

ยาใช้สลดตาย

◎ยาใช้สลดตายไปก็ดี ให้เอาใบพุแถ ๑ พริก ๑ ชิง ๑ กระเทียม ๑ ตำให้มุ่นละลายน้ำร้อนก็ได้ น้ำเหล้าก็ได้ กรอกปากลงไป

คาถา โอมละลาย มหาละลาย โอมกำจัด โอมกำจาย สะระคะกระดุกเดียว แช่วและงา ฮาก หวานแล ฮากยาตุ๊กก็เอียกได้ โอมสิทธิ สะวาหะ โอม นะคิตตะวา เหล็กแดง กูจักแทงตาผีฮ้าย โอมสิทธิ สะวาหะ ฯ

ยาทางชุม

- ◎ยาทางชุม ให้เอาหัวผักกาด ๑ ฝนใส่น้ำเหล้าอมหายแล

ยามะเร็ง

- ◎ยามะเร็ง ให้เอาเตี๋ยเกลี้ยง ๑ เตี๋ยปอง ๑ เอาอันละ ๑๐ บาท ยาหัว ๕ ตำลึง ต้มกินดีแล

ยาเอ็น

- ◎ยาเอ็น ให้เอาหนามเล็บแมว ๑ ยาหัว ๑ ต้มเคี้ยวกินดี
- ◎ภาคหนึ่ง ยาเอ็น ให้เอาฮากตุ้มกา ชี้ไปทางตะวันตก ให้ไปขุดเอายามเที่ยง ยากอก ๑ เงินสลึงหนึ่ง ฝงไว้ต้มนยาดีแล

ยาออกเหลือง

- ◎ยาออกเหลือง ให้เอาเห็ดขอนหมากขามต้มกินดี หรือจะฝนใส่น้ำเหล้ากินก็ได้

ยาม้ามหย่อน

- ◎ยาม้ามหย่อน ให้เอาหวานไฟ ๑ เข้าหมื่น ๑ หัวข่า ๑ ตำให้แหลก แล้วเอาผ้าห่อตั้งปากหม้อให้อ้อนจึงเอามาคบตี บ่อดีเอาฮากตุ้มทั้งหัวใบตำให้แหลกห่อแพรตั้งปากหม้อแล้วเอามาประคบที่ม้ามดีแล

ยาไข้ป้าง

- ◎ยาไข้ป้าง ให้เอาฮากหมากยมต้มกิน
- ◎ภาคหนึ่ง บ่อดี ให้เอาต้นฮากพวงพี มาต้มใส่อ้อยดำกินดี
- ◎ภาคหนึ่ง บ่อดี ให้เอาเครือพายสง ๑ ฮากกะจาย ๑ อ้อยดำ ๑ มาต้มกินดี

ยาฝี

- ◎ยาฝี ให้เอาทิมปลาฝา ฝนทาดี

ยาแก้ไอ

- ◎ยาแก้ไอ ให้เอาใบกาบ มาแช่น้ำกินดี บ่อดี ให้เอาฮากหมากหล้า มาแช่กินดี

ยาลวงแก้ว

- ◎ยาลวงแก้ว ให้เอาต้นยางมาฝนสมน้ำปูนใสทาดีแล (ต้นยางมีอยู่หัวยะยุก ศรีสะเกษ)

ยาตาเปื่อย

- ◎ยาตาเปื่อย ให้เอายอดขาม ๑ ยอดเหมือดแอ่ ๑ มาเข้ากันให้แหลก แล้วเอาน้ำมดแดงลงแช่ จึงนำมาแกะตาเปื่อยแล

ยาคันธมาลา

- ยาคันธมาลา ให้เอาฮาภักถ์ ๑ ฮากพริกน้อยกันชน ๑ ฝนทาดี้แล
ยาคันธมาลาอีกขนาน ให้เอาฮาภักถ์ฝนทาดี้

ยาแก้ฮ้อนແບ

- ยาแก้ฮ้อนແບ ให้เอาฮาภักถ์ ๑ ฮากผักแว่น ๑ ใบบัวหลวง ๑ ตำใส่น้ำทาและเป่าพิษดี
แล

ยาแก้เจ็บคอ

- ยาแก้เจ็บคอและลิ้นหัด ให้เอาน้ำอ้อยแดง ๑ สารส้ม ๑ ปิ้งเหลื่อมละลายน้ำกินดีแล

ยาลิ้นแข็ง

- ยาลิ้นแข็ง ให้เอาฮาภักถ์ ๑ ฮากบวบขม ๑ บดให้มุ่นละลายน้ำผึ้งกินดีแล
- ภาคหนึ่ง เอาการะบูน บดใส่น้ำทาดีแล

คาถาเป่า โอม มะชิตตะวา มหากามะ สะวาหุม

- ภาคหนึ่ง เอาหมากกระจาย ๑ ถั่วมัน ๑ ตำผสมกันอมแล
- ภาคหนึ่ง ให้เอาหมากผักฟ้าขาว มาตำหรือฝนทาดี้
- ภาคหนึ่ง เอาฮาภักถ์ ๑ เมื่อตาวนเที่ยงมากินกับหมาก เชาลิ้นแข็งแล **คาถามั่นยาโอม**
สะสี หะตะระ ฆ ลัง วัง วิพะหิ โอม สะหุม คาถามั่นน้ำมนต์ ในเดือนเพ็ญสำหรับติดพิษ มีกำลังแล

ยาทาของใหญ่

- ยาทาของใหญ่ ให้เอาหญ้าขี้ฉ้อ ๑ ลูกข้าว ๑ ฮากมูกน้อย ๑ หน่วยหมากกาสะ ๑ เอา
ส่วนทอกัน ฝนทาของใหญ่นักแล คาถาเป่า โอม มะชีวะถังลึง สะหุม
- มนต์ข้าวเย็น จำศีลกิน เมื่อเดือนเพ็ญ วันอังคาร แข็งนักแล
- คาถา** โอม ตุกังตักัง สะหุม มนฝ้ายแดง เหลือง เขียว ๓ เส้นผูกแอมเสีย ๓ คาบ ดีแล
- ภาคหนึ่ง เอาเปลือกตุ้มตังมาต้มกินดี ให้ต้มวันอังคารแล โอม มะ นะ มะ ชุ พะ ตะ สะหุม
เขียนใส่ใบตาล สับ ๗ คาบเหน็บแอมแล โอม เคยยะกา สุวะเก ยะมะมะ สะวาหับ เอาฝ้ายพรหมจารีดำ ๗
เส้น มนต์ ๗ คาบ ผูกแอมดีนักแล โอม อิ นิ มะ กะ กะละเล สะวาหุม โอม จุนิมะจุนี สะหุม มนต์พอกมือ
แล โอมปึกปึก มหาปึกปึก มะมะมะมกั โอมมะนิต สะวาหุม มนต์ด้านภู ๔ อัน ติดเหน็บแอมแล อันนี้ชื่อ
ว่าว่าทิพกามก็ดีแล แทนโพธิสัตว์เจ้า เมื่อหุ้มาร ในสถานใด เล่นโลกก็ถือนั่นแล

ยาลึงค์แข็ง

- ยาลึงค์แข็ง ให้เอาแก่นคูณ ๑ ชีเหล็กโคก ๑ เครื่องหมากบั้ง ๑ เอาทอกันเขี้ยวให้ขุ่น แล้ว
เอาน้ำพังคาทอกันใส่ ฟังข้าวไว้หนึ่งเดือน แล้วจึงจำเจริญกินแสงดีนักแล บ่อถอดเท่าสูงก็ได้แลเจ้าเฮย

ยาถอนแก้ฮ้อนใน

- ยาถอนเอาแมงลิ้นหมา ๑ เหงื่อดิน ๑ ฮวงมดเทียม ๑ เผา แล้วจึงเอาน้ำส้างน้อยละลายยา
กินดี

◎ภาคหนึ่ง เอาฮากหมากหล่ำเครือ ฝนให้กินดี ผิพวนฮ้ายเอาฮากเล็บเหงือก ฝนให้กินดี

ยาชักพิษ

◎ยาชักพิษ ให้เอาฮากยานาง ๑ ฮากหมอน้อย ๑ ฮากหญ้าโคยง ๑ แช่ให้กินดีแล

ยาตาส่อน

◎ยาตาส่อน ให้เอาหน่วยในหมากกระจาย ในหมากหล่ำ ๑ ฝนด้วยน้ำข้าวหมื่นใส่ดีแล

◎ภาคหนึ่ง เอาฮากก้านสูง ฝนด้วยน้ำนมใส่ดีแล

◎ภาคหนึ่ง เอาผักหมากส้มโฮงเผาห่อแพรขาวใส่น้ำแจะตาดีแล

ยาล้างตา

◎ยาล้างตา ให้เอาฮากหมากพริก ๑ ฮากดอกขิก ๑ ตำแล้วเอาแพรขาวห่อ แช่น้ำล้างตา ล้างหน้าดีแล

◎ภาคหนึ่ง เอาฮากกระจายมาขูด เอาน้ำนมเป็นน้ำทาดีแล

ยาส่วยหน้า

◎ยาส่วยหน้า ให้เอายอดกระจายมาต้มส่วยหน้าดีแล

ยาฝิภายใน

◎ยาฝิภายใน ให้เอาเปลือกส้มโฮง ๑ เอาเปลือกลิ้นฟ้า ๑ เอาทอกันมาต้มกินดี

ยาเลือดขึ้น

◎ยาเลือดขึ้น ให้เอาหัวสีไค ๑ สีไคตัน ๑ อ้อยดำ ๑ ต้มกินดี

ยาสะเออะ

◎ยาสะเออะ ให้เอายวงหมากขาม ๑ น้ำเผิง ๑ คลุกใส่กันกินดี

ยาสะดวงสูอัน

◎ยาสะดวงสูอัน สะดวงใดก็ตาม เอาหัวหญ้าแห้วหมู ๑ หญ้าไซ ๑ หญ้าหอมแก้ว ๑ เคี้ยวใส่พริกขิง กระเทียม กินดี

ยาเลือดคอออก

◎ยาเลือดคอออก ให้เอาสีไค ๑ ใบถั่วพู ๑ ใบถั่วแฮ ๑ ใบหมากนาว ๑ หัวหว่านไฟ ๑ หัวชะหมื่นขึ้น ๑ ต้มกินดีแล

ยาไอ

◎ยาไอ ให้เอาฮากเขือขึ้น ๑ ฮากส้มป่อย ๑ ฮากดอกพุท ๑ ขิง ๗ กระเทียม ๗ ผ่านตากแดด บด ห่อด้วยสำลีฝ้ายอมหายแล

ยาตาแดง

- ◎ยาตาแดง ให้เอาฮากโคยงู ฝนใส่น้ำหมากนาว หยอดตาดีแล
- ◎ภาคหนึ่ง ถ้าบ่อเซา ให้เอาชนเหม่นเผาไฟเอาน้ำข้าวหมื่นละลายใส่ดีแล

ยาฟกเหลือง

- ◎ยาฟกเหลือง ให้เอาอังกา ๑ ฮากเตี๋ ๑ มาต้มกินดีแล

ยาไอปากบ่อออก

- ◎ยาไอปากบ่อออก ให้เอาบุฮา ๑ หญ้าหอมแก้ว ๑ ท่อกัน พริก ขิง ใส่กินดี

ยาฝีภายใน

- ◎ยาฝีภายใน ให้เอาฮากหมากแคว้ง ๑ ฮากโคยงู ๑ ต้มกินดีแล

ยากาง

- ◎ยากาง ให้เอาชำโคม ๑ ฮากผักอีเล็ด ๑ ใบผักแป้น ๑ ใบตำลึง ๑ ต้มกินดี

ยากันธมาลาตันคอ

◎ยากันธมาลาตันคอ กินข้าว กลืนน้ำบ่อได้ ให้เอาฮากแพงคำฮ้อย เครือ ฝนใส่น้ำเหล้าให้หอม ให้กินดีแล

ยากันธมาลาเตี้ยไก่อ

- ◎ยากันธมาลาเตี้ยไก่อ ให้เอาฮากหมากแคว้ง ๑ ฮากขี้ฮั่น ๑ ฮากหญ้าขัด ๑ ฮากปวกข้าวน้อย ๑ ฝนกิน ฝนทาดีแล
- ◎ภาคหนึ่ง ถ้าบ่อถึก ให้เอาเปลือกหมากหล้าตัน ฝนทาดี

ยาลวงแก้วไฟ

- ◎ยาลวงแก้วไฟ ให้เอาเครือหมากเห็บฝนทาดีแล

ยาลวงแก้วปากดำ

- ◎ยาลวงแก้วปากดำ ให้เอาฮากเข็มน้อย ๑ ฮากดอกข้าว ๑ ฝนด้วยน้ำเหล้าทาดีแล

ยาปากเป็นดั่งเป็นเอน

⊙ยาปากเป็นดั่งเป็นเอนนั้น ให้เอาหัวโก๋ย ๑ จานเครือ ๑ ข้าวเจ้า ๑ ตำดอมกัน แล้วจึงต้มอม หายแล

ยาลัดเอน

⊙ยาลัดเอน ให้เอาในหมากบ้ำจิง ๑ นำเหล้า ๑ ฝนทาดีแล

ยาเจ็บเสียบ

⊙ยาเจ็บเสียบ ให้เอาขี้เหล็กเทศ ๑ มูกน้อย ๑ ทอกันหญ้าหอมแก้ว ๓ ยอด ต้มกินดี

⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาหวานไฟ ๑ เครือเขาฮอ ๑ พริก ๗ ชิง ๗ กระเทียม ๗ น้ำพังคาเป็นน้ำ แล้วเผาเหล็กให้ลงจืดน้ำยา ๓ ที่จึงกิน

ยาห้ามไข้

⊙ยาห้ามไข้ ให้เอาลับลิ้น ๓ ต้น หญ้ามอน ๓ ต้น หัวหญ้าหวายกำ ๑ หัวหญ้าแห้วหมูกำ ๑ ต้มกินต้มอาบหายแล

ยาไ้หนักหัว

⊙ยาไ้หนักหัว ให้เอาใบส้มป่อย ๑ ใบขามแก่ ๑ หัวเข้าหมื่นขึ้น ๑ ผิวหมากูด ๑ หวานน้ำ ๑ หัวข่าแก่ ๑ ตำรวมกัน แล้วเอาผ้าแพรห่อ ตั้งปากหม้อ ร้อนแล้ว เอาตั้งที่หัว หายหนักหัวแล

ยาไ้พิษ

⊙ยาไ้พิษ ให้เอาฮากอิตู ๑ ฮากพริกน้อยกันซัน ๑ ฮากยานาง ๑ ฝนให้กินดีแล

ยาไ้ชำเหี้ย

⊙ยาไ้ชำเหี้ย ให้เอาฮากตาน ๑ ฮากทองพันชั่ง ๑ ต้มกินดีแล

ยาเจ็บเส้นเจ็บเอ็น

⊙ยาเจ็บเส้นเจ็บเอ็น เจ็บหัวมัวตา ยาให้เอาใบหนาด ๑ ใบผีเสื้อ ๑ ใบฮูรา ๑ เครือเขาฮอ ๑ หวานไฟ ๑ หางนกยูง ๑ ตำดอมกันหนึ่งประคบตามที่เจ็บที่ปวดดีแล

ยาสาละบาดคางเข้ากับ

⊙ยาสาละบาดคางเข้ากับ ให้เอาเท่าคี่ไฟสามเฮียน แม่หม่าย ต้มน้ำสระหัวดีแล

ยาลงเลือด

⊙ยาลงเลือด ให้เอาฮากอากควาย ๑ หญ้าไซ ๑ หญ้าปากควาย ๑ หญ้าหอมแก้ว ๑ ต้มกินดีแล

⊙ภาคหนึ่ง เอาใบสะมัด ๑ ใบแกด ๑ ใบเป้า ๑ ต้มอาบดีแล

ยาใช้ชำเหี้ย

☉ยาใช้ชำเหี้ย ให้เอาฮากตาน ๑ ฮากทองพันชั่ง ๑ ต้มกินดีแล

ยาเจ็บเส้นเจ็บเอ็น

☉ยาเจ็บเส้นเจ็บเอ็น เจ็บหัวมัวตา ยาให้เอาใบหนาด ๑ ใบผีเสื้อ ๑ ใบฮูรา ๑ เครือเขาสอ ๑ หวานไฟ ๑ หางนกยูง ๑ ตำคอกกันหนึ่ง คบตาที่เจ็บที่ปวดดีแล

ยาสาละบาดคางเข้ากับ

☉ยาสาละบาดคางเข้ากับ ให้เอาเท่าคีไฟสามเฮียน แม่หม่าย ตมน้ำสระหัวดีแล

ยาลงเลือด

☉ยาลงเลือด ให้เอาฮากฮางควาย ๑ หล้าไซ ๑ หล้าปากควาย ๑ หล้าหอมแก้ว ๑ ต้มกินดีแล

☉ภาคหนึ่ง เอาใบเสม็ด ๑ ใบแก ๑ ใบเป่า ๑ ต้มอาบดีแล

คาถา โอม ตะหลุด ตะหลุด ตูจักปุกกยาให้ลูก กูจักปุกกยาให้ต้นก็ต้น กูสิเอ็นให้ฮีบแล่น มาพลัน โอม โอมสะหมพัน ฯ

ยาแก้ก๊ิบ

☉ยาแก้ก๊ิบ ให้เอาแก่นกระหนวน ฝนใส่น้ำขาวข้าวจ้าวกิน

ยาเจ็บท้องแล้ง

☉ยาเจ็บท้องแล้ง ให้เอาผักบุง ๗ ปล้อง พริกไท ๗ ใน ตำปิ้งไฟให้เกรียม บดให้มูน แล้วเผา เหล็กให้แดง เอาออกมา ปีบน้ำหมากนาวใส่ โขยยาผงขุมนี้ลงเป่าท้องหายแล

☉ภาคหนึ่ง ถ้ายิงบ่อเขา เอาใบหมากเกลือ ๑ ใบหมากพริกน้อยกันชน ๑ เข้าหมื่นขึ้น ๑ ข้าวเจ้า ๑ ดินประสีขาว ๑ ตำเข้ากันคั้นเอาน้ำเป่าเหล็กแดงหายแล

☉ภาคหนึ่ง ให้เอาใบส้มป่อย ๑ ใบผักบุงข้าง ๑ ใบผักเสี้ยนผี ๑ หมากข้าว ๑ ต้มขี้เฒ่าเก็บไว้ระลายนํ้าสุรากินดี

ยาฝีปลาค่อ

☉ยาฝีปลาค่อ ให้เอาฮากก้างไก่ ๑ แก่นลุมพู ๑ อ้อยดำ ๑ ข้าวจ้าว ๑ ต้มกินดีแล ผิว่าบ่อเขา ให้เอาก่อนข้าวเหนียว บั่นแน่น ๑ เผาไฟให้ไหม้พอดี เอาผ้าขาวห่อแซ่หน้า เผาก่อนเกลือจืดนํ้ายา แล้วจึงกินดีแล

ยาแก้คุณคน

☉ยาแก้คุณคน คุณผีให้อาฮากเป่า ๑ ขี้ผึ้ง ๑ หญ้าคา ๑ หญ้าคมปาว ๑ ต้มเคี่ยวด้วยน้ำหมากพร้าวกินหาย

ยาลงเลือด

☉ยาลงเลือดให้อาฮากกระจาย ๑ ฮากบังชัน ๑ ฮากพริก ๑ ต้มกินดีแล

ยานิว

☉ยานิว ให้อาฮากผีหยิก ๑ ฮากมอนเฮี้ย ๑ ฮากก้านของ ๑ ต้มกินหายแล นิวแม็กถึก นิวเอนกถึก ๆ ทุกอย่าง ให้ตั้งคายบาทหนึ่ง จึงพอ

บ่อใช้บ่อหนาว

☉บ่อใช้บ่อหนาว เป็นฟก เป็นบวม ให้อาโบสั่มป่อย ๑ ใบขาม ๑ ใบกุ่ม ๑ ใบก้าม ๑ ใบดอกต่าง ๑ ต้มอาบ เข้า-เย็นทุกวันหายแล อีกขนานหนึ่งให้อาเปลือกยางดิน ๑ ปวกจับไม้ ๑ แช่วาบ และกินหายแล

ยาใช้ผอมเป็นฟก

☉ยาใช้ผอมเหลือฟก ให้อาหน่อไม้ มาตำกับปูนขาวละคร ใส่ น้ำทาที่ฟกหายแล อีกขนานหนึ่ง ให้อาใบหนาด ๑ เปลือกแดง ๑ มาแสดทั้งอาบทั้งกินหายแล อีกขนานหนึ่ง ให้อาใบหนาด ๑ หัวมันแกวสะเภา ๑ ฝนใส่น้ำปูนใส ทาหายแล

ยาลมบ่อลวงบ่อตก

☉ยาลมบ่อลวงบ่อตก มันให้ท้องขึ้นอยู่ ให้อาหมากตูม ๓ ลูก ให้อากเปลือกแข็งออก แล้วฝานตากแดดให้แห้งปิ้งไฟให้หอม แล้วจึงเอาดอกกล้วยของกันหม้อ เอาติป्ली ๙๓ เม็ด พริกไทย ๙๓ เม็ด หวานไฟ ๗ ฝาน ข้าวหมื่นอ้อย ๗ ชิง ๗ กระเทียม ๓ หัว เอาเหล้าเป็นน้ำพอท่วมเยี่ยา แล้วจึงตองกล้วยสามยอดปิดปากหม้อลง มะ อะ อุ ใส่ใบกล้วยขึ้นบน จึงก๊ีบหมากคำหนึ่ง กับเงินสลึงหนึ่ง ค้างปากหม้อ ฝางข้าวเปลือกไว้ ๓ วัน จึงกิน กินเช้าจอกหนึ่ง เย็นจอกหนึ่ง จนหมดสิ้นทั้งน้ำทั้งต่อน นั้นหายแล เงินสลึงนั้นเอาไปถวายพระจึงดี ยาขนานนี้ ถ้าท่านผู้ใดพบเห็นจงนำไปทำกินดี จะหายจากโรคแล

ยาหมากโหลกลมก้อน

☉ยาหมากโหลกลมก้อน ให้อาตันลับสิ้นทั้งหมดประมาณ ๓ กิโล มาต้มเคี่ยวด้วยน้ำสาม

ส่วน ให้เหลือส่วนหนึ่ง ตรองเอาน้ำแล้ว จึงเอาน้ำอ้อยหรือน้ำผึ้งลงใส่ พอหวาน พริก ๗ ชิง ๗ ตำใส่ลงไป แล้วจึงกินก่อนข้าวบ่วงหอยหนึ่ง เข้า-เย็น ทุกวันหายแล

ยาหมากโหมกแตก

◎ยาหมากโหมกแตก ให้เอาฮาหมากเขือขึ้น ๑ ฮากบก ๑ ต้มเคี่ยวกินหายแล

ยาหมากโหมกเลือด

◎ยาหมากโหมกเลือด ให้เอาเครือเขาฮอ ๑ น้ำอ้อยดำ ๑ ต้มเคี่ยวใส่กันกินหายแล

ยากระยือ

◎ยากระยือ ให้เอาเปลือกส้มมอ ต้มเคี่ยวกินดี

ยาคอแห้งเสลดบ่อออก

◎ยาไอคอแห้งเสลดบ่อออก ให้เอาหมากแคว้ง ๑ เครือเขาฮอ ๑ ส้มตากแดดให้แห้ง ส่วนเสมอกันแล้วบดให้มันใส่น้ำร้อนกินดี ผู้ใหญ่ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ

ไอมีเสลด

◎ไอมีเสลด ให้เอาชิงแคงดำให้มัน จิ้งเอน้ำหมากเวอ บีบใส่ลง น้ำมันงาใส่ลง น้ำผึ้งใส่ลงผสมกัน จิ้งเอน้ำไปอุ่นให้ฮ้อน เมื่อยาเย็นแล้ว กินทีละจิบ ไอมีเสลดหายแล ถ้ามีปวดหัวก็เซา

ยาช่างเด็กน้อย

◎ยาช่างเด็กน้อย ให้เอาหางปลาค่อ ๑ คีบปลาผา ๑ หางนกยูง ๑ เปี้ยผู้ ๑ น้ำประสานทอง ๑ ยาทั้งหมดนี้ ให้เผาไฟให้แห้ง บดเป็นผงละเอียด เวลาจะใช้ให้เอาน้ำเหล้าเป็นกระสาย ใช้กินและกวาดปาก

ยากวาดปาก

◎ยากวาดปาก ให้เอาแหวหางนกยูง ๑ ใบหู ๑ บอระเพ็ด ๑ เสมอภาค ขั้วให้แห้งแล้วจิ้งเอน้ำบดเป็นผงใช้กวาดปากเด็กน้อย ให้เอาน้ำเหล้าเป็นกระสาย ถ้าตัวโตนใช้น้ำดอกไม้อื่น ถ้าเป็นไข้ใช้น้ำปัสสาวะเด็กน้อยผู้ชายเป็นกระสายดี

ยาสนับบาต

◎ยาสนับบาต ให้เอาหัวข่า ๑ ดวงดิ่ง ๑ โกทา ๑ เตื่อเกลี้ยง ๑ เตื่อดิน ๑ ยานาง ๑ หนุ้าปากควาย ๑ ต้มกินหายแล

ยาสูมหั่ว

⊙ยาสูมหั่ว ให้เอาใบบัวหลวง ๑ หวานไฟ ๑ หมากรุก ๑ เอามาผสมกันตำให้ละเอียด แล้วหาผ้าแพรดำมาห่อ ตັ้งปากหม้อให้อุ่น จึงเอามาตั้งหั่วดีแล

ยาแก้ร้อนใน

⊙ยาแก้ร้อนใน ให้เอาหุดขันธ์ห้า ๑ ก้านตาน ๑ ใค้่น้ำ ๑ เปลือกหมากเตือเกลี้ยง ๑ ฝนใสน้ำข้าวขาวกินดีแล

ยาเลือด

⊙ยาเลือด ให้เอาต้นหัวใจแฮด ๑ ข่า ๗ ฟาน ขิง ๗ ฟาน กระเทียม ๗ หัว หญาแห้วหมู ๗ กำ ตำใส่กันแล้วจึงเอาน้ำเหล้าละลายแล้วกรองใ้กินดีแล

ยาสาละบาต

⊙ยาสาละบาต ให้เอาหัวหญาแห้วหมูกอบ ๑ พริก ๗ ขิง ๗ กระเทียม ๗ ดีปลี ๗ เกลือพอประมาณตำใส่กันแล้วจึงปั้นก้อนกิน ๆ ครั้งละ ๑ เม็ด เพ้าในพุตซา เข้าเย็นหายจากสาละบาตวิงเวียนใ้กินไปครบสามเดือน จะไม่เป็นสาละบาตตลอดไปแล

ยาสาละบาต

⊙ยาสาละบาต ให้เอาหัวหญาแห้วหมูกรอบ ๑ มดแดงสามฮ้ง ๑ ขิง ๗ กระเทียม ๗ อ้อยดำ ๗ ตา ฮากลับลิ้น ๓ ฮากหญาปากควาย ๓ กอ เปลือกค่างควา ๑ จึงมาตำใส่กันปั้นเอาน้ำ ใ้จ๊กแพ่ง ๑ จึงเอาผ้าดำมากเกลือมาห่อเยือยา ค่างน้ำฮ้อนขึ้น เอาห่อผ้าตັ้งปากหม้อ ฮ้อนแล้วจึงเอาไปตັ้งหั่วทั้งตัวดีแล อันนี้ยาสาละบาตรกุ่มกัณฑ์

⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาหัวกล้วยต๊ิบ เจาะพอหลมหั่ว เอาหม้อค่างไฟขึ้นใ้มดแดงตมน้ำมดแดงใ้พดเอาหัวกล้วยต๊ิบค่างปากหม้อไว้ ฮ้อนแล้วเอามาสูบหั่วหายสาละบาตแล

ใ้ฮ้ออกแดง

⊙สิทธิการิยะอาจารย์ท่านกล่าวว่า ใ้ฮ้ออกแดง ให้เอาฮากแหม ๑ ฮากเลา ๑ ฮากกระเพาะ ๑ ฮากผักนางเคล็ด ๑ ฮากผักหวานบ้าน ๑ ฮากผักก้านตง ๑ ฮากหมากเฝะ ๑ อันนี้เป็นยาชุมแล

ยาออกปานแดง

⊙ยาออกปานแดง ให้เอาฮากซ้าคาม ๑ ฮากหึ่งหาย ๑ ฮากแลงซอน ๑ ฮากก้านของ ๑ ฮากหมอน้อย ๑ ฮากยานาง ๑ ฮากนมสาว ๑ ฮากลุ่มพุกแดง ๑ ฮากใ้เน้า ๑ ฮากขมด ๑ อันนี้เป็นยาชุมแล

ยาแต้มปานดำปานแดง

◎ยาแต้มปานดำปานแดง ให้เอาหัวชะมด ๑ เห็ดขี้ควาย ๑ เห็ดขี้ช้าง ๑ เห็ดรู้งแห ๑ ยานี้ ตากแดดแล้วบดเป็นผงทาดีแล

ยาใช้แขน

◎ยาใช้แขน ให้เอาชำตะเกา ๑ ฮากขาม ๑ ก้านทูน ๑ แซ่กินดีแล

สิทธิการขึ้นคัมภีร์ใหม่

◎สิทธิการขึ้นคัมภีร์ใหม่ จักกล่าวตำนานยาใช้ทั้งหลาย เมื่อใช้นั้นมันให้ตื่นฮ้อน มือเย็นก็ดี ตื่นเย็นมือฮ้อนก็ดี ชื่อว่าออกไขแกดแรด ออกเท่าสับกัน บ่อดังนั้น ออกจงอาจ ออกเมือด ออกปานสับกันแล ยาให้เอาฮากน้ำแฉ่ ๑ ฮากถั่วพู ๑ ฮากแลงซอน ๑ ฮากหญ้าขัด ๑ ฮากหญ้าคา ๑ ฮากถั่วสะแดด ๑ น้ำข้าวเจ้า ๑ อ้อยดำ ๑ ตำเอน้ำกิน ถ้าบ่เอา เอาขนานที่ ๒ เอาฮากหิงหาย ๑ ฮากแพงคำฮ้อย ๑ ฮากหญ้าแห้วหมู ๑ ตำตรองเอน้ำกิน

◎หากบ่ดีให้เอาขนานต่อไป เอาฮากกล้วยตีบ ๑ ฮากพร้าว ๑ ฮากลาน ๑ ฮากเพ็ก ๑ ฮากไม้ไผ่ ๑ ฮากไม้บง ๑ ฮากผักหวานบ้าน ๑ ฮากก้านตง ๑ ฮากหญ้าขัด ๑ ฮากหญ้าคา ๑ ข้าวเจ้า ๑ อ้อยดำ ๑ ตำตรองเอน้ำกิน

ใช้ตื่นฮ้อน

◎ใช้ตื่นฮ้อน มือฮ้อน บ่อใช้หลาย พออุ่นฮุม ๆ อยู่ ดั่งนั้นให้เอาเสี้ยนสาต เล็บตีน เล็บมือ เผาแซ่น้ำให้กิน ถ้ามันแลบลื่นอยู่ดั่งนั้น ชื่อว่า ออกจงอาจ ทำทานแล ให้เอาขึ้นโตสุดฝนให้กิน แล้วจึงเอาด้ามขวานสุดแซ่ถ้าไว้แก้กันเสีย จึงเอาฮากหมากทัน ๑ ดอกปลาฝา ๑ ดูกแอ้ง ๑ ดูกกาน้ำ ๑ ฝนให้กินดีแล

ยาออกเท่า

◎ผิวว่า ให้กินน้ำเสี้ยนสาต เล็บตีน เล็บมือแล้ว ยังแลบลื่นอยู่ ชื่อว่าออกเท่า ยาให้เอาฮากเตือเกลี้ยง ๑ ฮากเตือปอง ๑ ฮากยานาง ๑ ฝนให้กินแต่ทาแต่ดีแล

ใช้เจ็บเนื้อเจ็บคิง

◎ใช้เจ็บเนื้อเจ็บคิงเจ็บหัว ชื่อออกแกดแรด ยาให้เอาดินจี ๑ หัวหมากน้ำ ๑ อ้อยดำ ๑ ฝนดอมกันให้กิน ผิบ่ดี เอาฮากหนามขี้แฮดตอน ๑ อ้อยช้าง ๑ ฮากพวงพีตอน ๑ ฮากถั่วตอน ๑ หมากกอกตอน ๑ ดูกแอ้ง ๑ ดูกกา ๑ เอี้ยงบา ๑ งา ๑ ให้เอาเงินคำแซ่น้ำยา แล้วจึงเอาให้กินดีแล

ใช้ฮ้อนเย็นแกมกัน

⊙ใช้ฮ้อนเย็นแกมกัน ลางเพื่อฮ้อน ลางเพื่อเย็นตื่นเย็นมือ ชื่อว่าออกเหือดจรม ออกเหือดไฟสมกัน ยาให้เอาฮากปอกข้าว ๑ ฮากน้ำแน่ ๑ ฮากผักหวานบ้าน ๑ ฮากผักก้านตง ๑ หญ้าคา ๑ ฮากแพงคำฮ้อย ๑ ฮ้อยดำ ๑ ถั่วสะแตก ๑ ตำตรองเอาน้ำให้กินขึ้น ๑ ต่อไปเอาฮากนมสาว ๑ ฮากเหมือดคน ๑ เปลือกซ่าเหล้าต้น ๑ ซ้ำมอน ๑ ฮากเตี๋ยปอง ๑ ฮากเตี๋ยเกลี้ยง ๑ ต้นงา ๑ ฮากกอกต่อน ๑ ฝนให้กินดีแล

ใช้ฮ้อนสันหลังทั้งสอง

⊙ใช้ฮ้อนสันหลังทั้งสอง ชื่อว่าออกหมากจันทน์ ยาให้เอาใบพริกเทศ ๑ ใบโกทา ๑ ใบหว่านหางนาค ๑ ตำใส่กันทาดีแล ถ้ามีอาการดังนี้ ชื่อว่าใช้จะออกเหือดออกหัดแล ให้ฝนยาชุมให้กินหรือเจ็บเสียบท้องน้อยหรือท้องน้อยเป็นก้อน ชื่อว่าออกเมือกสับ ยาให้เอาปิงแซ่น้ำไ้วบ่อน ๑ เอาไส้เดือนแซ่น้ำไ้วบ่อน ๑ เอาสบแซ่น้ำไ้วบ่อน ๑ จึงเอาน้ำทอกันมา แล้วเอาเงินเอาคำแซ่ให้กินเสียก่อน เพื่อดับพิษหมากไม้ ถ้าอาการยังบ่ดีขึ้นเอาเงินคำ-แซ่น้ำ แล้วจึงฝนจันทน์แดงใส่ให้กิน ยังอาการบ่ดีขึ้น ให้เอาฮากยานาง ๑ ฮากเตี๋ยปอง ๑ น้ำใส่เดือนเป็นกระสาย มุยแดง ๑ เอียนต่อน ๑ ฝนใส่กันให้กินดีแล สิทธิการิยะอาจารย์จะกล่าวยาชุมน้อย อันหาได้ง่าย ทนใจ

ยาออกเห่า

⊙ยาออกเห่า ให้เอาฮากเตี๋ยเกลี้ยง ๑ ฮากเตี๋ยปอง ๑ ฮากยานาง ๑ ฝนเอาน้ำใส่เดือนตัด ให้กินแต่ ทาแต่หายแล

ยาออกเอื้อง

⊙ยาออกเอื้อง ให้ฮากขี้แฮด ๑ ใบไผ่ป่า ๑ ฝนฮากขี้แฮด หย่องใบไผ่ป่าใส่กินแต่ทาแต่ดีแล

ยาออกฮ้อนอยากอาบน้ำ

⊙ยาออกฮ้อนอยากอาบน้ำ ให้เอาไส้เดือนแซ่น้ำไ้วฝนฮากหญ้านางลงใส่ เอามือจุ่มน้ำยาติดใส่คิงพอสุมแล้วจึงเอาเครือหูขาว ๑ ไม้เท้าสาน ๑ ฝนกินฝนทาดีแล

ออกตามข้อตีนข้อมือ

⊙ออกตามข้อตีนข้อมือ ยาให้เอาฮากขี้แฮดต่อน ๑ ไม้แสงเมือง ๑ ฝนกินฝนทาดีแล

ยาออกขาว

⊙ยาออกขาว ให้เอาฮากหญ้าโคยงู ๑ ฮากถั่วแฮ ๑ รากถั่วเลือด ๑ ฝนให้กินดี

ออกเกี้ยว

◎ออกเกี้ยว ให้เอาฮากผักชีข้าง ๑ อ้อยดำ ๑ ฝนให้กินแต่ทาแต่ดีแล

ออกแปะไฟฮ้อน

◎ออกแปะไฟฮ้อน ให้เอาจุมปวกน้าน้อย แซ่กินดี

ออกทกทั้น

◎ออกทกทั้นให้เอาหัวหมากน้ำ ๑ อ้อยดำ ๑ ฮากแลงส่อน ๑ ฝนให้กินดีแล ยาทาทกทั้น ให้เอาหัวข่าตำแช่น้ำเถ้าฮ้อน กลางใจตื่น กลางใจมีอดีแล

ยาแก้ไอบ่อออก

◎ยาแก้ไอบ่อออก ให้เอาหนังโคตายแล้วเผาไฟ จึงมาบด ใส่พริกขิงกระเทียม เอาน้ำหมากนาว ปั้นใส่คุลิกัน จึงเอายองฝ้ายจุ่มแล้วอมไว้ เขาไอล

ยาลงเลือด

◎ยาลงเลือดให้เอางาช้าง ฝนใส่น้ำหมากนาวกิน เลือดหยุดลงแล

ลมสันดาน

◎ลมสันดานคือลมชักมืองอ ตีนงอ แลชักเอน เป็นไข้สันนิบาต ยาให้เอาหวายตะค้า ๑ หอยแครง ๑ แก่นแสม ๑ ขี้เหล็กทั้งห้า ๑ ใบสะเดา ๑ บอระเพ็ด ๑ ตากแดดแห้งแล้วบดเป็นผง ปั้นเป็นแท่งไว้ ฝนละลายน้ำร้อนกิน ถ้าบ่อเขาให้เอาเปลือกมะกา ๑ เปลือกแก ๑ เปลือกคอม ๑ เปลือกขี้เหล็ก ๑ ข่าเหล้าตัน ๑ เปลือกคางคาว ๑ เชื้ออาบแซ่กินหายแล ถ้ายังบ่อเขาให้เอาฮากเล็บแมว ๑ ฮากลุมพุก ๑ ฮากดอกคำ ๑ แก่นหมากเพียง ๑ แก่นส้มกบ ๑ ไม้ก้านเหลือง ๑ แก่นพุ ๑ ส้มเสี้ยว ๑ ฮากสลิปี ๑ ต้มกินสัปดาห์ ยาชุมรักษาได้ผลดีมาแล้ว

ยาลมสันดาน

◎ยาสันดานให้เอา พริกไทยสลึง ๑ กระเทียม ๗ หัว หวานน้ำสามสลึง หวานไฟหกสลึง บด ปั้นเป็นแท่งไว้ละลายน้ำร้อนกิน

ลมจุกหัวใจเสียบฮ้อน

◎ลมจุกหัวใจเสียบฮ้อน ยาให้เอาพริกไทย ๗ สลิปี ๗ จิง ๗ ตะไค้ ๗ ขอ หวานกระทือ ๗ หัว บดเป็นผงหรือแท่งไว้กินกับน้ำผึ้งหรือน้ำร้อน ถ้าบ่อเขาให้กินกระเทียมเป็นหัว ๆ หายแล

ซางถืถืลัน

◎ซางถืถืลัน ถ้าเห็นเด็กน้อยลันขาว ๆ ให้อาบน้ำประสานทองบด ละลายกับน้ำมันมะพร้าว

ยาผ้า

◎ยาผ้า ให้อาเปือกกุ่ม ๑ เปือกทอน ๑ ข้าวหมื่นอ้อย ๑ ในผักกาด ๑ ตำเข้ากัน ใส่กับน้ำมันวักส้ม อดดีแล

◎ขนานหนึ่ง ให้อาเปือกกระเบา ๑ ติวไม้ไผ่ ๑ ถ่านไฟ ๑ ข้าวหมื่นอ้อย ๑ ตำเข้ากัน ให้น้ำมันวักส้มอดดีแล

ยาซาง-ซ้างสาร

◎ยาซาง-ซ้างสาร ให้อาหอมแดงสามหัว ๑ น้ำอ้อย ๑ ผักเล็บบี๋นาง ๑ ต้มกินหายแล

ยาสุกะมอม (เขมรบอก)

◎ยาสุกะมอม ให้อาฮากขามป้อม ๑ หอมแดง ๑ ดินประสิวขาว ๑ บดให้ละเอียดกินแก้สุกะมอมแล

ยาโมไฟ

◎ยาโมไฟ ให้อาจันแดง ๑ จันขาว ๑ เขาเยื้อง ๑ จูดจีชี สามตัว ๑ จี๋บ้าน ๑ ต้มกินหายแล

ยาโมค่าง

◎ยาโมค่างให้อาจี๋บ้าน ๑ ยาหัว ๑ ต้มกินหาย

ยาเจ็บท้องแล้ง

◎ยาเจ็บท้องแล้ง ให้อาโพ่นเหม่น ๑ ฮากผักอีตู๋ ๑ ฮากผักอีเลิศ ๑ เผละลายเข้าด้วยกัน (ข้าว) บดเป็นผง ละลายน้ำสุรากินหาย

ยากกแขว่ไค่

◎ยากกแขว่ไค่ ให้อาเปือกตู๋ต้มกับเกลืออมหาย

ยาสนนิบาต

◎ยาสนนิบาต ให้อาใบกุ่ม ๑ ใบหันแดง ๑ ใบตำลึง ๑ ใบสมลม ๑ ใบไผ่บ้าน ๑ หัวข่า ๑ ตำตั้งหัวหายแล

ยาฬิหาหวับ่อได้

◎ยาฬิหาหวับ่อได้ ให้เอาใบทองหลาง ๑ ใบลัปลิน ๑ ใบคัตเค้า ๑ ตำเข้ากันพอกดีแล

ยาปวดท้องเป็นดาน

◎ยาปวดท้องเป็นดาน ให้เอาเปลือกม่วง ๑ ถ่านไฟแดง ๑ เปลือกหมากนาว ๑ โพนเหม่น ๑ พริกน้อย กระเทียม ตำผสมกันให้แหลก ปั้นลูกกอนด้วยน้ำหม่อนึ่ง กินหาย

ยาฬิปลาค่อ

◎ยาฬิปลาค่อ ให้เอาซาสุ ๑ ยางเดือปอง ๑ ใส่ น้ำฝนทาดีแล

ยาปวดท้องเหี่ยวขัด

◎ยาปวดท้องเหี่ยวขัด ให้เอาฮากคัตเค้า ๑ ฮากตดหมา ๑ หล้าหอมแก้ว ๑ อ้อยดำ ๑ ต้มกินหาย

ยาเล็ดบ่อดก

◎ยาเล็ดบ่อดก ให้เอาแกนหมากแพง ๑ ฮากสีชมชื่น ๑ มาต้มกินต้มอาบดกแล

แก้ปวดท้องแซบดไล่

◎ยาแก้ปวดท้องแซบดไล่ ให้เอาหางนกยูง ๓ หาง จึงตัดเอาเล็บมือเผาดอมกันใส่น้ำขิง ๓ ฝาน พริก เทียม เกลือ จึงตำเป็นผงไว้ จึงเอาน้ำอ้อยตักกินหายแล

ยามุ่นมาน (ลมพิษ)

◎ยามุ่นมาน ให้เอาคำหมากจืด ๓ คำ เขาควาย ๓ กีบ หน่วยในหมาก ๓ ฝาน ต้มดอมกัน พริก ๓ เทียม ๓ ขิง ๓ บดให้ละเอียดใส่ลงนํ้ากันกินหายแล

ยาแก้เมื่อย

◎ยาแก้เมื่อย ให้เอาเปลือกกุ่มฮ้อยหนึ่ง ประเพ็ดฮ้อยหนึ่ง ข้าวหมื่นฮ้อยหนึ่ง ใบสะเดาฮ้อยหนึ่ง ฮากจวนหมูฮ้อยหนึ่ง ตำดอมกันตากให้แห้งแล้วเอาแพรขาว ห่อแช่น้ำฟังกากิน หายเมื่อยแล

ยาอ่วยเมื่อย

◎ยาอ่วยเมื่อย ให้เอาเปลือกกำม ๑ เปลือกดินเป็ด ๑ เปลือกมะเกลือ ๑ เปลือกหันแดง ๑ เปลือกหัน ๑ ต้มดอมกันกินหายเมื่อยแล

ยาฝัภายนอก

◎ยาฝัภายนอก ให้เอาเปลือกตาเสือ ๑ น้ำปูนใสฝนทาหายแล

ยาปวดตา

◎ยาปวดตาให้เอาใบคัตเค้า ๑ ปีปลาข้อ ๑ บดใส่กันให้ละเอียด แล้วใส่น้ำหยอดแล

ยาซางขาว

◎ยาซางขาว ให้เอาเปลือกไข่น้ำ ๑ ผักเสี้ยนผี ๑ ขะมัน้อย ๑ ต้มกินหายแล

ยาตานขโมย

◎ยาตานขโมย ให้เอาใบทับทิม ๑ ขะมัน้อย ๑ ใบคนทิสอ ๑ ฮากดอกพุทตัมกินดีแล

ยาเจ็บในท้อง

◎ยาเจ็บในท้อง ให้เอาฮากพรวัว ๑ ข้าวเย็นทั้งสอง ๑ อ้อยดำ ๑ อ้อยแดง ๑ อย่างละ ๓ ข้อ ต้มกินหายแล

ยาตานขโมยซางขโมย

◎ยาตานขโมยซางขโมย ให้ตานหมอนทั้งห้า ๑ หาเอนตายยากแดง ๑ หนอนตายยากขาว ๑ ผักคาดทั้งต้นทั้งใบ ๑ เอาส่วนเท่ากัน ต้มเคี้ยวพอดี ใส่พริก ๑ ใส่กระเทียม ๑ ยกลงไว้ให้เย็นแล้วเอาให้กินหายแล

ยาขับออกเยี่ยวบ่อออก

◎ยาขับออกเยี่ยวบ่อออก ให้เอาใบตบเต่า ๗ ใบ ดินประสิวขาวพอสมควร ตำใส่กันให้ละเอียด พอกท้องน้อย ขับเยี่ยวออกแล

ยาพอกท้องน้อย

◎ยาพอกท้องน้อย ขับเยี่ยวบ่อออก ให้เอาหัวเห้วหมู ๑ ใบไผ่ ๑ ขิง ๑ ขะมัน้อย ๑ กระเทียม ๑ บั่นเป็นแท่งไว้ เอาน้ำแช่สวดงค์แดง เป็นน้ำกระสายก็ได้ ใส่ตาแดงก็ได้ ตามัวก็ได้

ยาตาลขโมย

◎ยาตาลขโมย ให้เอาเปลือกต้นไข่น้ำ ๑ เปลือกแก ๑ ผักเสี้ยนผี ๑ บอระเพ็ด ๑ ลูกขี้กาแดง ๑ หนากดู ๑ ใบกระเทียม ๑ เป็นยาต้มแล

ยาแก้สะเลดตาลขโมย

⊙ยาแก้สะเลดตาลขโมย ให้เอารากเล็บมือนาง ๑ อ้อยดำ ๑ ใบมะกา ๑ หอมแดงสามหัว ๑ อันนี้เป็นยาต้มแก้สะเลดแล

ยาแก้โลหิต-ทางซาง

⊙ยาแก้โลหิต ขมิ้นอ้อย ๑ กระชาย ๑ ข่า ๑ หัวหอม ๑ กระเทียม ๑ ตะไค้ ๑ ลูกขี้กา ๑ บอระเพ็ด ๑ เป็นยาต้มซางขโมยแล

ยาแก้สันนิบาตปวดหัว

⊙ยาแก้สันนิบาตปวดหัว อันใดก็ดี ให้เอาใบทับทิม ๑ รากข่องโผะ ๑ เม็ดส้มป่อย ๑ เม็ดมะนาวกาน ๑ แมงมุมเจ็ดตัว ๑ ข้าวจ้าว ๑ พริกเจ็ด ๑ จิงเจ็ด ๑ บดเป็นแท่งไว้ เวลากินแก้สันนิบาตปวดหัว ใช้น้ำหมากเป็นน้ำกระสายกิน

ยาตกมุดตกเลือด

⊙ยาตกมุดตกเลือด ให้เอายอดทับปิล่าเจ็ดยอด ๑ สี่พันคนทาเจ็ดยอด ๑ กล้วยตีบเจ็ดราก ๑ ดินอิฐห้อย ๑ ครั้งห้อย ๑ ปั้นเป็นแท่งไว้ ฝนใส่น้ำกระชายหวานไฟก็ได้ น้ำต้มหัวกระทือก็ได้แล

ยาสารพัดโรคทั้งปวง

⊙ยาสารพัดโรคทั้งปวง เอาพริกบาท ๑ กระเทียมบาท ๑ กลุ่มน้ำบาท ๑ กลุ่มบกบาท ๑ กระทือ ๑ ข่าบาท ๑ มะรุมบาท ๑ ยาทั้งหมดนี้บดปั้นเป็นแท่ง ฝนใส่น้ำเผิงเป็นกระสายกินแล

ยาเจ็บท้องแล้ง

⊙ยาเจ็บท้องแล้ง ให้เอา รากโค้ยงู ๑ รากเขือขึ้น ๑ อ้อยดำ ๑ แล้วเผาไฟให้แห้ง ทุกสิ่งแล้ว จึงเอาใส่หม้อ ต้มแล้วให้เอาผักส้มป่อย ข้อมือหักใส่กินหายแล

⊙ภาคหนึ่ง ให้เอาใบลานเผาไฟจืดน้ำ จึงเอาแกนข้าวโพดเผาไฟจืดน้ำ เอาก้อนเกลือเผาไฟจืดน้ำ แล้วจึงเอาง่องแง่งหีบดใส่น้ำจืดนั้น กินหายแล

ยาแก้เจ็บสันหลัง

⊙ยาแก้เจ็บสันหลัง ให้เอาปิปปี้แดง ๑ ข่าคาม ๑ ข่าพลู ๑ ดีปลี ๑ ขิง ๑ ต้มกินสามหม้อหายแล

⊙อีกขนานหนึ่ง ให้เอาปิปปี้แดงห้าตำลึง ๑ ใบตูมห้าตำลึง ๑ ใบผีเสื้อห้าตำลึง ๑ ขมิ้นอ้อยห้าตำลึง ๑ อือทือห้าตำลึง ๑ หวานน้ำห้าตำลึง ๑ ใบหนาดห้าตำลึง ๑ คิงไพนกชุ่มห้าตำลึง ๑ เครือเขาสองห้าตำลึง ๑ พริกไทห้าตำลึง ๑ ตากแดดให้แห้งบดเป็นผง ละลายน้ำร้อนกินหายแล

ยาลมจุกเสียด

◎ยาลมจุกเสียด ให้เอาพริกไทสี่สิ่งหนึ่ง กระเทียมสี่สิ่งหนึ่ง หวานน้ำสามสิ่ง โพลหกลสิ่ง เอ็ด เป็นผงไว้ระลายนํ้าร้อนกินหายแล

ยาสาละบาตเมาหัว

◎ยาสาละบาตเมาหัว ให้เอาพริกไทบาทหนึ่ง กระเทียมบาทหนึ่ง ดีปลีบาทหนึ่ง ขิงบาทหนึ่ง มะตูมบาทหนึ่ง บรเพ็ดบาทหนึ่ง ตำป็นเป็นลูกกอนไว้ ละลายนํ้าร้อนกินหาย

ยาถอนพิษปวดหัว

◎ยาถอนพิษปวดหัว ให้เอาหวานน้ำ ทั้งใบทั้งฮาก ๑ ให้เอาดอกขิก ๑ ดิวไม้ไผ่สี่สุก ๑ ในผักชี หอม ๑ พริกไท ๑ หนักสี่ละสามสิ่ง ตำให้ละเอียด ปั้นลูกกอนด้วยนํ้าสุรา ตากแดดให้แห้ง เมื่อจกแก้ปวดหัวให้บิตเอานํ้ากาบกล้วยตีบทาหายแล

ยากุดทะลาดลงพื้น

◎ยากุดทะลาดลงพื้น ให้เอาเปลือกจิกตำให้ละเอียดต้ม เอานํ้าปูนใสเป็นนํ้ากระสาย ใช้แช่หายแล

ยาอยู่ไฟไปได้เป็นเลือดเป็นลม

◎ยาอยู่ไฟไปได้เป็นเลือดเป็นลม ให้เอาผักเสี้ยนผี ๑ ผักเสี้ยนบ้าน ๑ ส้มเสี้ยว ๑ ขิง ๑ มะกรูดผ่าเจ็ดเอาหอกซีก ผักคุณสามผักต้มกินหาย

ยาเลือดขึ้น

◎ยาเลือดขึ้น ให้เอาเปลือกแห่น ๑ ขิง ๑ พริกไท ๑ ตำป็นลูกกอนกินหายแล

ยาซางแดง

◎ยาซางแดง ให้เอาบระเพ็ดข้อมือหนึ่ง ขี้กาแดงข้อมือหนึ่ง ให้แทกเอาผู้เป็นซาง เอารากตดหมาทั้งรากทั้งใบ ให้เอาพริกเจ็ด กระเทียมเจ็ด ใบผักเทียมกำหนึ่ง ใบตดหมาอัดปากบั้งหลามเผาไฟกินหายแล

ยาแก้เลือดลมริดสีดวง

◎ยาแก้เลือดลมริดสีดวงเน่าเป็นหนอง ตกเลือดทางทวารหนักก็ดี ชายก็ดี ให้เอาดีปลี ๑ ขิงแดง ๑ เปลือกขี้เหล็ก ๑ เปลือกทองเหลืองใบมน ๑ หมากหอยขม ๑ หอยกาบ ๑ หอยแครง ๑ เจตมูล

เพลิง ๑ ปูนขาว ๑ เอาสิ่งละบาทหนึ่ง พริกเทศเท่ายาทั้งหลาย ๑ ตำเป็นผงไว้ เอาบระเพ็ด ๑ ข่า ๑ น้ำข้าวหมื่นอ้อย ๑ น้ำผึ้ง ๑ เอาทอกันเคี้ยวให้พอดี จึงเอายาผสมกันกินเทอญ ดิน္นักแล

ยารักษาไข้บา

◎ยารักษาไข้บา ให้เอาหญ้าน้ำราชสีห์ มาต้มกินก่อนเป็นไข้ มือให้กินสามเทื่อ เช้า กลางวัน และเวลาเย็น ก่อนอาหาร ให้เอายามาต้มเทื่อละกำจ่าง น้ำสามส่วน เหลือส่วนกินให้หมด เวลาต้มกินใหม่ ให้หาหญ้าน้ำราชสีห์ มาใหม่ทุกครั้ง สามวันขาดไข้แล

คอตกหมอน

◎โรคคอตกหมอน คือโรคของกล้ามเนื้อ ในส่วนคอ ไม่ทำหน้าที่ของมัน เพราะเจ้าของเขาขึ้นเกียจออกกำลัง ไม่ให้อวัยวะทุกส่วนเคลื่อนไหว ในส่วนนี้จึงเกิดพังผืดกล้ามเนื้อแข็ง เอนยึดกระดูก ยึดอวัยวะน้อยใหญ่ ไม่เคลื่อนไหว เมื่ออวัยวะไม่เคลื่อนไปตามหน้าที่ของธรรมชาติที่สร้างขึ้นมา จึงเกิดพิการขึ้น คือคอแข็ง เอี้ยวคอ เอี้ยวศีรษะไปลำบาก

เมื่อมีอาการเกิดอย่างนี้ เรียกว่าการอย่างนี้ว่าคอตกหมอน ส่วนการรักษา นั้น ต้องไปพบหมอที่มีความสามารถจึงจะหายได้

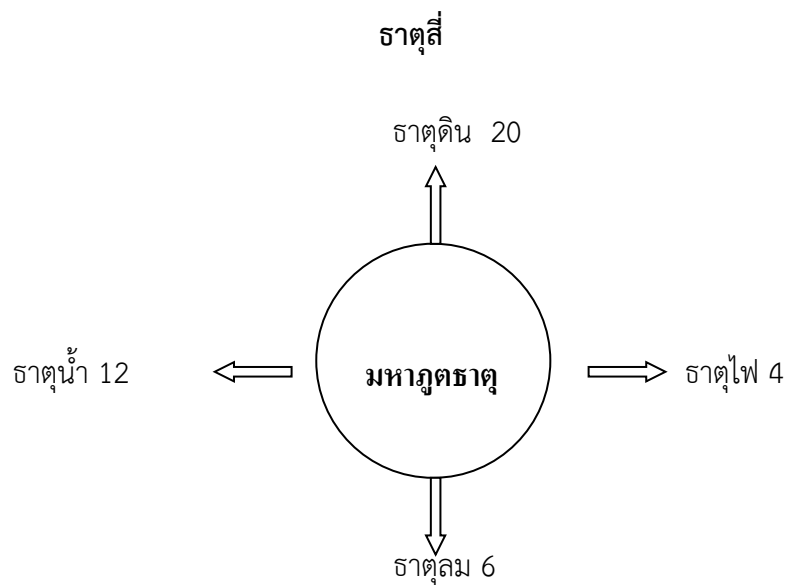
เส้นเลือดดำ เส้นเลือดแดง ขอดใต้หัวเข่า

◎เส้นเลือดดำ เส้นเลือดแดง ขอดใต้หัวเข่าทั้งสองข้างหรือข้างเดียว ความเป็นมาเนื่องจากเส้นกาลฆาริสงโลหิตไปเลี้ยงอวัยวะส่วนล่างไม่ได้สะดวก เมื่อส่งลงไปเลี้ยงอวัยวะส่วนล่างแล้ว โลหิตจะไหลกลับไม่สะดวกเลยเกิดค้าง อยู่ที่ข้อต่อหัวเข่า เตื่อเวลาผ่านไป เส้นเลือดจะพองตัว โลหิตดำเป็นสีดำสืเขียว โลหิตแดงก็จะเป็นสีคล้ำ ให้ปรากฏที่ข้อเข่าขาพับ

◎เมื่อปล่อยทิ้งไว้จะเกิดปวด ข้อเข่าอักเสบและขาไปยังปลายตีน ปลายมือข้างที่เป็น เกิดการนั่งยากลุกยาก ถ้าเป็นนาน ๆ กล้ามเนื้อจะแข็ง ถ้าหมอมือที่เคยรักษาอาการอย่างนี้ เขาจะใช้น้ำมันเบรียงพะโค ทำจากสัตว์จามรี ซึ่งเป็นสัตว์ในประเทศทิเบต และประเทศเนปาล เอามาผสมกับสมุนไพร-ใช้นวด เมื่อยังไม่หาย มียารมให้เส้นโลหิต ไม่แข็งตัว อาการต่าง ๆ จะดีขึ้น พร้อมบิบนวด ประคบ และอาการจะดีขึ้นเอง

◎ถ้าอาการต่าง ๆ ยังไม่ดีขึ้น ให้ท่านพยายามลดน้ำหนักให้ได้ส่วนสัมพันธ์กับความสูงของท่าน เมื่อท่านทำทุกอย่างแล้ว อาการเส้นเลือดขอดและความเจ็บปวดยังมีอยู่มาก ก็เป็นเพราะกระดูกมีปัญหา ข้อต่อมีปัญหา เอนยึดกระดูกข้อต่อก็ดี พังผืดยึดข้อต่อก็ดี เส้นประสาทเดินติดต่อกันไม่ได้ก็ดี เส้นโลหิตแดงถูกหุ้มด้วยไขมันก็ดี เส้นโลหิตดำถูกอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง ใบบริเวณสร้างงานขึ้นมาก็ดี ล้วนแต่เป็นอุปสรรคของเส้นเลือดให้ขาดได้ทั้งนั้น

◎เรื่องเส้นขอดใต้ข้อเข่าทั้งสองข้าง ไม่ว่าชายหรือหญิงเป็นไปได้นั้น ข้อที่ควรระวังอย่าให้น้ำหนักตัวเกินส่วนสูงของตน และอย่ากินอาหารที่มีคุณภาพมาก ๆ แล้วไม่ออกกำลังกาย และให้ร่างกายได้นำไปใช้ให้หมด อย่าให้เลือดคั่งไว้ เกิดการสะสมลุมพุง แล้วลดความอ้วน และไขมันเหล่านั้นยากเป็นอันตรายกับตัวท่านเอง

อธิบายมหาภูตธาตุ

○ ก่อนมหาภูตธาตุ ก่อนมหาภูตธาตุนี้ เป็นที่รวมของธาตุทั้งสี่คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ

เมื่อจะแยกออกอธิบายให้เห็นชัด จำเป็นจะต้องรู้จักลักษณะของธาตุนั้น ๆ ก่อน

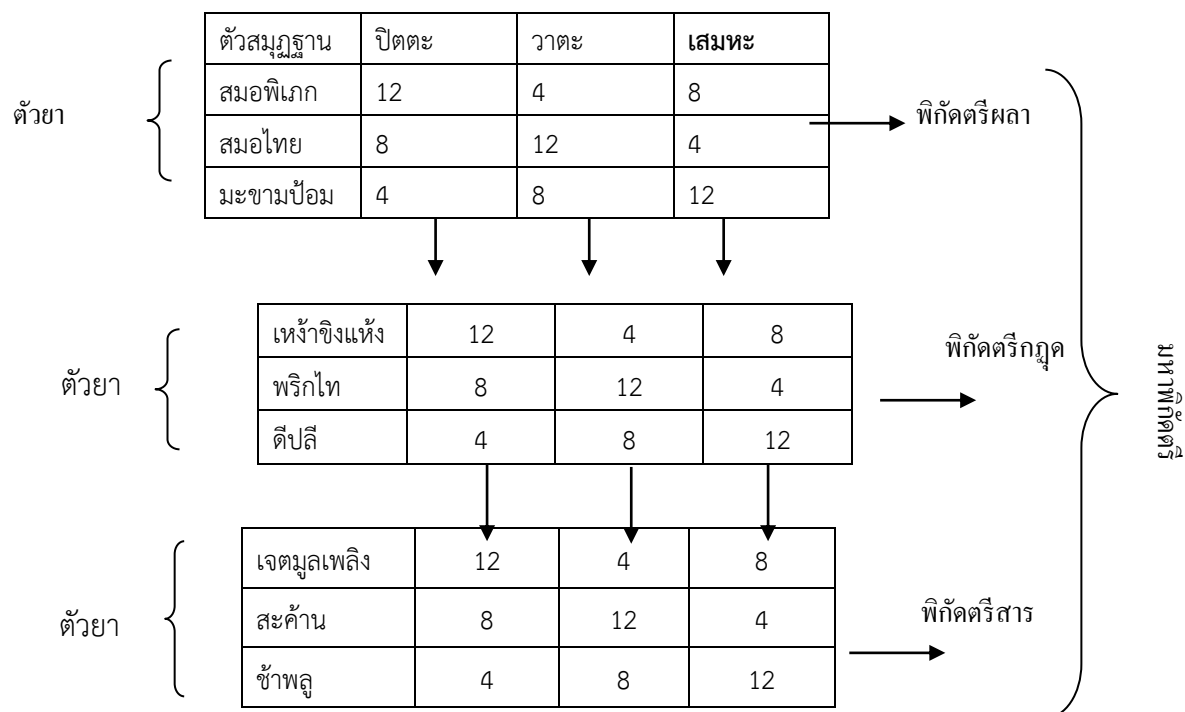
ธาตุดิน ธาตุดินมีลักษณะแน่นแข็ง แกร่งทนทาน สามารถให้ธาตุทั้งสามอาศัยได้

ธาตุน้ำ ธาตุน้ำมีลักษณะเกาะกุม เอิบอาบ เปียกชุ่ม สมานไว้ซึ่งลักษณะของน้ำ และให้ธาตุปฐวีอาศัยได้

ธาตุลม ธาตุลมมีลักษณะ แข็ง - ตึง - อ่อน - ไหล เมื่อรวมตัวกันแล้วมีกำลังอย่างใหญ่หลวง เป็นโครงสร้างให้ธาตุต่าง ๆ ยึดเป็นที่ขยายตัว เพื่อพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ธาตุไฟ ธาตุไฟมีลักษณะร้อน-เย็น ซึ่งเป็นธาตุที่ทำหน้าที่ให้ธาตุทั้งสามขยายตัวคุ้มครองป้องกัน ไม่ให้เกิดโครงสร้างเสียหาย

ทฤษฎีมหาพิกัตตรี มหาพิกัตตรี

แก้อรรถ

คำว่า **ทฤษฎี** แปลว่า หัวข้อหรือกฎ คำว่า **มหา** แปลว่า ใหญ่หรือหลักใหญ่ คำว่า **พิกัต** คือคำจำกัด หรือจำกัดตัวหัวข้อ คำว่า **ตรี** แปลว่า สาม คือจำกัดพิกัตสาม พิกัดเอามาทำมหาพิกัตตรี มีพิกัตตรีผลา มีสมุนไพรรวมสามอย่าง มีสมอพิเภก ๑ สมอไทย ๑ มะขามป้อม ๑ เรียกชื่อว่า พิกัตตรีผลา

พิกัตตรีภุกต พิกัดแปลว่า จำกัด ตรี แปลว่า สาม ภุกต แปลว่า เผ็ดแปลว่า ร้อน มีสมุนไพรรวมสามตัวคือ เหง้าชิงแห้ง ๑ พริกไท ๑ ดีปลี ๑ เรียกชื่อตามตำราว่า พิกัตตรีภุกต

พิกัตตรีสาร พิกัดแปลว่า จำกัด ตรีแปลว่า สาม สารแปลว่า ราก แปลว่า เถา แปลว่า แก่นในที่นี้แปลว่าเถา ได้แก่เถาหรือรากเจตมูลเพลิง ๑ เถาสะค้าน ๑ รากและเถาข้าพลุ ๑

ขอให้ดูตามพิกัต ที่ได้ขีดไว้ และตัวเลขบอกจำนวนน้ำหนักของยา ซึ่งท่านจะเอาไปแก้โรคในสมุฐานอะไร ตัวสมุฐานเป็นที่ขี้บ่งบอกโรคและธาตุ ธาตุทั้งหมดที่ท่านนำมาใช้ในมหาพิกัตตรีนี้มี ๔ ธาตุ คือ

๑. ปฐวีธาตุ ธาตุดิน ๒๐
๒. อาโปธาตุ ธาตุน้ำ ๑๒
๓. วาโยธาตุ ธาตุลม ๖
๔. เตโชธาตุ ธาตุไฟ ๔

รวมเป็น ๔๒ ธาตุ จัดธาตุทั้ง ๔๒ ธาตุเป็นสามสมุฏฐาน มีปิตตะสมุฏฐาน ๑ วาตะสมุฏฐาน ๑ เสมหะสมุฏฐาน ๑

◎ความเจ็บป่วยของคนหรือสัตว์เรียกว่าเป็นไข้หรือเป็นโรค ๆ เกิดจากธาตุ เพราะธาตุเป็นโครงสร้างของร่างกาย ให้ไข้และโรคอาศัย ไข้ก็เกิดโรคก็เกิดมาจากสมุฏฐานคือธาตุทั้ง ๔๒ ตัว ธาตุตัวใดตัวหนึ่ง ให้เกิดขึ้น มีทฤษฎีอีกอันหนึ่งรองรับว่า ชาติ จลนะ ภินทะ ซึ่งจะได้แก้อรรถต่อไป ทฤษฎีนี้ต้องอาศัยธรรมะและพระอิทธิธรรมจึงจะเข้าใจแจ่มแจ้ง ถ้าอย่างนั้นท่านอ่านคัมภีร์ปฐมจินดาไม่เข้าใจ

◎ความเจ็บป่วยไข้เป็นโรคที่เกิดกับร่างกายนั้น มีปิตตะเป็นสมุฏฐาน คือเป็นตัวให้เจ็บให้ป่วยให้เป็นไข้และเป็นโรคเป็นสมุฏฐาน ธาตุดิน ๒๐เป็นหลัก เมื่อโรคหรือไข้เกิดขึ้นเรียกว่า**ชาติ** การขยายตัวของโรคหรือของไข้เรียกว่า**จลนะ** โรคนั้นหรือไข้สลายตัวไป เพราะพิษของยากี่ดี เพราะพิษของเชื้อโรคหรือพิษไข้นั้นก็ดี เรียกว่า**ภินทะ** โรคหรือไข้จะกำเริบหรือย่อนหรือพิการ ก็อยู่ในลักษณะนี้ เพราะทฤษฎีตัวนี้เป็นตัวแบ่ง

◎โรคหรือไข้จะทรงอยู่ จะดีขึ้นหรือเปลี่ยนไปอยู่ที่ตัวแปร โรคหายไข้หาย เป็นเพราะตัวแปร ถ้าท่านเข้าใจอย่างนี้ ชื่อว่าเข้าใจหมอแพทย์แผนไทย ที่ท่านทำกับสังคมอยู่ในปัจจุบันนี้ ธาตุปฐวีทั้ง ๒๐ ตัวนี้ก็พร้อมที่จะเกิดขึ้น จะขยายตัว และกำเริบต่อไป

◎ส่วนสมุฏฐานวาตะหรือวาตะสมุฏฐาน ก็พร้อมที่จะเกิดขึ้นในเบญจขันธ์อันนี้ และคำว่า วาตะ แปลว่า ลม ลมในที่นี้ได้แก่ ลม ๖ กอง มี ลมอุทฺธังคะมารวาทา เป็นต้น ไปสิ้นสุดลง ลมอัสสาสะปัสสาสะ วาตะเป็นที่สุด คำว่า เบญจขันธ์ ก็คือสรีระร่างกายเราทั้งหมดเป็นตัวเป็นตนมีสภาวะเรียกว่าคนเรียกว่าสัตว์ เพราะโรคก็ไข้ก็เกิดที่นี่

◎ตัววาตะ คือลมนี้ แปรออกไปเป็นโรคจิตเป็นโรคประสาท ทำให้สังคมของเราวุ่นวาย และปั่นป่วนอยู่เดี๋ยวนี้ก็ลมตัวหนึ่งที่ก่อให้เกิดโรคโลภะ เกิดโรคโทสะ เกิดโรคโมหะ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมก็เกิดจากตัวเหล่านี้ ให้ปั่นป่วน ถ้าพวกเรารู้จักพอดี สังคมนี้จะอยู่เย็นเป็นสุข ก็ทำไมเล่า พวกเราพากันมาบิบบมอมให้คิดอย่างนั้นให้คิดอย่างนี้ สมองไม่คิดก็บิบบให้เขาคิด สิ่งที่ทำไม่ได้ก็ให้เขาทำได้ แล้วความเจ็บ ความป่วย เป็นโรคเป็นไข้มันจะไม่เกิดขึ้นอย่างไร

◎ตัวเสมหะสมุฏฐาน หรือตัวเสมหะนี้ ก็เป็นตัวที่เกิดโรคเกิดไข้ คนและสัตว์ที่เกิดเจ็บคนป่วยอยู่เดี๋ยวนี้ เพราะตัวเสมหะตัวหนึ่ง ที่ทำให้ร่างกายของคนเราเกิดป่วยไข้ เสมหะ แปลว่า เสลด มีอยู่ ๓ แห่งในตำราท่านยกให้เราเห็น แต่ความเป็นจริงแล้วเสมหะมีอยู่ทั่วร่างกาย ในร่างกายนี้ถ้าไม่มีเสมหะจะเคลื่อนไหวไม่ได้เลย

◎คนเราปวดเข่าก็ดี ปวดกล้ามเนื้อก็ดี ปวดเอวก็ดี ปวดกระดูกก็ดี การปวดการเจ็บเหล่านั้นต้องมีเสมหะเข้าไปแทรกด้วย เพราะตัวเสมหะนี้เปรียบเหมือนน้ำมันหล่อเครื่องยนต์กลไกให้ขับเคลื่อนไปมาได้ ตัวเสมหะก็เป็นตัวริน ให้ร่างกายได้เคลื่อนไหวให้สะดวก ถ้าเกิดขัดข้องเสมหะไม่หล่อริน จำเป็นต้องเจ็บต้องปวด ต้องเป็นโรคตัวเป็นไข้ขึ้นมาทันที

เพราะฉะนั้นในร่างกายเรา มีเสมหะอยู่ทุกแห่ง เราจะปวดที่ใดเฉือนที่ใด จะพบสารขาว ๆ หล่อรินอยู่ด้วย ดังนั้นแพทย์แผนไทย จึงตั้งไว้เป็นสมุฏฐานให้เกิดโรคเกิดไข้

น้ำมันทารักษาโรคอัมพริกอำพาท

๑. น้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่ว	๑	ลิตร
๒. ผิวมะกรูด	๕	ลูก
๓. ว่านไพล หน้า	๑	บาท
๔. การบูร หน้า	๓	บาท
๕. พิมเสน หน้า	๓	บาท

วิธีทำ วิธีทำใส่ขวดทั้งหมดแล้วหมักไว้ในกองข้าวเปลือก ๖ ราตรี จึงนำออกมาทารักษาโรคอัมพริกอำพาทได้ เมื่อโรคหายแล้วให้ใส่บาตรด้วยกล้วยสองหวี อุทิศส่วนกุศลให้กับเจ้าของตำรายา

ยารักษาโรคเกา ลมเพลมพัด ข้ออักเสบ

☉ให้เอาว่านไพลมาตำให้แหลกได้หนึ่งพายมือ แล้วเอาน้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่วเป็นกระสายโปะเข้าที่ปวดแล้วเอาผ้าขาวบางผูกติดไว้ ทิ้งไว้ให้นานสัก ๑ ชั่วโมง จึงเอาออกแล้วโปะใหม่ทำเหมือนเดิมจนกว่าจะหาย

☉เมื่อหายปวดแล้ว จัดแจงทาน้ำมันจากไขสันหลังของสัตว์สี่เท้า เมื่อได้มาแล้วจัดแจงหุงและตรองให้สะอาด เมื่ออุ่น ๆ อยู่ จึงใส่การบูรลงไปมีส่วนดังนี้ ๓ ต่อ ๑ (สามต่อหนึ่งเลื่อยไป) แล้วจึงนำไปนวดที่ปวดหายจากโรคแล

ยารักษาโรคริดสีดวงทวาร

☉ให้เอาฝักหมากทับทิม (หมากพิลา) ฝนใส่น้ำมะนาว ๓ หน่วยกินวันละครั้ง ริดสีดวงทวารจะออกมาหมดแล้วรักษาบาดแผลต่อไปจะหายแล ยาขนานนี้มีคนใช้มากแล

ยาแก้เมื่อยหน้าใจบ่ออิม

☉ให้เอาใบปลับลิ้น ๑ มดแดง ๑ น้ำมันแดง ๑ เกลือ ๑ ตำใส่กันกินต่างเหมียงแซบกินวันละ ๒-๓ เทื่อ หน้าใจบ่ออิมก็จะหายแล

ริดสีดวงมหากาฬ ๔ ประการจากคัมภีร์มหาโชตรัต

๑. เกิดขึ้นในคอหนึ่ง
๒. เกิดขึ้นในทวารหนักหนึ่ง
๓. เกิดขึ้นในทวารเบาหนึ่ง
๔. เกิดจากลำไส้ถึงคอหนึ่ง

☉สิทธิการิยะ พระยาชยาธิปติ (กล่อม) ท่านได้สรุปริดสีดวงมหากาฬ ๔ ประการในคัมภีร์มหาโชตไว้ดังนี้

☉เมื่อขึ้นนั้นตั้งขึ้นเป็นกองเป็นหมูกันประมาณ ๙-๑๐ เม็ด เท่าเม็ดถั่วเขียว เมื่อสุกนั้นแตกออกเป็นบุฟโพลีหิตระคนกันแล้วก็เลื่อนเข้าหากันให้บานออกสัณฐานดังดอกบุก เป็นบุฟโพลีหิตซึมอยู่ไม่รู้กว่าเป็นฝีปลวกและฝีหัวคว่ำ เพราะว่าบิรวารนั้น ตั้งเป็นเม็ดขึ้นตามลำไส้ตลอดถึงลำคอ ให้ปากค่อนั้นเปื่อยเจ็บกินเผ็ด กินร้อนมิได้ ถ้าจะแก้ท่านให้ปรุขยานี้ให้กินภายในเสียก่อนแล้วจึงเอาเทียนทั้งห้าโกศกลัก

คา โกรฐสอ โกรฐพุงปลา โกรฐจุฬาลำภา โกรฐพริ้ว ผลจันทน์ ดอกจันทน์ ตรีกกุฏ กัญชา สะค่าน สิ่ง
ละสองสลึง มดยอบหนึ่งบาท แก่นสนเทศ สมุนแฉ่งหนึ่งบาท อบเชยเทศหนึ่งบาท ขอบชะนางทั้งสองสิ่ง
ละหนึ่งบาท ชาติก้อนหนึ่งสลึง สารหนูหนึ่งเฟื้องชาติก้อนกับสารหนูเอาใส่กระเบื้องตั้งไฟขึ้นเอน้ำมะนาว
ปีบลึง คั่วให้แห้งให้ได้สามครั้ง ให้ชาติก้อนกับสารภูนั้นเกรียมแล้วจึงผสมกับยานั้น แล้วเอาสุรากลั่น
อย่างแรง บดเป็นกระสาย เอาพิมเสนหนึ่งเฟื้องดับผื่นหนึ่งเฟื้อง บดปั้นเท่าเม็ดพริกไทย ละลายสุรากลั่น
ครึ่งละ ๓ เม็ด ถ้ากินมิได้ให้กินครึ่งละหนึ่ง

◎ยานี้แก้โรคริดสีดวงเปื่อยทวารทั้งเก้า ริดสีดวงในอกเป็นประหลาดหนึ่ง เป็นลังก์สองหนึ่ง น้ำ
หนองโหมอยู่ก็ดี มะเร็งคุดราด ผิเปื่อยทั้งตัว ยาอันใดไม่ฟัง อุปทม ไล่ด้วน ไล่ลาม ไล่เลื่อนก็ดี เป็นผิ
น่านหายก็ดี ชายหญิงเป็นซ้ำร่ว ถ้าได้กินยานี้หายสิ้นทุกโรคแล อย่าสนเท่ห์เลย ยานี้เป็นยามหาวิเศษนัก
แล

◎ให้ท่านผู้มีทุกข์ด้วยโรคภัยไข้เจ็บดังที่คัมภีร์กล่าวไว้ลองทำกินดี ถึงแม้ยาบางตัวจะหายากก็ใช้
ตัวยาอย่างอื่นแทนได้เช่นผื่น - กัญชา เป็นของหายากเราก็ใช้ยาตัวอื่นแทน หรือจะขาดเสียสองตัวยานั้น
ยาตัวอื่นก็มีฤทธิ์คุ้มแทนได้ เพราะผื่นเป็นยาระงับประสาทและแก้ปวด กัญชาทำให้กินอาหารได้มาก ๆ
และหลับง่าย

ยาแก้ฝีริดสีดวงซ่อฝีมหากาฬ ขึ้นในลำคอ

◎ให้คอเปื่อยเป็นหนองเป็นเม็ดยอด ปวดแสบปวดร้อน กินอาหารไม่ได้ ของท่านเจ้าคุณอุดม
ญาณ ตัวยามีดังนี้

๑. ผักหนอกหนึ่ง	}	เอาเสมอภาค
๒. รากหญ้าคาหนึ่ง		
๓. ใบว่านมหากาฬหนึ่ง		
๔. ใบแพงพวยเทศหนึ่ง		
๕. เกลือหนึ่ง		
ตำห่อแพรขาวแล้วอม กลืนกินน้ำด้วยหายแล		

ยาแก้โรคมะเร็ง

◎ยาขนานนี้ แก้โรคมะเร็งทุกชนิด ที่เกิดภายในร่างกายมีมะเร็งดับมะเร็งปอด มะเร็งลำไส้เป็น
ต้น ตัวยามีดังนี้

๑. แก่นขนุน	หนัก	๓	บาท
๒. แก่นฝาง	หนัก	๓	บาท
๓. แก่นเข	หนัก	๓	บาท
๔. แก่นตุ๊กใส	หนัก	๓	บาท
๕. แก่นแห้วกว	หนัก	๓	บาท
๖. แก่นจำปา	หนัก	๓	บาท
๗. ตาไก่	หนัก	๓	บาท
๘. ตากวาง	หนัก	๓	บาท

๙. แก่นหมากเหม่าใหญ่ หนัก ๓ บาท

๑๐. ยาหั่ว หนัก ๓ บาท

๑๑. อ้อยดำ หนัก ๓ บาท

ต้มกินต่างน้ำตลอดเวลา ถ้าคนป่วยยังกินข้าวอยู่ภายใน ๓ อาทิตย์จะฟื้น กินก่อนอาหารและหลังอาหารได้ กินครั้งละหนึ่งช้อนหรือหลายช้อนก็ได้

ยาแก้ปวดเมื่อยร่างกายและระบายน

(แพทยศาสตร์สงเคราะห์)

๑. เหย้าชิงแห้ง หนัก ๒ บาท

๒. ไพล หนัก ๒ บาท

๓. เกลือ หนัก ๓ บาท

๔. มะขามเปียก หนัก ๔ บาท

๕. พริกไทดำ หนัก ๕ บาท

ยาทั้งหมดเอามาตำให้ละเอียดแล้วปั้นเป็นเท่าเม็ดพุทรา รับประทานก่อนเช้า-กลางวัน-เย็น วันหนึ่ง ๓ เวลา รับประทานโรคนวดเมื่อยหายแน่เพราะ กรีสั่ง และ อุทัยยัง ออกจากลำไส้ ๆ สะอาดการเจ็บปวดเมื่อยไป

คำเฝ้าของหมอยาคนอีสาน

พะยาร์ - พะยาด - พยาธิ - พาก

⊙ คำว่า พยาร์ - พะยาด - พยาธิ คืออาการเจ็บป่วยของคนและสัตว์ที่มีตัวและไม่มีตัว

⊙ คำว่า พาก คืออาการเจ็บป่วยของคนและสัตว์ที่เห็นด้วยตา ดู มีบวม มีปวด มีเจ็บทั้งเรื้อรังหรือเฉียบพลัน ตัวอย่างปากเส้นปากเอ็น

ไข้หมากไม้-ไข้หมากไม้

⊙ คำว่า ไข้หมากไม้ คือ อาการป่วย-เจ็บของคนและสัตว์เหมือนไข้ดักคิล (ดักคิลของไทย)

ยาแก้ตกขาว

ของหมอบัณฑิต ศรีวิเศษ

(แก้ตกขาว ๑๐๐ %)

๑. เพกา

๒. รากผักอีตูไท

๓. เครือไต้ตัน

๔. รากขี้แฮด

๕. แก่นหมากเยา

} เสมอภาค

พุทธทำนาย

ลอกจากศิลาจารึก ในเขตวัดมหาวิหาร ณ สวนมฤคทายวัน ประเทศอินเดีย โดยคณะทูตไทยที่ไปอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕

ตามคำแปลเป็นภาษาไทยว่าดังนี้

สารุอรหังตาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระเมตตากรุณาสรรพสัตว์ทั่วโลกที่เกิดมาแล้วแต่ลำบากยิ่งนัก ในคราวพระองค์ถึงอายุเข้าสู่พระนิพพานตามกาลตามเวลา

จึงตรัสแก่พระอานนท์เถระผู้ศิษย์อันสนิทพาภเพียรพยายามอยู่ใกล้ จึงตรัสว่า “ดูก่อนอานนท์ สัตว์ทั้งหลายที่เกิดมาล้วนลำบากทั่วหน้าทุกชาติศาสนาตามธรรมชาติ เมื่อตถาคตนิพพานไปแล้วห้าพันปี เป็นที่สุด โลกจะหมุนไปใกล้จะถึงจำนวนที่ตถาคตทำนายไว้สองพันห้าร้อยปีมนุษย์และสัตว์จะได้รับภัยพิบัติ เสียครั้งหนึ่ง”

ในระยะ ๓๐ ปี สิ่งทีศาสนิกชนไม่เคยเห็นจะได้เห็นไม่เคยพบจะได้พบ ยักษ์ที่ถูกสาบให้กลับคืน ขึ้นอาละวาดยิ่งนัก ใกล้ พ.ศ. ๒๕๐๐ ยิ่งทวีกันใหญ่ยิ่งขึ้นทุกทิวาราตรี แล้วมนุษย์นอกศาสนาจะรบราฆ่าฟันกันถึงเลือดเต็มแผ่นดิน พื้นน้ำจะลุลกลามเผามนุษย์ไม่ขาดระยะ ต่างฝ่ายต่างทำลายเหมือนยักษ์กระหายเลือด แผ่นดินจะเป็นเปลวไฟ จะตายไปฝ่ายละครึ่งหนึ่ง จึงจะเลิกล้ม

ต่างฝ่ายต่างหมดกำลังด้วยกันตามวิสัยยักษ์ร้ายนอกศาสนา คือกำเนิดจากอัมหิต ส่วน พุทธศาสนิกชนผู้ชวนชวายเป็นบุญ เดินตามทางอาตมา สามารถจะระงับร้อนไม่รุนแรงบ้านใดบูชาพระโพธิสัตว์และผ้ากาสาว่าพัตร์ก็ได้รับภัยพิบัติเบาบางแต่จะหนีธรรมชาติหาพ้นไม่

เริ่มปี พ.ศ. ๒๕๘๕ เป็นต้น ไฟจะรุกรามทางทิศตะวันออก ใหม่วัดวาอารามสมณชีพรามณจะอดอยากยากเข็ญ คนบ้านจะออกจากป่า ช้างม้าจะเข้ากรุง กรุงศรีอยุธยาจะร้อนเป็นไฟลูกไฟจะตกจากฟ้า เหล็กกล้าจะผลุดจากน้ำ สงครามจะเกิดทั่วทิศ พญานาคจะพ่นพิษเป็นเพลิงลาม ทหารจะเป็นเจ้า ข้าวจะขาดแคลน ทุกแคว้นจะอดอยาก พลุหมากจะหมดเปลืองพลกสิเหลืองจะชนะ พระยังอยู่คู่มืองต่อไป สีขาวจะแพ้ภัยในที่สุดครุฑจะบินกลับถิ่นฐาน คนจะกลับบำรุงพระพุทธศาสนาผู้ใดยึดถือคาถาของอาตมาจะพ้นภัยพิบัติ พระพุทธเจ้าตรัสว่าดังนี้ ข้าพเจ้ายกมือขึ้นต่างรูปเทียนทอง จักษุของข้าพเจ้าดังดอกประทุมชาติ บูชาพระธรรมนี้ และกาลไกลยิ่งนี้แปดหมื่นสี่พันประการ ข้าพเจ้าบูชาพระคาถาของพระพุทธเจ้าว่าดังนี้ ถาตะมะ สะละวา พระพุทธชินลิตท่านให้เขียนใส่กระดาษหรือผ้าขาวติดไว้หน้าบ้านหรือหัวนอนดังนี้ จะมีอายุยืนนานจะพ้นผู้มีบุญชื่อธรรมิกราชา เมื่อแรกสถิตอยู่กรุงศรีอยุธยา บัดนี้ท่านเสด็จอยู่ลานข้างมีไอรสสองพระองค์ พระองค์ไม่ตายจะเข้าเมืองด้วย พระธรรมิกราชเข้ามาปีกุนเดือนสิบเอ็ด เป็นเทียงแท่นักหนา พระพุทธศักราช ๒๕๐๐ เสด็จมาในประภา แรม ๕ ค่ำ มาทางทิศตะวันตก สมณชีพรามณตามมาประมาณ ๗๖,๔๐๐ รูป ทั่วประเทศพระบรมนักปราชญ์ได้ประกาศพระคาถาว่าดังนี้ (น สจจ ทัศน มสา กम्म) คอยดูในปีมะโรงคนจะเดินไถ่ไถ่คลาน โดยอยากจะพบผู้มีบุญชื่อธรรมิกราชา ภาวนาให้มัน รักษาศีลฟังพระธรรมเทศนา คอยดูปีมะเส็ง

ตลิ่งจะพัง มหาสมุทรจะชอกช้า พระเจ้าจะเศร้าหมองศึกจะติดบ้าน ลูกจะพลัดแม่ แม่จะพลัดลูก โคกจะเป็นน้ำ ฝิป่าจะเข้าเมือง ฝิเมืองจะเข้าไพร คาถาว่าดังนี้ ทิส ทิวา ธมม เทวาโสภิ ลา อาระราชาทยทส จ มาต มน ผู้ใดรู้แล้วบอกต่อกันไปด้วย ผู้นั้นจะอายุยืนนานไม่บอกผู้นั้นจะอันตราย จะเห็นผู้มีบุญ

มีอสรพิษพินในอากาศ รู้แล้วกลัวตาย อย่าไปเที่ยวกลางแจ้ง ท่านเข้ามาเตือนแปดเทียงแท่น ผู้ใดไม่เชื่อจะได้รับอันตรายคอยดูปีจอคนจะไปสู่ท้องทะเล คอยดูปีระกามีตเจ็ดวันเจ็ดคืน เทวดาเรียกผีเสื้อโกฏหนึ่ง ยักษ์แสนหนึ่ง ให้เร่งรักษาศีลเจริญเมตตา กรุณา ภาวนา ฟังพระธรรมเทศนา ให้ยำเกรงบิดา

มารดาจะพ้นภัย (สโรณา โททายโม พุทธย) ภาวนาทุกเช้าค่ำ ผู้นั้นจะมีอายุยืนนานพ้นภัย จะได้เห็นผู้มีบุญในปีกุน พระจันทร์จะเรืองแสง ไม่เห็นหนังสือที่บอกไว้บ้านนั้นจะได้รับอันตราย รู้แล้วบอกต่อกันไป พระเจ้าธรรมิกราชาเข้ามาแล้วข้าวของจะแพงอีกสามเดือน พระจันทร์จะทับมหาสมุทร ได้รับความลำบากทางเหนือและทางใต้ ในปีจอเดือนห้าและเดือนหก คนจะเกิดมาก จะหาอาหารยาก ข้าวสารจะแพงขึ้น เกวียนละสองช้าง ตามพระบาลีกล่าวว่า ทิสตลา ธมฺมนทโถก สิลากส ส สาอริติ โทม เตกสโรณ กาโท หายโม พุทธตาย จงเก็บไว้ในที่อันควร จะเกิดศิริมงคลและคุ้มภัยอันตราย ฯ

(คัดจากใบปลิวที่ได้รับจากร้านขายหนังสือชื่อคลังนานาธรรม)